Zühd

@pdfkitapaylasim

HASAN-I BASRÎ

hüner

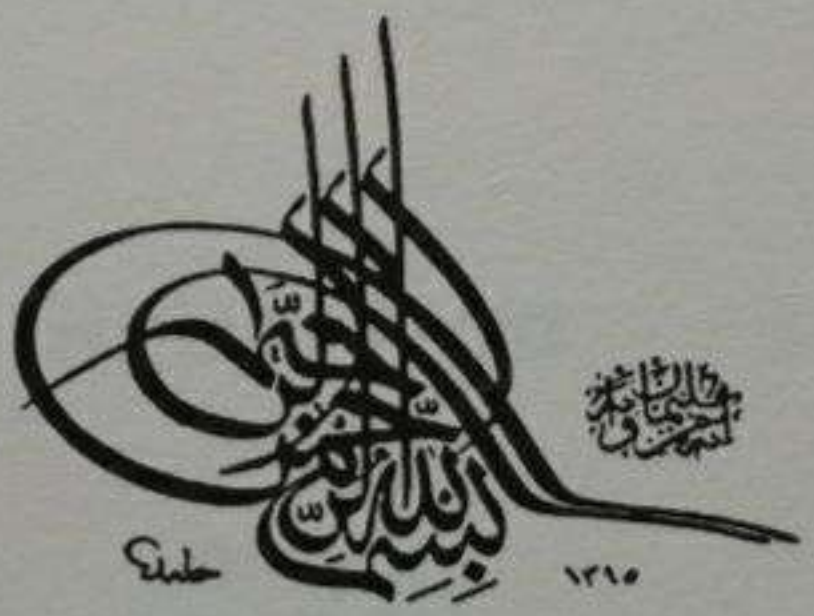
بسم الله الرحمن الرحيم
١٣١٥

ZÜHD

HASAN-I BASRÎ

Derleyen
İshak DOĞAN

hüner

ZÜHD
Hasan-ı Basrî

ISBN: 978-9944-735-42-1

Sayfa Düzeni
İshak DOĞAN

Baskı-cilt
Dizgi Ofset
Matbaacılar Sitesi 10451 Sk No: 4 Tel:0 332 342 07 42
KONYA

© Hüner Yayınevi
Mart 2012 Konya

Sertifika No
19779

HÜNER YAYINEVİ

Tel: (0332) 350 91 05 Fax: (0332) 351 40 01
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı
No:14 Meram
KONYA

www.hunerkitabevi.com
huner@hunerkitabevi.com

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah-u Teâlâ'ya mahsustur. O'na hamd eder ve O'ndan mağfiret dileriz. Kötü amellerimizden ve nefislerimizin şerrinden Allah'a sığınırız. Allah kimi hidayete erdirirse onu saptıracak yoktur ve kimi de saptırırsa onu hidayete erdirecek yoktur.

Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir ve O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed (sav) O'nun kulu ve rasulüdür. Salât ve selâm, onun, ehl-i beytinin ve ashâbının üzerine olsun...

Bu çalışma, İmam Cafer-i Sâdık'ın hakkında, 'Sözü, Rasûlullah'ın sözüne en çok benzeyen Hasan-ı Basrî'dir' diye övgüde bulunduğu Hasan-ı Basrî'nin zühdle ilgili konularda söylemiş olduğu sözlerden oluşmaktadır. Esefle ifade etmek gerekir ki, tabiînin önde gelenlerinden, âlim, fakîh, müfessir, muhaddis, etkili bir vâiz olarak tanınan Hasan-ı Basrî, maalesef Türkiyeli müslümanlar tarafından yeterince tanınmayan, gerektiği kadar kendisinden istifade edilmemiş öncü bir şahsiyettir. Nitekim o da, birkaç çalışma dışında hakkında herhangi bir çalışmanın yapılmadığı ve insanlarımız tarafından merak edilmeyen yüzlerce seleften birisidir. Yüzlerce sahabeye yetişmiş ve onlardan ilim öğrenmiş olan Hasan-ı Basrî'nin, özellikle vaazları ve hikmet içeren sözlerinin yaşadığımız çağda bizim için önemli olduğuna inandığımızdan dolayı bu eseri neşretme gereğini gördük.

Eseri hazırlarken, Muhammed Abdurrahim Muhammed'in derleyip tahkikini yapmış olduğu 'Zühd' adlı kitaptan, İhsan Abbas'ın 'Hasan-ı Basrî' adlı kitabından, İbnu'l-Cevzî'nin 'Sıfatu's-Safve' ve Ebu Nuaym'ın 'Hilye'sinden faydalandık. Da-

ha birçok konuda kendisinden rivayet edilen sözler olmasına rağmen, biz zühd konusuyla ilgili olan sözlerini aldık. Bu çalışma, selef-i sâlihini tanıma yönünde mütevazı bir çalışmadır. Umarız bu çalışma, Hasan-ı Basrî'nin düşünceleri ve hayatı hakkında daha geniş çalışmalara ve selef-i sâlihini tanıma yönünde atılan adımlara bir başlangıç oluşturur.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Allah'tandır...

İshak DOĞAN

Ölüm .....
Dünyada
Dünyada
Dünya v
Huşû ve
Günahla
Aziz ve
Allah'ı Z
Amel ve
İhlâs ve
Tül-u Em
İbret ve
Hata ve
Kanaat v
Fakirlik
Helâlı A
Cimrilik
İlişkileri
Çömertl
Allah'ın
Dil.....
Tevâzû..
Davud'u
Allah Ha
Şükür .....
Mü'minin
Haset .....
Allah'tan
Müslüman
Sevgi.....
Terennüm
Anne-baba
Akrabayl

İÇİNDEKİLER

Ölüm 17
Dünyada Azla Yetinme 24
Dünyada Lüks İçinde Yaşama 29
Dünya ve Dünya Sevgisi 33
Huşû ve Korku 49
Günahların Cezası 54
Aziz ve Yüce Olan Allah'a İtaat 56
Allah'ı Zikretme 59
Amel ve Gizli Zikir 61
İhlâs ve Niyet 61
Tûl-u Emeli (Uzun Emeli) Yasaklama 62
İbret ve Tefekkür 63
Hata ve Günahlardan Kaçınmak 65
Kanaat ve Rıza 66
Fakirlik 67
Helâlı Arama 69
Cimrilik 70
İlişkileri Düzeltmek 72
Cömertlik 72
Allah'ın Rahmeti 75
Dil 76
Tevâzû 77
Davud'un (as) Tevbesi ve Peygamberler 80
Allah Hakkında Zan 82
Şükür 83
Mü'minin Özelliği 83
Haset 84
Allah'tan Korkma ve Tevekkül 84
Müslümanın İhtiyacını Giderme 85
Sevgi 85
Terennüm Etmek 86
Anne-babaya iyilik 86
Akrabayla İlişkileri Kesmek 87
Hevayı Kınama 87

En Üstün Cihad 87
Sağlık ve Boş Vakit 88
Namazın Kötülüğe Engel Olması 88
Böbürlenme ve Gururun Kınanması 88
İslam ve İman 89
Mescidde Konuşmak 90
Zulüm ve Nimet İçindeyken Azmak 90
Övgünün Kötülüğü 90
Hakkı Savunmak 91
Dengeli Bir Şekilde İşleri Yapmak 91
Komşuya Güzel Davranmak 91
Cömertlik 91
Cenaze 92
Güzel Ahlâk 92
İnsanın Rabbine Karşı Zulmetmesi 93
Allah'a İsyan 94
Takva 94
Amel ve Söz 95
İyiliği Emretmek, Kötülüğü Engellemek 96
Hayâ 96
Kardeşini Kendine Tercih Etme 97
Dilenciye Sadaka Verme 97
Müflis 98
En Üstün Amel 98
Şefaat 99
Sabır 99
İblis'in Uykusu 100
Kalp Katılığı 100
Kalplerin Ölümü ve İhyası 101
Yemek 101
Mü'minin Edebi 102
Hastalık 103
Yalan 103
Cehennem ve Cehennemlikler 104
Sevgi ve Nefret 105

Mü'min ve Hafaza Melekleri 105
Günahlar ve Tevbe 105
İyilikler ve Günahlar 105
Mü'min ile Münafığın Allah ile Karşılaşması 106
İki Güzel Kazanç 106
Tevbe 106
Hayır ve Şerr 106
Yakîn 107
Kadın 108
Öfke 108
Zulmü Engelleme 108
Hediye 108
Toplulukta Oturma 109
Kur'an'a Layık İnsanlar 109
Hûriler 110
Rüşvet 110
Fakih Kimdir? 110
Mihirde Aşırılık 110
Hasan-ı Basri'nin (rh) Ailesine Vasiyeti 111
Mescidleri Temizlemek ve İmar Etmek 111
Gülmek 111
Erteleme 112
İnsanların En İyisi ve En Kötüsü 112
İstiğfar 113
Ahiret İçin Çalışma 113
Bid'at 114
Fasık 115
Mü'mine İkram 115
Rasûlullah'a Salât-u Selâmda Bulunma 115
İbadet 115
Gece Namazı 117
Kur'an Okuma Konusunda Hasan-ı Basri'den Rivayet Edilenler .. 119

"Sözü, Rasûlullah'ın sözüne
en çok benzeyen Hasan-ı Basrî'dir."
İmam Cafer-i Sâdık

HASAN-I BASRÎ

Hasan ibn Ebi'l-Hasen Yesâr el-Basrî, 641 tarihinde Medine'de doğmuştur. Hasan-ı Basrî'nin annesi Hayre, Rasulullah'ın (sav) eşi Ümmü Seleme'nin âzatlısı ve hizmetkârıdır. Tabiînin önde gelenlerinden olan Hasan-ı Basrî, Hz. Ömer'in hilafetinin son iki yılına yetişmiştir. Büyük sahabiler arasında ve Rasûlullah'ın (sav) hanımlarının çevresinde bulunan Hasan-ı Basrî'nin, Ümmü Seleme'den de süt emdiği rivayet edilmektedir. Onbeş yaşlarında iken Hz. Osman'ın hutbe okuduğunu görmüştür. Sıffin savaşından bir sene önce veya savaş esnasında h. 38'de Basra'ya giden Hasan-ı Basrî, Medine'de bulunduğu sırada 12-13 yaşlarında Kur'an'ı ezberlemiştir. Hz. Ali'nin yanında yetişen Hasan-ı Basrî, Hz. Osman, Hz. Ali ve Hz. Abdullah bin Abbas gibi önde gelen sahabelerle görüşmüştür. Basra'da ise ashabdan Enes bin Mâlik, Ebu Hureyre, İbn Ömer, Abdurrahman bin Semura, Semura bin Cündeb, Cündeb bin Abdullah, Iyad bin Hımar, Ma'kil bin Yesar ve Esved bin Seri gibi büyüklerin derslerine ve sohbetlerine devam etmiştir.

Hz. Ali'nin halife olmasının ardından ailesiyle birlikte Basra'ya göçer ve ömrünü burada geçirir. Arap olmayan bir kadınla yaptığı evliliğinden, bir kızı ile Said ve Abdullah adında iki oğlu olur. Oğlundan dolayı 'Ebu Said' diye künyelenmiştir. Hasan-ı Basrî, Basra valisi Süleyman bin Harb'ın verdiği kadılık görevini bir müddet ücretsiz yaptıktan sonra istifa ederek ilim ve vaazla meşgul olmaya başlar.

H. 50-53 yılları arasında Abdullah bin Semure ile beraber Kabul, Endukan, Endeğan ve Zebulistan'da yapılan cihada katılan Hasan-ı Basrî, iç karışıklıkların çok yoğun olduğu bu dönemlerde devamlı olarak fitnelerden uzak kalınmasını, işle-

rin sonuçlarının Allah'a bırakılmasını tavsiye etmiş ve bu uğurda mücadele vermiştir.

Hasan-ı Basrî, vaazları ile bir taraftan ümmetin salahı için cemiyetin dirlik ve düzeninin korunmasını, diğer taraftan düzen bozuculara imkan verdiği için yöneticilerin hatalarını tenkid etmeyi her halükarda zaruri görmüştür. İbn Sirîn ve Şa'bî gibi büyük zatlar, Yezid'in hilafete vârisliği meselesinde fikirlerini açığa vurmaya cesaret edemedikleri halde, Hasan-ı Basrî bunu uygun görmediğini açıkça söylemekten çekinmemiştir. Basra emiri Haccac bin Yusuf'a isyan eden İbnu'l-Eş'as'ın kendisine katılma isteğini reddederken, Haccac'ı da sert bir dille tenkit etmiştir.

Hz. Osman'ın şehid edilmesi, Cemel ve Sıffîn savaşları, Kerbelâ vak'ası gibi birçok fitneye şahit olan Hasan-ı Basrî bu konulardaki düşüncelerini cesaretle ortaya koymuş, bu tutumuyla da halkın takdirini kazanmıştır. İlke olarak devlete ve siyasî otoriteye baş kaldırılmasına karşı olduğundan birtakım telkinlere, hatta zorlamalara rağmen isyanlara katılmamış, ancak zalim ve zorba devlet adamlarını hiç çekinmeden tenkit ederek baskı altındaki halkın hislerine tercüman olmuştur.

Hasan-ı Basrî, Muaviye'nin zamanında Horasan valisi Rebi' bin Ziyad el-Harisî'nin sekreterliğinde bulunmuş ve Ömer bin Abdülaziz zamanında da bir müddet Basra kadılığı yapmıştır. Yezid bin Muhalleb ile kardeşi Mervan'ın Şam ahalisine karşı h. 101 ve 102'de savaşı teşvik etmesine rağmen Hasan-ı Basrî, onları bu arzularından vazgeçirmeye çalışmıştır.

Haccac'ın Hasan-ı Basrî'yi tehdit ettiği bilinmektedir. Ancak tehditten korkmayan Hasan-ı Basrî bunu bir imtihan olarak görmüş ve Haccac'a karşı tavrını değiştirmemiştir. Kendisine isnat edilen bir dua, onun Haccac ve dönemindeki idareciler karşısındaki olumsuz tavrının neden kaynaklandığını ifade etmesi bakımından ilgi çekicidir. Hasan-ı Basrî'nin idareciler karşısındaki cesur tavrı, her şeyden önce Allah'ın izni ol-

madan kendisine hiç kimsenin zarar veremeyeceğine kesinlikle inanmasının bir sonucudur.

Hasan-ı Basrî'nin siyasî durumunun kötüleşmesi karşısında ileri sürdüğü teklif, faziletli insanların yer alacağı meclisler oluşturulup buralara devam etmektir. Eğitim ve aydınlatma yoluyla siyasî istikrarı gerçekleştirmek için örgütlenme anlamına gelen bu meclislerin özelliği, meselelerin farkında olan kişilerin bir araya gelerek birbirlerinden feyiz ve güç almaları, doğrunun korunarak yaygınlaştırılması konusunda birbirlerine destek olmalarıdır. Böylece oluşacak yeni bir ortamda insanlar iyinin ve doğrunun örneklerini görecekler, çevrelerinde olup bitenleri değerlendirme imkanına sahip olarak kendilerini dönüştürüp Salihler arasına katılacaklardır. Hasan-ı Basrî'ye göre bu düşünce hayata geçirilirse siyasî durumun düzelmemesi için hiçbir sebep yoktur.

Rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî, yetmişi ashab-ı Bedir olmak üzere, Mekke, Medine, Basra, Kûfe, Şam ve Horasan gibi şehirlerde en son vefat eden sahabelerle beraber yüzyirmi, yüzotuz veya üçyüz sahabi ile görüşmüştür.

Hasan-ı Basrî, zühd ve takvası ile, sözü ve amelinin bir oluşu ve tesirli hitabetiyle çağdaşlarını etkilemiş ve daha sonra gelenlere güzel örnek olmuştur. Hatta bazı tarikat ve mezhepler, Hasan-ı Basrî'yi kendilerinin selefi olarak görmüşlerdir.

Sözlerinin çoğu hikmet ve belâğatla dolu olan Hasan-ı Basrî, âlim, hâfız, vâiz ve hatip idi. İlim için ameli zaruri gören Hasan-ı Basrî, âlimin, vera sahibi, zâhid, kendisinden üstte olan kimseye hayıflanmayan, kendinden küçüklerle alay etmeyen ve Allah'ın öğrettiği ilme mukabil dünya malı almayan bir kimse olması gerektiğini söyler.

O aynı zamanda hikmetli sözleri ve fesahatiyle de meşhurdur. Konuşmasında fesahat ön plandadır. Gazalî, "Fesahatı son derece iyi idi, onun ağzından hikmet dökülürdü" demiştir. Ebu Cafer Muhammed el-Bakır, "onun sözü peygamberlerin sözüne benziyor" demekten kendini alamaz. Hatta Enes bin

Malik'e bir soru sorulduğu zaman: "Mevlâmız Hasan'a sorun; o da biz de işittik. Fakat o ezberledi, biz ise unuttuk" diye cevap vererek ilimdeki üstünlüğünü kabullenir. Kimileri daha önce anlattığımız gibi onun bu hususiyetlerinin kaynağını Ümmü Seleme'den süt emmesine bağlamışlardır. Bazıları da hikmetli sözleri daha küçük yaşta iken ezberleyerek böyle konuşmaya başladığı görüşünü savunmuşlardır.

Hasan-ı Basrî'nin bu üstünlüğü diğer ilimlerde de kendini göstermiştir. Helâl ve haramı en iyi bilen Hasan-ı Basrî'nin fetvaları meşhurdur. Humeyd, Yunus bin Ubeyd, Eyyûb ve Katâde gibi pek çok kimse, "ondan daha büyük bir fakih görmedik" diyerek üstünlüğünü kabul etmişlerdir.

Birçok sahabeden ilim almış olan Hasan-ı Basrî, yüzlerce talebe yetiştirmiştir. Bunlardan ikiyüz otuz altısının ismi kitaplara geçmiş, bunlardan altmış sekizinin hadis rivayetleri Kütüb-i Sitte denilen meşhur hadis kitaplarında yer almaktadır. Talebelerinin en meşhurları, Katâde bin Diame, Amr bin Ubeyd, Eyyûb es-Sahtiyânî, Vâsıl bin Ata, Hişâm bin Hassan el-Kardûsî, Yunus bin Ubeyd, İbn Avn, Eyyûb bin Ebu Temime, Süleyman et-Teymî, Nuh bin Kays, Habib A'cemî, Muhammed bin Vâsi, Malik bin Dinar, Eş'as bin Abdullah Ferkad Sabahî, Humeyd bin Ebu Humeyd et-Tavîl ve Abdulvahid bin Zeyd'dir.

Hadis İlmindeki Yeri, Zühd Anlayışı

Hasan-ı Basrî, birçok hadis rivayet etmiştir. Bütün müellif ve muhaddisler, "Hasan" dediklerinde onu kastetmişlerdir.

Kütüb-i Sitte'nin hepsinde rivayetleri bulunan Hasan-ı Basrî'nin tabiîn imamları arasında rical konusunda konuşan biri olmasına rağmen hadisi kimden aldığına pek dikkat etmediği, bir hadis duyunca da onu hemen refedip kendisine rivayette bulunan herkesi tasdik ettiği anlaşılmıştır. Ancak muhaddisler, Hasan-ı Basrî'nin senedli rivayetlerini hüccet olarak kabul ettikleri halde mürsel olan rivayetini hüccet olarak kabul etmezler.

Hasan-ı Basrî, kavuştuğu veya kavuşmadığı sahabeden nakillerde bulunmuştur. Bunu, yalan söylemediği, kendisine de yalan söylenilmediğinden dolayı yaptığını söylemiştir. Bununla beraber Hasan-ı Basrî sikâ kabul edilmiştir. Bir hadisi dört sahabeden duyunca bunu doğrudan doğruya Hz. Peygamber'den (sav) duymuş gibi kabul ederek refeden Hasan-ı Basrî, Ebu Musa el-Eş'arî ve Ebu Hureyre'den hadis rivayet etmesine rağmen hadis nakletme konusunda tedlis ve irsal yolunu takip etmiştir.

Hasan-ı Basrî'nin zühd anlayışı, tefekkür, nefis muhasebesi, dünyadan uzaklaşma ve Allah aşkına dayanmaktadır. Hasan-ı Basrî'nin sûfi olduğunu söylemek mümkün değildir. Hindu ve Budist rahiplerini andırır bir sûfiliğe meyletmediği, erdem, ahlâk, zühd, samimilik, hasbilik gibi toplum içinde erdemli davranışları yücelterek Kur'an'ın erdem ve ahlâk öğretisini hayata geçirmeye çalıştığı anlaşılıyor. Hasan-ı Basrî'nin, daha sonraları sistematik tasavvuf akımlarında görülen, 'marifetullah, irfan, fenâ, vahdet-i vücûd' gibi kavramları kullanmadığı görülüyor. Bunların yerine Kur'an'ın ahlâkî öğretisine uygun olarak 'doğruluk, dürüstlük, tevekkül, sıdk, cömertlik' gibi kavramlar onun ahlâkçı söylemindeki ana temalardır. Hasan-ı Basrî'nin zühd anlayışı toplumla iç içe ve fakat toplumun kötülüklerini erdemli davranışlara dönüştürmeyi amaçlayan bir anlayıştır. Bu haliyle o, dünyevîleşmeye, değersizleşmeye, samimiyetin kaybolmasına, kişisel ahlâkî erozyonlara karşı ahlâkî bir hayat sürdürmeye çalışmış, tekrar eski heyecanın kazanılması, erdemlerin yaşatılması için yenilikçi-ahlâkçı bir söylem geliştirmiştir.

Hasan-ı Basrî, seksenaltı, seksenyedi, seksensekiz veya seksendokuz yaşında iken Recep ayının ilk günü Perşembe akşamı 1 Recep 110/10 Teşrîn-i Evvel 728'de vefat etmiştir. Cuma günü Basra'da defnedilmiştir.

Humeyd et-Tavîl vefatını şöyle anlatır: "Hasan-ı Basrî, Perşembe günü akşamı vefat etti. Cuma namazından sonra

onu götürüp defnettik. İnsanların hepsi cenazesini teşyi edip onunla meşgul oldukları için ikindi namazı camide kılınmadı. O günün dışında İslam'ın başlangıcından beri ikindi namazının camide kılınmasının terk edildiğini bilmiyorum. Çünkü cemaatin hepsi cenazenin peşinden gitmişti. Mescidde ikindi namazını kılacak kimse kalmamıştı."

Eserleri

a. Tefsirle İlgili Eserleri: Tefsiru'l-Kur'an, Kitabu'l-Hasan bin Ebi'l-Hasan fi'l-Aded

b. Hadisle ilgili Eseri: el-Ehadisu'l-Muteferrika

c. Fıkıh ile İlgili Hadisleri: Erbeûn ve Hamsûne Farîda, Risâle fi't-Tekâlif, Fetvalar, Şurûtu'l-İmâme

d. Tarih ile ilgili eserleri: Fedâilu Mekke, Risâle ilâ Ba'dı İhvânihî bi Mekke, Risâletu'ş-Şeyh el-Hasan el-Basrî ila Abdurrahim bin Enes

e. Diğer Eserleri: Vasiyyetu'n-Nebi li Ebi Hureyre, Mevâizu'l-Hasan, Vasiyyetu Rasulullah, el-Vasiyye, el-Esmâu'l-İdrisiye, el-İstiğfaratu'l-Munkize mine'n-Nar, Şerhu Evradi'l-Hıfziyye, Kitabu'l-İhlâs.

ÖLÜM

❖

1- Mübârek ibnu Fudâle'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Şu kalpleri Allah'ı anmakla parlatınız (cilâlayınız). Çünkü onların paslanmaları hızlıdır. Şu nefislerin gemlerini çekiniz. Çünkü onlar, arzularına (şiddetle ve) çok meylederler. Nefis ancak, kötü bir amaca istek duyar. Şüphesiz siz, götürdüğü her yere gitmekte ona itaat edersiniz, size bir şey kalmaz."

❖

2- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Sizden öncekiler, abdest bozmaya gittiklerinde, her biri, taharetsiz olarak Allah'ın emrinin kendisine gelmesinden korkarak yanına su alır, ihtiyacı için bir tarafa yönelir, ihtiyacını def' ettikten sonra abdestini alırdı."

❖

3- Ca'fer bin Hayyan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Müslüman, karnını tıka basa doldurmaz, vasiyetini de yanından ayırmaz."

❖

4- Mübarek bin Fudale'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Ölüm, dünyanın öyle bir belâsıdır ki, akıl sahibi hiç kimse ölümü hatırladığı için sevinç duyamaz."

❖

5- Salih bin Rüstem'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "İnsanların çokluğuna bakıp aldanmayan kimseye Allah rahmet etsin. Ey Âdemoğlu, şüphesiz yalnız olarak ölecek, yalnız olarak kabre girecek, yalnız olarak haşredilecek, yalnız olarak hesaba çekileceksin. Ey Âdemoğlu, sen (cisimden ibaret değil) bir manasın, (yeryüzünde) kastedilen sensin."

❖

6- Hâşim'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Kul, ölümü hatırlamayı arttırırsa, bunu(n faydasını) amellerinde görür. Emeli uzun olan kul da mutlaka bu kötülüğü amellerinde görür."

❖

7- Said bin Âmir, dedesi Esma bin Abd'dan rivayet ettiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Müslümanlardan birine, kardeşlerinden birisinin ölüm haberi geldi. Bunun üzerine: "Biz O'nun için yaratıldık ve yine O'na döneceğiz, yakında biz de o yolun yolcusuyuz." der. Bunun üzerine Allah da onun çabasını ve çalışmasını arttırır; Allah'ın takdir etmiş olduğu bir süre daha (hayatta) kalır. Sonra bir başka kardeşinin ölüm haberi (kendisine) gelir ve yine: "Biz O'nun için yaratıldık ve yine O'na döneceğiz, yakında biz de o yolun yolcusuyuz." der. Allah onun çabasını ve çalışmasını (bir kat daha) arttırır. (Râvî) Der ki: "Hasan (rh), bu sözleri Allah'a yemin olsun ki, güzel bir şekilde ölünceye kadar tekrarladı."

❖

8- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Bir adam, hasta olan kardeşini ziyaret eder, ancak onun ölümüyle karşılaşır. Bu sırada, ölümün zorluğunu(n) ve acısını(n ne demek olduğunu) görür. Ardından evine döner, ev halkı yemeğini getirir. (Gördüklerinden sonra) "Siz yeyin!" der. "Ey falan, yemen lazım!" derler. Adam tekrar: "Siz yeyin! Allah'a yemin olsun, öyle bir ölüm gördüm ki, ona hazırlanmam için sürekli iyi amelde bulunmam lâzım." der.

❖

9- İbni Avn'dan (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ebu Said el-Hasen bin Ebi'l-Hasen bu şekilde konuşur, ardından dua ederdi. Duasının sonunda: "Allahım, ölüm anında bize rahat, huzur ve afiyet ver!" derdi.

10- Rivayet edildiğine göre, Hasan (rh), bir cenazede yaşlı bir adam gördü. Cenazenin defnedilmesinden sonra, Hasan (rh), adama: "Ey ihtiyar! Rabbin adına soruyorum: Sence

bu ölü, dünyaya tekrar dönmek, salih amellerini arttırmak ve aşağılık günahlarından dolayı Allah'tan bağışlanmayı ister mi, ne dersin?" dedi. Bunun üzerine yaşlı adam:

"Allah'a yemin ederim ki, evet (ister)!" dedi. Hasan (rh):

"O halde bize ne oluyor ki, bu ölü gibi olmuyoruz!" dedi, sonra döndü. Giderken şöyle diyordu:

"Hangi öğüt! Kalplerde hayat olsaydı, ne faydalı olurdu! Oysa çağrılanlarda hayat yok!"

❖

11- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ölümün varılacak yer, kıyametin buluşma zamanı ve Cebbâr olan Allah'ın huzurunda durmanın (kaçınılmaz bir şekilde) gerçekleşeceğini bilen kimseye, dünyada uzun süre yaşamak hüzün verir; onun rağbeti sâlih amel işlemektir."

❖

12- Hasan (rh), bir hastayı ziyaret etti. Ancak onu ölüm döşeğinde buldu. Ölümün hasta üzerinde bıraktığı değişikliği ve şiddeti gördü. Evine döndüğünde, ona yemesi için yemek getirdiler. Bunun üzerine Hasan (rh): "Yemek ve içecek sizin olsun. Çünkü ben, kaçınılmaz olan ölümü gördüm. Ölümle karşılaşıncaya kadar amel işleyeceğim." dedi. Günlerce yemek konusunda kendisine engel olmaya çalıştı. Sonunda biraz sakinleşti de yemeye başladı.

❖

13- Hasan (rh) şöyle derdi: "Ey Allah'ın kulları! Şüphesiz Yüce Allah, ölüm dışında amelleriniz için bir mühlet vermedi. O halde amel işlemeye devam edin; çünkü Aziz ve Yüce olan Allah: "Ve sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et." (15/Hicr, 99) buyuruyor.

❖

14- "Ey insanlar, Allah'a yemin olsun ki, az bir vaktiniz kaldı. Ölüm tepenizde, cehennem de önünüzde!"

❖

15- Hasan (rh), bir cenaze namazına katıldı. (Namazdan sonra şöyle dedi:) "Ey insanlar! Bugün olduğu gibi amel işleyin. Çünkü "(Bundan sonraki) amelinizi Allah da görecektir, Rasûlü de. Sonra görüleni ve görülmeyeni bilene döndürüleceksiniz de yapmakta olduklarınızı size haber verecektir." (9/Tevbe, 94)

❖

16- Hasan (rh) şöyle derdi: "Ey Âdemoğlu, şüphesiz yalnız olarak ölecek, yalnız olarak haşredilecek, yalnız olarak hesaba çekileceksin. Ey Âdemoğlu, eğer bütün insanlar Allah'a itaat etse ve sen de isyanda bulunsan, onların itaati sana fayda vermez. Eğer bütün insanlar Allah'a isyanda bulunsalar ve sen de itaatte bulunsan, onların günahları sana zarar vermez. Ey Âdemoğlu, günahın senin günahındır. Günah, senin etin ve kanındır. Eğer günahından kurtulursan, etin ve kanın da kurtulur. Eğer kurtulmazsan, o günah sönmeyen bir ateş, çürümeyen bir ceset ve ölmeyen bir nefis olur."

❖

17- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kim ansızın ölmez, ancak aniden hastalanırsa, Rabbiyle bir an önce birlikte olmaktan korksun."

❖

18- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şu üç şey olmasaydı, ademoğlu başını eğmezdi: Ölüm, hastalık ve fakirlik. İnsanoğlu bunları atlatınca, yerinde durmaz."

❖

19- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Âdemoğlu, üç şey arasındadır: Başına gelen imtihan, tükenen nimet ve yok eden ölüm."

❖

20- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Âdemoğlunun hayatı üçe bölünmüştür: İmtihan, iyilik ve ölüm."

❖

21- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ademoğluna, imtihan, iyilik ve ölüm arzedilir. Sonra çığlık atar, ağlar ve: "Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru!" (2/Bakara, 201) der.

❖

22- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Ebu Derdâ (ra) şöyle buyurdu: "Âdemoğlu, Allah'ı görüyormuşçasına ona ibadet et ve kendini ölüme hazırla! Mazlumun duasından da kaçın!"

❖

23- Cerir bin Hazîm'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Ben öyle topluluklara ulaştım ki, dünya onlardan birine helâl olarak sunulurdu da, onu bırakır ve: "Allah'a yemin olsun ki, elime geçtiği zaman, bundan dolayı ne olacağını bilemem." derdi.

❖

24- Yahya bin Muhtar'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Vallahi (ashâbın) karşılığında Cennet istedikleri şey, nefislerinde (içlerinde) büyümedi, onları ateş korkusu ağlattı."

❖

25- İbni Sebih'ten (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Mü'min, Allah'ın buyruklarını olduğu gibi kabul edendir. Mü'min, amelini en güzel biçimde yapar. Allah'tan en çok korkan odur. Dağlar kadar mal infak etse, yine de kendinden emin olmaz. Korkar ve kurtulamayacağını düşünerek Allah'a ümit ve endişe dolu yalvarışını artırır ve: "Kurtulamayacağım." der. Münafık ise, "İnsanların çoğu bunu yapıyor. Allah beni de affedecektir. Hem benim bir sorumluluğum yok." der ve amel işlemeyi unutur. Böylelikle Allah'a dair boş kuruntulara saplanır."

❖

26- Hasan-ı Basrî (rh): "Dünya hayatı sakın sizi aldatmasın. Allah'ın affına güvendirerek şeytan sizi ayartmasın." (31/Lokman, 33) âyetini okuduğu zaman: "Bunu kim söyledi?" diye sorar, sonra da: "Onu yaratan; çünkü onu en iyi bilen O'dur." derdi.

❖

27- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Dünyanın meşgul edici şeylerinden sakınınız. Şüphesiz onun meşgul edici şeyleri çoktur. Bir adam kendine bir meşguliyet kapısı açtığında, muhakkak bu kapı ona on tane daha meşguliyet kapısı açmaya sebep olur."

❖

28- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "(Dünya için) Ey Habîs! Her ağacından yedik, sonucunu acı bulduk!"

❖

29- Süfyan (rh) Hasan-ı Basrî'nin (rh) şöyle dediğini işitmiştir: "(Allah) bir kimseye ancak (Allah'a karşı) kibirlenmesi, gaflete düşmesi için malı geniş olarak vermiştir." Yine Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "(Elindekini) İyi kullanan, muhtaç olmadı (fakirleşmedi)."

❖

30- Hasan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Übeyy bin Kâ'b (ra) şöyle buyurdu: "Şüphesiz Allah-u Teâlâ, ademoğlunun yiyeceği için dünyayı örnek verdi. Yiyeceğin tuzu da, kokusu da odur."

❖

31- Hasan-ı Basrî'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah (sav) peşpeşe üç hadis buyurdu:

1- Medine yollarından birinde bir çöplüğe rastladı ve: "Kim dünyanın her şeyine bakmaktan hoşlanırsa, şu çöplüğe baksın!" buyurdu.

2- Sonra: "Eğer dünya Allah katında bir sineğin kanadına eş bir değerde olsaydı, kâfire ondan hiçbir şey vermezdi." buyurdu.

3- Sonra ölümü, onun üzüntüsünü, sıkıntısını ve insanı âciz bırakmasından bahsetti: "(Ölüm) üçyüz kılıç darbesiyle vurulmak gibidir." buyurdu."

DÜNYADA AZLA YETİNME

❖

32- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Benim, sizin ve dünyanın örneği, tozla kaplı bir çöle düşen ve ondan ne kadarını aştığını, çoğunun mu yoksa azının mı kaldığını bilmeyen, binekleri yorgun düşmüş, azıkları tükenmiş, çöl ortasında düşüp kalmış ve helâk olacaklarına iyice inanmış bir topluluğa benzer. İşte onlar bu durumdayken, onların karşısına, saçından su damlayan, yeni elbise içinde bir adam çıkageldi. Onlar da:

"Şüphesiz bu olay (adamın çıkması), kasabaya çok az bir yol kaldığının haberidir." dediler. Sonunda Adam onlara ulaştı. Onlara:

"Bu haliniz ne?" diye sordu. Onlar da: "Gördüğün gibi, bineğimiz yorgun düştü, azığımız tükendi, çöl ortasında düşüp kaldık. Ne kadar yol aldığımızı bilmiyoruz. Daha çok mu var yoksa bir şey kalmadı mı?" dediler. O:

"Eğer sizi tatlı ve kana kana içeceğiniz suya, yeşil bahçelere götürecek olursam bana ne yaparsınız?" diye sordu.

"Senin hükmüne razı oluruz" dediler. Adam:

"Bana isyan etmemek üzere, ahidlerinizi ve sözlerinizi veriyor musunuz?" dedi. Bunun üzerine, ona isyan etmeyeceklerine dair ahidlerini ve sözlerini verdiler. O da onları çevirdi, yeşil bahçelere ve kana kana içecekleri bir suya götürdü. Kısa bir süre kaldıktan sonra:

"Şu bahçelerinizden daha otlu bir bahçeye, şu suyunuzdan daha kandırıcı bir suya geliniz." dedi. Bunun üzerine o kavmin çoğunluğu:

"Bizim buna gücümüz yetmez, neredeyse şuna da güç yetiremeyecektik." dediler. Onlardan bir grup:

"Siz bu adama isyan etmeyeceğinize ahidlerinizi ve sözlerinizi vermiş değil miydiniz? Üstelik o, ilk sözünde doğruyu söylemişti. Son sözü de ilki gibidir." dediler. O adam yürüdü,

bir kısmı da onunla beraber yürüdüler. Onları yeşil bahçelere ve kandırıcı suya götürdü. Diğerlerine (kalanlara) gelince, karanlık gecelerinde onlara düşman geldi, öldürüldüler, esir oldular."

❖

33- Fudayl bin Ca'fer'den (rh) rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basrî (rh), İbni Hubeyre'nin yanından çıktı. Kapıda kurrâların dizilmiş olduğunu gördü. "Burada oturmanızın sebebi ne? Bu kötü kimselerin yanına girmek mi istiyorsunuz? Allah'a yemin olsun ki onların (vali erkânının) meclisi, hayırlıların meclisi değildir. Siz fırkalara bölündünüz, Allah da sizin ruhunuzla bedenlerinizin arasını ayırdı. Saray kapılarında ayak sürüdünüz, el-etek öptünüz ve şuurunuzu kaybettiniz. Siz Kur'an'ı aşağıladınız, Allah da sizi zelil kıldı. Allah'a yemin olsun ki, eğer idarecilerin sahip oldukları makam ve paraya rağbet etmeseydiniz, onlar sizin eteğinize yapışır, ayaklarınıza gelirlerdi. Allah, uzak olmak isteyeni en uzağa atar." dedi.

❖

34- Hişam'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Vallahi öyle bir topluluğa yetiştim ki, onlar için evlerinde bir elbise dikilmedi. Ailelerine, kendileri için özel bir yemek yapmalarını emretmediler. Yatarken altlarına serecek bir şeyleri yoktu. Hatta onlardan birisi şöyle diyordu:

"Kiremit olsa dahi, karnımda birşeylerin olmasını isterdim." Öğrendiğimize göre, kiremit suda üç yüz yıl kalıyormuş. Öyle bir topluluğa yetiştim ki, onlardan biri büyük bir miras bırakacağı zaman,

"Vallahi, bu mal çalışma ürünü alın teridir." der, kardeşine dönerek: "Bunun miras olduğunu biliyorum, helâldir. Ancak kalbimi ve amelimi bozmasından korkuyorum. Bu senin olsun, benim ona ihtiyacım yok." derdi. Mirastan bir şey almazdı.

❖

35- İbni Şevzeb'den (rh) rivayet edilmiştir: Haccac ölüp, Süleyman vali olduğunda, Mevât denen sahipsiz toprakları insanlara dağıttı. İnsanlar arazileri kapıştı. Hasan-ı Basrî'nin oğlu, babasına: "Biz de insanlar gibi toprak alsak." diyecek oldu. Ancak Hasan-ı Basrî (rh): "Sus! İki köprü arasında sadece bir sepet dolusu toprağım bile olsa içim rahat etmez." dedi.

❖

36- Abdülvâhid bin Zeyd'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Öyle bir topluluk gördüm ki, içlerinden biri yetmiş sene geçse ailesinden özel olarak iştahını çeken bir yemek istemez, hattâ yastık bulamazlardı. Bir şeyler de yediği zaman karnında taş gibi hissederdi."

❖

37- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Öyle bir topluluk gördüm ki, helâl mal edinmek isteselerdi edinebilir, zengin olabilirlerdi. Kendilerine, 'Neden dünyadan nasibinizi almıyorsunuz?' diye sorduklarında:

'Biz kalbimizi bozmasından korktuğumuz için zengin olmak istemiyoruz' diye cevap verirlerdi.

❖

38- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Öyle bir topluluk gördüm ki, kazandıkları dünyalık bir şeye sevinmezler, kaybettikleri bir şey için de üzülmezlerdi."

❖

39- Cerir bin Hazîm'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Öyle insanlar gördüm ki, onlardan birine dünyada helâl olan bir şey sunulduğunda bunu önemsemez ve: "Bu konuda halimizin ne olacağını bilmiyoruz." derlerdi.

❖

40- Yunus bin Ubeyd'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İnsanların elinde bulunana uzanmadığın sürece seni iyi görür ve sana ikramda bulunurlar. Eğer aksini yaparsan, seni alaya alır, sözlerinden hoşlanmaz ve senden nefret ederler."

❖

41- Ebu Said'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) bir gün çarşıdaki mâlâyani konuşmaları dinlemiş ve şöyle demiştir: "Bana öyle geliyor ki, bunların geceleri de kötü olduğu için gündüzleri kötüdür."

❖

42- İbni Şevzeb'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Her kim ihtiyacından fazla binasını yükseltirse, Allah kıyamet günü yedi kat göğü boynuna geçirir."

❖

43- Ravh bin Sevr'den (rh) rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basrî'ye (rh), "İki kişiden biri, helâl yoldan dünyalık istiyor ve bunu elde ederek akrabasına veriyor, kendisi için tasaddukta bulunuyor. Diğeri ise dünyayı istemekten kaçınıyor. Bunlardan hangisi daha iyi?" diye sordum. "Dünyadan kaçınan bana göre daha iyidir." dedi. Ben tekrar: "Ey Ebu Said, biri helâl yoldan dünyalık istiyor ve bunu elde ederek akrabasına veriyor, kendisi için tasaddukta bulunuyor. Bunlardan hangisi daha iyi?" diye sordum. O: "Dünyadan kaçınan bana göre daha iyidir." dedi.

❖

44- Heysem, babasından Hasan-ı Basrî'nin (rh) şöyle dediğini rivayet eder: "Ey âdemoğlu! Daha ne zamana kadar sabah-akşam eve gelip, ailene 'Yemek getirin!' diyeceksin? Neredeyse Allah seni katına alacak. Hayatı hep yiyerek mi geçireceksin? Senden sonra malınla başka bir erkeğe gidecek ya da başka bir kadınla evlenecek birisi için mi mal biriktiriyorsun? Şunu bil ki, ey âdemoğlu, 'malım, malım!' diyorsun. Yiyip tü-

kettiğin, giyip eskittiğin, verip de önden gönderdiğinden başka malın mı var?!"

❖

45- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) gelirini dağıtırken, "Falan aileye şu kadar, filan aileye şu kadar verin!" diye paylaştırırdı. Bu arada oğlu, "Senin de ailen var." der, bunun üzerine Hasan (rh) kalanı da ona atardı."

❖

46- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, öyle topluluklara yetiştim ve içlerinden bir kısmıyla arkadaşlık yaptım ki, onlar karşılaştıkları dünyalık bir şeyden dolayı sevinmezler, kaçırdıkları bir şeyden dolayı da üzülmezlerdi. Dünya onların gözünde şu topraktan daha değersizdi. Onlardan birisi elli sene yaşar, ne bir elbise diktirir, ne altına bir yatak alır, ne de ailesine özel bir yemek yapılmasını emrederdi. Gece olunca namaza durur, boyunlarını büker ve gözyaşı dökerek kurtuluşları için Rablerine yalvarırlardı. Bir iyilik yaptıklarında şükreder ve kabul edilmesi için dua ederlerdi. Bir kötülük işlediklerinde de üzülür ve Allah'tan mağfiret dilerlerdi. Allah'a andolsun ki, onlar günahlardan mağfiret ile kurtulurlardı. Size gelince, ömrünüz kısa, ameliniz azdır. Ölüm daima ensenizde ve önünüzde azap vardır. Öyleyse gece gündüz Allah'tan mağfiret dileyin."

❖

47- Zübeyr el-Hanzalî'den (rh) rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Ey Ebu Said, namaz kıldın mı?" diye sordum. "Hayır." dedi. Ben: "Ama çarşıdaki halk kıldı." dedim. Bunun üzerine: "Çarşıdaki insanlarda hayır yok. Duydum ki, onlar mü'min kardeşlerinden paralarını esirgiyorlar." dedi.

❖

48- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Öyle insanlara yetiştim ki, onlardan birine helâl bir şey sunulduğunda, "Benim ona ihtiyacım yok. Bizi bozmasından korkarız." derlerdi.

DÜNYADA LÜKS İÇİNDE YAŞAMA

❖

49- Hasan-ı Basrî'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Rasûlullah (sav) geldi ve Ali'nin (ra) kapısında bir perde görünce döndü. (Ali (ra), onu dört dirheme satın almıştı.) Bunun üzerine Ali (ra), onu takip etti ve: "Ey Allah'ın Rasûlü (sav)! Sizi döndüren nedir?" diye sordu. Rasûlullah (sav):

"Onu satıp da, Aziz ve Celil olan Allah'ın yolunda tasadduk edemez miydiniz?" buyurdu."

❖

50- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Ömer (ra), oğlu Âsım'ın (rh) yanına girdi. Âsım o sırada et yiyordu. "Bu ne?" diye sordu. O da: "Çok istedik." dedi. Ömer (ra): "Bir şeyi çok istediğinde, her zaman onu yer misin? Bir kişiye, her arzu ettiği şeyi yemesi, israf olarak yeter!" buyurdu."

❖

51- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edilmiştir: Bir adam, Osman bin Ebi'l-Âs'a (ra): "Ey zenginler topluluğu, bütün ecirleri alıp götürdünüz! Sadaka veriyor, köle âzâd ediyor ve hac-cediyorsunuz." dedi. Osman bin Ebi'l-Âs (ra): "Siz bize gıpta mı ediyorsunuz?" diye sordu. O da: "Size gıpta ediyoruz." cevabını verdi. Bunun üzerine Osman (ra) da: "Allah'a yemin ederim ki, sizden birinizin çaba göstererek aldığı ve hak yere koyduğu bir dirhem, bizden birinin, fazlalıktan taşan malından alıp verdiği on bin dirhemden daha hayırlıdır." buyurdu."

❖

52- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edilmiştir: Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Her kimin, kardeşinin üzerinde, (onun) kendisine vermesi gereken bir alacağı varsa, onu almadığı sürece, kendisine sadaka ecri olarak yazılır."

❖

53- Hişâm'dan (rh) rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basrî (rh) mescide girdi, bir takım sesler işitti. "Bu (gürültü) ne?" diye

sordu. "Sakif kabilesi, (kendilerine ganimet olarak verilen) gerdanlıkları hakkında çekişiyorlar." denildi. Bunun üzerine Hasan-ı Basrî: "Bana göre toprak bir kap, Sakîf kabilesinin bütün gerdanlıklarından daha sevimlidir." dedi.

❖

54- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edilmiştir: Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Dikkat edin! Amcaoğlu açlığından (kıvrılıp) yanı üzere yattığı halde, bir adamın deve veya sığır yavruları doymuş bir vaziyette geceyi geçirmesi beklenir mi? Dikkat edin! Bir adamın, deve veya sığır yavruları doymuş iken, komşusunun geceyi aç ve yan üstü yatarak geçirmesi beklenir mi? Dikkat edin! Bir adam, develerinden dişi bir deveyi, geliri olmayan bir aileye, sütünden faydalanmaları için emanet olarak veriyor. Ondan, sabah ve akşam sütünü sağarak faydalanıyorlar. Kuşkusuz bunun sevabı çok büyüktür."

❖

55- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edilmiştir: Nebi'nin (sav) şöyle buyurduğu ona ulaşmış: "Dikkat edin! Evlerin hayırdan en uzak olanı, Allah'ın Kitabı'ndan uzak olan evdir. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin ederim ki, şüphesiz şeytan, içinde Bakara sûresinin okunduğu evden, onu işitmemek için çıkar."

❖

56- Hasan-ı Basrî'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Şüphesiz bu Kur'ân'ı, onun gerçek şekilde yorumu hakkında bilgisi olmayan köleler ve çocuklar okudular. Kur'ân tarafından açıklanmadan önce onun emirlerini yorumlayamadılar. Allah subhânehu ve teâlâ: "Sana bu mübarek Kitab'ı, âyetlerini düşünsünler ve aklı olanlar öğüt alsınlar diye indirdik." (Sâd, 29) buyurmuştur. Ona tâbi olanlar, vallahi onun ayetlerini düşünmediler! Yine vallahi, bu düşünme, ne onun harflerinin ezberlenmesi, ne de emir ve yasaklardaki sınırlarının bildirilmesidir. Öyle ki, onlardan biri: "Bütün Kur'ân'ı okudum. Onun bir harfini bile düşürmedim (bir harfini dahi yanlış okumadım)." der.

Kur'ân, ne onun ahlâkında, ne de amelinde görülmez. Öyle ki, onlardan biri: "Şüphesiz ben, tek nefeste bir sûre okurum." der. Vallahi bunlar ne kurrâdır (Kur'ân okuyucusudur), ne âlimdir, ne hâkimdir, ne de Allah'tan korkanlardır. Kurrâlar böyle olduğu sürece, Allah, insanlar arasında onlar gibisini çoğaltmasın!"

57- Hasan-ı Basrî'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Allah, gönderdiği her nebiye mutlaka yazılı bir şey indirmiştir. Kavmi onu ya kabul etmiş, ya da (kabul etmemişse) kaldırılmıştır. İşte Aziz ve Celil olan Allah'ın sözü: "Siz, haddi aşan kimseler oldunuz diye, sizi Kur'an'la uyarmaktan vaz mı geçelim?" (Zuhruf: 5) Siz isterseniz onu kabul etmeyiniz, temiz olan kalpler onu kabul etti ve dediler ki: "Ey Rabbimiz, onu kabul ettik! Ey Rabbimiz, onu kabul ettik!" Eğer onlar böyle yapmasalardı, (o indirilen) kaldırılır ve yeryüzünde ondan hiçbir şey bırakılmazdı."

58- Havşeb'den (rh) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Bir gün (Hasan-ı Basrî'ye (rh)): "Ey Ebu Said, Allah, bir adama mal veriyor, o da bununla hacca gidiyor ve yardımda bulunuyor. Kendisine verilen bu mal sayesinde, bolluk içinde yaşayabilir mi?" diye sordum. Bunun üzerine Hasan (rh) şöyle dedi:

"Hayır, bütün dünya da onun olsa, ancak kendisine yetecek kadarından faydalanır. Gerisini de fakirlik ve zorluk günlerine bırakır. Rasûlullah'ın (sav) ashabı ve onlara tâbi olanlar, (kendilerini) güvende hissetmek ve onunla kuvvetlenmek için dünyada mal ve gelir getiren mülk edinmekten hoşlanmazlardı. Allah'ın kendilerine bahşetmiş olduğu rızıktan kendilerine yetecek kadarını alır, kalanını fakirlere ve sıkıntı içinde yaşayanlara verirlerdi. Daha sonra da (kalanını) kendileri ile Aziz ve Yüce olan Allah arasındaki din ve dünya işleri için kullanırlardı."

❖

59- Kâsım'dan rivayet edildiğine göre, Hasan (rh) şöyle dedi: "Kendisinden dolayı korkacağımız hiçbir günahımız olmasa bile, dünya sevgisi günah olarak bize yeter. Kendi nefislerimiz için bundan korkarız. Çünkü Aziz ve Yüce olan Allah: "Siz dünya metaını istiyorsunuz. Oysa Allah ahireti ister." (Nahl, 16/98) buyurur. O halde siz de Aziz ve Yüce olan Allah'ın istediğini dileyin."

DÜNYA VE DÜNYA SEVGİSİ

❖

60- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ben, her birinin dirhem ve dinarlarına değer verdiğinden daha çok zamanlarına önem veren insanlara yetiştim."

❖

61- Ebu Bekir el-Hezelî'den (rh) rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basrî'nin (rh) yanında oturuyorduk. Biri geldi ve şöyle dedi:

"Az önce Abdullah bin Ethem'in yanındaydık. Ölüm döşeğindeydi. 'Kendini nasıl hissediyorsun?' diye sorduk. Şöyle cevap verdi: 'Kendimi ağrı ve sızı içinde hissediyorum. Şurada zekâtı verilmemiş yüzbin altın var.'

Biz şaşırarak:

'Peki, niçin topladın bu kadar altını?' dedik.

'Vallahi, ileride lazım olur diye, yarın endişesiyle korkarak biriktirdim. Evlâtlarım çoğalacaktı. Ayrıca, sultanın zulmünden de korkuyordum. Bunlar için çok para gerekiyordu...' dedi.

Bu sözleri dinleyen Hasan-ı Basrî şöyle dedi:

'Şu talihsize bakın hele! Şeytan nasıl da aldatıyor, ne bahaneler bulduruyor. Bu bahanelerle malını dağ gibi yığan bu adam, vallahi dünyadan hüsranla çıktı! Kendini kınayarak çıktı!

'Ey vâris! Sakın ha, arkadaşının aldandığı gibi sen de şeytanın mazeretlerine aldanma! Bu mal sana helâlinden geldi. Sakın ha sırtına vebâl alma! Zekâtını vermeyen bir adamın malı bu! Dikkat et.! Kıyamet günü, sıkıntı ve çırpınış günüdür. Sizden birinin kıyamette uğrayacağı en büyük zarar, kendi kazancının kendi hesabına değil de, başkasının hesabına yazılması, başkasının terazisini doldurmasıdır. Düşünün bakalım, o zaman durum ne olacak? Bir adam ki, Allah ona mal verdi ve infak etmesini emretti. Ama o açgözlü ve cimri davranarak, bir kenara yığdığı malı vârisine bıraktı. Böylece kendi malı başka-

sının sevap terazisinde işleme konulmuş oldu. Artık tevbe için çok geç, dualar makbul değildir."

62- Abdullah bin Ebu'l-Esved'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Ömer bin Abdülaziz'e (rh) bir mektup yazdı. Bu mektupta şöyle diyordu:

"Bil ki, düşünce, insanı hayra ve hayırlı amellere çağırır. Pişmanlık, günahı terke yöneltir. Ardından ebedî bir rahatlığın geleceği kesintili ve kısa süreli bir keder yolu; peşinden sonsuz acıların geleceği kısa süreli bir refah ve sefahatten elbette çok daha iyidir.

Şu aldatıcı, parıltılı renklerle süslenmiş, geçici dünyadan sakın! Gözler ona mıhlanmış, nefisler toplanıp ona kapanmış, kalpler onun karanlığıyla dolmuş. O, âşıklarını hep kandıran, sevgililerini öldüren bir canavardır. Fâni olanla oyalanmak akıl kârı değildir.

Âşık olan, ya aşk yolunda ölür, ya da mâşukunda erir. Dünya aşkıyla yanan ise sapıtır. Rahman'ı unutur. Âhiret ve dünyayı inkar eder. O insanın kalbi taşlaşmış, aklı gitmiştir. Ayağı ebediyyen kaymıştır. Ölüm ansızın çıkageldiğinde, pişmanlık diz boyudur. Feryatlar ayyuka çıkmıştır. Yok oluşun bilincinde olan beden, sekerat-ı mevt (ölüm sarhoşluğu) içinde dalga dalga boğuşan bir deniz gibidir. Boynuna dolanan ölüm, tasviri mümkün olmayan işkencelerle kuşatmıştır onu. Azıksız ve beklenmedik bir vakitte yakalanmıştır insan!

Dünyadan sakın! O, insanı hafifçe okşayan, kadife derili, öldürücü zehirli bir yılandır. Dünya nimetlerinden her biri sana çok az yoldaşlık edecektir. O halde dünya nimetlerine fazla meyletme! Dünya dertlerini ve koşuşturmalarını bırak! Bu dünya sana ne verebilir ki? Ebediyete kadar seninle birlikte olabilir mi? Hayır! Bir an için dünya zevklerini tadan ve huzura kavuşan insan, bir saniye sonra kedere düşebilir. Kazandığı zafer bir an sonra hüsran dolu bir yenilgiye dönüşebilir. Dünyada rahatlık ve sefahatı eziyet ve felâketler takip eder. Orada bekâ

yoktur, her şey fânidir. Dünya hayatı hep rezalet ve sefaletle biter. Bu dünyaya bir yolcu gözüyle bak!

Dünya kuruntuları, sonuçsuz biten boş emellerdir. Dünya, ya yitirilmekte olan bir nimet ya da gelmekte olan bir belâdır. Dünya, Allah nezdinde bir sinek kanadı kadar değer taşımaz. O dünya ki, tüm hazineleriyle Peygamber'in (sav) önüne serildi de, ona zerre kadar iltifat etmedi. Efendimiz biliyordu ki, dünya Allah'ın gazabına uğramıştı. Öyleyse o niçin, gazaba uğramış bir aldanış diyarına tutkun olsundu?

Dünyanın şer dolu oluşunun en önemli delili, enbiyânın ve sâlih kulların devamlı sıkıntı içinde yaşamaları ve güçlüklerle karşılaşmaları, oysa diğerlerinin şan, ihsan, bolluk ve rehâvet içinde hayatlarını sürdürmeleridir. Ama gözü perdelenmiş mağrur dünya aşığı insan, dünyanın, kendi başına bir anlamı olduğunu, bu yüzden kendisini zevk ve nimet denizinde yüzdürdüğünü sanır. Böylece Muhammed (sav) ve Musa'nın (as) başına gelenleri ve onların nasıl dua ettiklerini unutur.

Allah, Musa'ya (as) şöyle vahyetmişti: "Ey Musa! Fakirliğin sana doğru geldiğini görürsen, salih insanların şiârına uygun olarak ona 'merhaba' de. Zenginlik ve lüksün sana yöneldiğini görürsen, 'yok olasıca belâ!' de."

İsa (as) şöyle derdi: "Azığım açlıktır, şiârım korkudur, giysim yündür, bineğim ayağımdır. Gecemi aydınlatan kandilim aydır. Kışın beni koruyan güneştir. Meyvelerim ve çiçeklerim, vahşi hayvanlar ve sığır sürüleri için yerin bitirdiği otlardır. Hiçbir şeyde gözüm yok, hiçbir şeyim yok. Hiç kimse de benden zengin değildir!.."

Süleyman (as), tebaasına beyaz undan ekmek yedirirdi. Oysa kendisi arpa ekmeğiyle karnını doyururdu. Gece olduğunda kollarını bağlar, ağlar, kara kara düşünerek sabahlardı.

Bütün Peygamberler, Allah'ın gazabını kazanmış dünyaya istihzâ ile bakmışlardır.

Peygamberlerin yolundan daha sonra sâlih kullar yürüdüler. Onlar tefekkür ve tevekkülle geçen günlerinde, gözlerini dünya kuyusundan çekip âhiret sonsuzluğuna diktiler. Ancak zaruret miktarınca yediler. Ölü gibi hırsız ve sessiz yaşadılar. Dünyanın o çarçabuk gelen ve ansızın biten lezzetine hiç dalmamayı tercih ettiler. İşlerin sonunun nereye varabileceğini düşündüler. Dünyayı kokmuş bir leşe benzettiler. Onlar, dünyadan geçerken rahatsız olmamak için burunlarını tutuyorlardı. Dünyaya sarılan ve hayvanî bir iştah ve salyalı bir ağızla, yaldızlı parıltılarla ve fânî lezzetlere saldıran nefis kölelerini görünce şaşırarak şöyle sorarladı:

"Bunların burun direkleri kırılmadı mı? Nasıl olur da her yanlarından yükselmekte olan leş kokularını duymazlar?!"

Oysa sabredemeyip taşkınlık yapanlar, şeytanın kuyruğuna yapışıp sefâhat alemlerinden çıkamayanlar, dünyanın zenginliklerini yığanlar, gösteriş yarışına girenler, ölüm anları yaklaşınca şöyle diyorlardı: "Keşke bir zavallı, kimsesiz bir yoksul gibi ölseydik de, bu azabı tatmasaydık."

Onlar, "Keşke, malı mülkü olmayan bir garip gibi yüksüz ve dünya endişesinden uzak yaşasaydım." diyorlardı.

Dünya dediğin üç gündür. Dün, bugün, yarın. Dünü geçtin, yaydan fırlayan oktan ne hayır umulur? Bugün ise her şeyindir. Kazanmak, faydalanmak, kaybetmek ve tüm işlerin bu günde gizlidir. Yarın ise sadece emellerin ve kuruntularından ibarettir.

O halde güzel ve doğru işlere yapış! Ecel gelip bastırmadan kuruntularla oyalanmayı bırak! Sakın ha doğan güne, yarın kaygısı ile başlama! Yoksa birden yorulur, çöker ve yarınların azığını toplayayım derken iflas edip batarsın!

Kulu mahveden, kuruntu ve emel deryasında amel etmektir.

Eğer yarına dair ümitlerin ve arzuların kalbinden çıksaydı, bu gününü çok daha güzel yaşar, sâlih ameller yapardın.

Yarın tutkusu insanı hırsa ve açgözlülüğe iter. İnsan kendini aşan bir çabayla deliler gibi dünya için çalışır. Oysa geriye baktığında sadece yorgunluklar, ter, sıkıntı ve öfkeyle karşılaşır.

Dünya bir andır. Bu an insanı şimşek hızıyla cennetten çıkarıp cehenneme sürükleyebilir.

Bugün ise, kapıya gelmiş bir tanrı misafiridir. O hemen konacak ve yarın göçecektir."

❖

63- Hişam bin Hasan dedi ki: "Hasan'ın şöyle dediğini işittim: "Allah'a yemin olsun ki, dünya işlerinden herhangi biri kendisine kolaylaştırılan hiçbir insan yoktur ki, bu, onun ameli, dini ve aklını eksiltip, karşılaştığı kolaylık kendisi için bir aldatma ve aklını başından alan bir şey olmasın. Allah'ın kendisine dünyayı uzak tuttuğu, bunun kendisi için bir hayır olduğunu anlamayan insan, bunun sonucunda amelini azaltırsa, görüşünde âcizlik ortaya çıkar."

❖

64- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Gün be gün rızıklandırılan herhangi bir müslüman bunun kendisi için bir hayır olduğunu bilmezse, şüphesiz o âciz görüş sahibidir."

❖

65- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Şüphesiz Aziz ve Yüce olan Allah, kula dünyalığı aldanması için verir, kurtulması için ondan uzak tutar."

66- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Öyle insanlar gördüm ki, dünya onların yanında bir emanetti. Nihayet onu kendilerine vermiş olan (Allah')a geri verdiler, sonra herhangi bir şey yüklenmeden, korku içinde vefat ettiler. Öyle insanlar gördüm ki, dünya onlardan birine sunulduğunda, ondan uzak durmak için çaba gösterir, ona bağlılık gösterme korkusundan dolayı onu terkederlerdi."

❖

67- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Allah'a yemin olsun ki, dünya, kişinin düşüncesini ve dinini kaybedecek dereceye ne yetişti, ne de ulaştı!"

❖

68- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Dünya sevgisinin büyük günahlardan biri olduğunu düşünmeyen kişiye şaşarım! Allah'a yemin olsun ki, şüphesiz dünyayı sevmek, en büyük günahlardandır. Büyük günahlar ondan kaynaklanmıyor mu? Putlara kulluk ve Rahman olan Allah'a isyan, dünya sevgisinden ve onun teşvik etmesinden dolayı değil mi?"

❖

69- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Anlayışlı, zeki mü'min dünyada garip kimse gibidir. Onun değersizliği için üzülmez, ona yakınlıktan hoşlanmaz. Ona uzak olmaktan dolayı üzülmez. İnsanların bir hâli, onun da bir hâli vardır."

❖

70- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "İnsanlar kıyamet günü, dünyada zâhid olanlar dışında çırılçıplak diriltileceklerdir."

❖

71- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Ey insanlar, Allah'a yemin olsun ki, Allah-u Teâlâ'nın kıyamet gününde alçaltmış olduğu bu dirhem kimseyi yüceltmez. Allah, İblis'e lanet etti. Dinar ve dirhem basıldığında, İblis sevindi ve onları başının üzerine koyup: "Kim bunları severse, o benim gerçekten kulumdur. Onu dilediğim gibi kullanırım." dedi.

❖

72- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Âdemoğulları dünyayı sevdiğinde, putlara tapınmayıp, Allah dışında hiçbir ilâhı Rabb olarak kabul etmemelerine önem vermem. Çünkü onların dünya sevgisi, onları helâka götürür."

❖

73- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Âhiret ameli nedeniyle kendisine dünya verileni gördük, ancak dünya çalışması nedeniyle kendisine âhiret verilen görmedik."

❖

74- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Mü'minin dünyada geçim sıkıntısı ortadan kalkmaz."

❖

75- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "İsa'nın (as) şöyle dediği rivayet edilir: "Dünya, İblis için bir tarladır. O tarlanın çiftçileri, İblis'in taraftarıdır."

❖

76- Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Kim Rabbini bilirse, O'nu sever ve O'nun katında olanı tercih eder. Dünyayı ve gururlanmayı bilirse de, dünyalık zevklerden elini çeker."

❖

77- Hasan-ı Basrî'ye: "Ey Ebu Said, Aziz ve Yüce olan Allah dünyada görülür mü?" diye sordular. Hasan-ı Basrî: "Hayır!" dedi. "Peki, ahirette görecek miyiz?" "Evet." dedi. "Dünyada göremeyip ahirette görmek arasındaki fark neden?" diye sordular. Hasan: "Çünkü dünya fânidir, dünyadaki her şey de fânidir. Âhiret ise bâkidir ve âhiretteki her şey de bâkidir. Bâki olanın fâni, ezelî olanın sonradan yaratılmış bir yerde görülmesi imkansızdır. Kıyamet günü geldiğinde, Allah kulları için kalıcı gözler yaratacak, onlara olan bağışı ve lütfu nedeniyle onlar da bu gözlerle Rablerine bakacaklardır." dedi.

❖

78- İmran el-Kasîr'den (rh) rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basrî'ye (rh) bir şey sordum ve ardından: "Fakihler bu konuda şöyle şöyle diyorlar." dedim. Bunun üzerine Hasan-ı Basrî (rh): "Sen gözlerinle hiç fakîh gördün mü? Fakîh ancak dünyada zâhid olan, günahlarını gören ve Yüce olan Allah'a kulluğa devam eden kimsedir." dedi.

❖

79- Ebu Süfyan Târık'tan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şu iki beyiti sık sık okurdu. Bu beyitlerden birisini sabah, diğerini de akşam okurdu:

"Öldüren hastalığı tanıdığında,

Elindeki takva ilacıydı, delikanlıyı sabah akşam sevindiren

Ve dünya kalmaz hiçbir fâniye

Ve fâni canların hiçbiri ebedî yar olmaz dünyaya."

❖

80- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) Allah'a yemin etti ve: "Her kim paraya değer verirse, Allah onu alçaltır." dedi.

❖

81- Mübârek bin Fudâle'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh): "Dünya hayatı sakın sizi aldatmasın. Allah'ın affına güvendirerek şeytan sizi ayartmasın." (31/Lokman, 33) âyetini okuduğu zaman: "Bunu kim söyledi?" diye sorar, sonra da: "Onu yaratan; çünkü onu en iyi bilen O'dur." derdi.

❖

82- Hazm bin Ebu Hazm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Dirhem ve dinar ne kötü arkadaştır! Senden ayrılmadıkça onların sana faydaları olmaz."

❖

83- Havşeb'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Allah'a yemin olsun ki, İsrailoğulları dünyayı çok sevdikleri için Rahman'a ibadet etmeyi bırakıp putlara taptılar."

❖

84- Eş'as'tan (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Biz, Hasan-ı Basrî'nin (rh) yanına girip çıktıktan sonra, dünyayı bir hiç mesabesinde görürdük."

❖

85- Ebû Ka'b el-Ezdî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Mü'min dünyada gariptir. Zilleti onu düşürmez, izzeti onu ümitlendirmez. Bütün insanların bir hâli, mü'minin de bir hâli vardır. Başkaları başka şeylere yönelirken, o, Allah'a yönelir."

❖

86- İbni Mübarek'ten (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Mü'min için dünya ne güzel yurttur. Onun için çok az çalışır ve azığını alarak cennete gider. Kâfir ve münâfik için dünya ne kötü yurttur. Gece-gündüz çalışır, azığını da alarak cehenneme gider."

❖

87- Yahya ibnu'l-Muhtar'dan rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Şüphesiz mü'min kimse nefsine hâkimdir; nefsini Allah için hesaba çeker. Nefislerini dünyada hesaba çeken bir topluluğun kıyamette hesabı hafifler. Bu nefis muhasebesini yapmayan bir topluluğun kıyamette hesabı zorlaşır. Şüphesiz mü'min, hoşuna giden bir şeyle karşılaştığında: "Allah'a yemin olsun ki, seni arzuluyorum. İhtiyacım sensin. Ancak seninle bir ilişkim yok. Heyhat! Seninle aramda engel var." der. Arzuladığı şeyi elinden kaçırır, ardından nefsine döner ve: "Bunu istememiştin, ancak bana ne! Bunun için bu konuda bir bahanem yok! Allah'a yemin olsun ki arzuladığın şeye Allah'ın izniyle asla dönmeyeceğim!" der. Kuşkusuz mü'minler, Kur'an'a bağlı kimselerdir. Kendileriyle onları helâk edecek şey arasında Kur'an vardır. Mü'min, dünyada, özgürlüğünü elde etmeye çalışan bir esirdir. Aziz ve Yüce olan Allah'a kavuşmadıkça hiçbir şeyden emin olmaz ve bütün bunlardan dolayı sorumlu olacağını bilir."

❖

88- Avvâm bin Havşeb'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Kimde şu dört özellik bulunursa, Allah cehennemi ona haram kılar ve şeytanı ondan uzak tutar:

Arzusunda, korkusunda, şehvet ve öfke anında nefsine hâkim olmak."

❖

89- Ebu Ubeyde dedi ki: Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Bilen, sonra sabreden, ardından dikkat eden kimseye Allah rahmet etsin. Şüphesiz insanlar öğrendiler, ardından gözleri endişeyi söküp attı. Diledikleri şeyleri elde edemediler. Bıraktıkları şeylere dönmediler. Sapıklığın bir araya getirdiği ve sonu cehennem olan, Allah'tan uzak bu saptırıcı arzulardan sakının! Kim ona ulaşırsa, ulaştığı şey onu saptırır. O arzular kime ulaşırsa, onu öldürür. Ey Âdemoğlu: Dinin, senin etin ve kanındır. Eğer dinine teslim olursan, etin ve kanın da sana teslim olur. Eğer tersi olursa, o zaman Allah'a sığınırız. Çünkü o zaman sönmeyen bir ateş, iyileşmeyen bir yara, asla bitmeyen bir azap ve ölmeyen bir nefis olur. Ey Âdemoğlu, sen Rabbinin huzurunda ameline bağlı olarak duruyorsun. Sorumlu sensin, buna cevap bulamazsın. Şüphesiz kul, nefsine nasihat ettiği sürece hayır üzeredir. Nefsi hesaba çekmek, onun niyetidir."

❖

90- Kurrâ bin Hâlid, Hasan-ı Basrî'nin (rh), "Kendisini kınayan (pişmanlık duyan) nefse yemin ederim." (Kıyamet, 75/2) âyeti hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Biz mü'mini nefsini kınamaktan başka bir halde görmüyoruz. Ben o sözü söylemekle ne yapmak istedim? O yemeği yemekle ne yapmak istedim? Kendi kendime tasarladıklarımla neyi istedim (diye kendisini kınar.) Günahkâr ise adım adım ilerler, fakat kendisini kınamaz."

❖

91- Ebu'l-Eşheb, Hasan-ı Basrî'nin (rh) şöyle dua ettiğini söyledi: "Allahım! Nefsime takvasını ver ve onu arındır. Onu arındıracak sadece sensin. Onun velisi ve mevlâsı sensin!"

❖

92- Abbâd bin Raşîd (rh), Hasan-ı Basrî'nin (rh), "Her insanın boynuna işlediklerini dolarız." (İsra, 17/13) ayetini okuduğunu ve ardından: "Ey Âdemoğlu kendini hesaba çeken kimse olarak seni yaratmakla Allah sana adil davranmıştır." dediğini rivayet etti.

❖

93- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şüphesiz nefis, kötülüğü emreder. Eğer nefsin itaat konusunda sana karşı gelirse, sen de günah işleme konusunda ona karşı gel!"

❖

94- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şu nefislerin gemlerini çekiniz. Çünkü onlar, arzularına (şiddetle ve) çok meylederler. Nefis ancak, kötü bir amaca istek duyar. Eğer siz ona engel olmazsanız, sizi ancak kötülüğe götürür."

❖

95- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kim yaşarken nefsini günah işleme hastalıklarından uzak tutmaya çalışmazsa, ölümünden sonra ahirette onun kadar şifadan uzak, mutsuzluğa yakın kimse olmaz!"

❖

96- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Senin için önemli olan, nefsini (günah ve isyandan) uzak tutman, diline sahip olman ve hevândan gelen şeyi kabul etmemendir."

❖

97- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey Âdemoğlu, şüphesiz ölümünün önüne geçemezsin. Rızkını kaybetmez, senin olmayana da sahip olamazsın. O halde niçin çabalıyorsun? Niçin nefsini helâk ediyorsun?"

❖

98- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kim nefsini bir toplulukta kınarsa, şüphesiz nefsini övmüştür. Oysa ne kötü bir iş yapmıştır!"

❖

99- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şüphesiz bu din güçlüdür. Hak ağırdır. İnsan ise zayıftır. Sizden biriniz gücü yettiği şeyi yapsın. Kuşkusuz kul, gücünün yeteceğinden fazlasını nefsine yüklerse, nefsinin bütün bunlardan usanmasından ve terketmesinden korkulur. (Hatta, belki farz namazları dahi kılamaz.)"

❖

100- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kimin ahlâkı kötü olursa, nefsi azaba uğrar. Kimin malı çoğalırsa, günahları artar. Kimin de sözü çoğalırsa, hatası artar."

❖

101- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey Âdemoğlu, itaat olan fiillerden hiçbirini, nefsin için hafif bile olsa küçümseme! Şüphesiz Allah bir zerre miktarı iyiliği bile kabul eder. Yaptığın iyiliğin Rabbinin katındaki değerini gördüğünde sevinirsin. Günah olan fiillerden hiçbirini de, nefsin için hafif bile olsa sakın küçümseme! Şüphesiz Rabbin, azabı şiddetli olandır."

❖

102- Mübârek bin Fudâle, Hasan'ın (rh) şöyle dediğini rivayet etti: "Ey âdemoğlu, nefsinle akıllıca mücadele et. Çünkü sen ateşe düştüğünde, ebediyen düzeltilemezsin."

❖

103- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey Âdemoğlu, kendinde olan bir kusuru insanlar ayıplamadıkça, insanların kusurlarına bakmadan önce kendi kusurunu değiştirmedikçe kuşkusuz imanın hakikatini elde edemezsin. Şüphesiz sen, başkasında kusur görmedikçe, kendi kusurunu değiştiremezsin. Âdemoğlu, adil olmak için, insanların kusurlarıyla meşgul olmayı terket! Kuşkusuz Allah'ın en sevdiği kullar, böyle davranlardır!"

❖

104- Bir gün bir adam:

"Mükâfat vardır, gaybın ortaya çıkmasıyla

İnsanların kusurunu gören, kusurlu kişiye," diye bir şiir okudu. Bunun üzerine Hasan (rh): "Bunu söyleyen doğru söylemiştir." dedi.

❖

105- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Âdemoğlu! Ne kadar zayıf ve ne kadar büyük bir gaflet içindesin! İnsanları günahları yüzünden ayıplıyor, kendini unutuyorsun. Kardeşinin gözündeki çöpü görüyor, kendi gözünün önündeki merteği (ağaç gövdesini) görmüyorsun. Ne kadar insafsız ve yanlış kararda bulunuyorsun!"

❖

106- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sv) şöyle buyurdu: "Dünya, mü'minin zindanı, kâfirin cennetidir."

❖

107- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Allah'a yemin ederim ki, mü'min dünyada ancak üzgün olarak sabahlar. Nasıl üzülmesin ki? Cehenneme gireceği haberi Allah'tan ona gelmiştir de, oradan çıkacağı haberi ona gelmemiştir. Allah'a yemin olsun ki, hastalıklarla, belâlarla, onu öfkelendirecek işlerle karşılaşacak, kendisine zulmedilip yardım edilmeyecek. Bundan dolayı Allah'tan sevap isteyecek. Oradan (dünyadan) ayrılıncaya kadar sürekli üzgün ve korkmuş olacaktır. Ancak oradan ayrıldığı zaman rahatlığa ve ihsana ulaştırılacaktır."

❖

108- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Allah'a, uzun (süren) hüzne benzer (başka bir şeyle) ibadet edilmemiştir."

❖

109- Mübârek bin Fudâle'nin rivayet ettiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh): "Şimdi siz bu söze (Kur'an'a) mı şaşıyorsunuz? Gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz!" (Necm, 53/59-60) âyetlerini

okudu ve: "Vallahi (bir zamanlar) kavmin en zekisi, bu konuda (Kur'an ayetleri okunduğu zaman) ağlardı. Neye ağlıyorsunuz? Şu kalplere ağlayınız, şu amellere ağlayınız; şüphesiz bir adam ağlar ama kalbi katılaşmıştır." dedi.

❖

110- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Öyle topluluklarla arkadaşlık ettim ki, onlardan birine bir hikmet ulaşmış olsa, o hikmeti söylemesi kendisine ve arkadaşına fayda verecek olduğu halde, meşhur olma korkusundan dolayı onu söylemeyi kendisine yasaklardı. Yine içlerinden biri yolda yürürken, yolda (insanlara) eziyet verecek bir şey görse, onu öteye atmasına, ancak meşhur olma korkusu engel olurdu."

❖

111- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şüphesiz mü'min ancak üzgün olarak sabahlar, üzgün olarak yürür, üzgün olarak çabalar. Çünkü o iki korku arasındadır: Allah'ın karşılığında ne yapacağını bilmediği, işlemiş olduğu bir günah ve kendisine nasıl geleceğini bilmediği ölüm."

❖

112- Yunus (rh) dedi ki: "Hasan'ın (rh) kalbi sürekli mahzundu."

❖

113- Haccac bin Dinar anlatıyor: "Hakem bin Hacl, İbni Sîrîn'in arkadaşıydı. İbni Sîrîn vefat edince, Hakem üzüldü, yatağa düştü. Duyduğu üzüntüden dolayı, bir hasta gibi ziyaret ediliyordu. Hakem şöyle dedi: "Rüyamda kardeşimi -yani İbni Sîrîn'i- bir sarayda gördüm." Ardından sarayın şeklini ve İbni Sîrîn'in durumunu anlattı. (Hakem sözlerine devam etti:) Ona: "Kardeşim, seni beni mutlu eden bir durumda görüyorum. Peki Hasan ne durumda?" diye sordum. İbni Sîrîn: "Hasan benim doksan derece üstümdedir." dedi. Ben: "Bunu nasıl başardı?" diye sordum. "Hüznünün çokluğu nedeniyle (kazandı)." dedi.

❖

114- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şüphesiz mü'min ancak üzgün olarak sabahlar, üzgün olarak akşamlar. Duyduğu hüzünden dolayı yakîn imana ulaşır. Bir oğlağa yetecek miktarda, bir avuç hurma ve bir yudum su ona rızık olarak yeter."

❖

115- Hazm bin Ebû Hazm anlatıyor: "Hasan'ın (rh), kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ettiğini ve 'Mü'mini dininde başarıya ulaştıran ancak hüzündür' dediğini işittim."

❖

116- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ölümün, varacağı yer; kıyametin randevu anı olduğunu ve Allah huzurunda hesap vermenin de hak olduğunu bilen, hüznünü uzatır."

❖

117- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Dünyada hüznü arttıran, sâlih amelin (yaşanması ve) aşılanmasıdır."

❖

118- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Allah'a yemin ederim ki, aranızda birinci asra yetişmiş herkes, (tanıştıkları sahabenin hayatından etkilendiğinden dolayı) hüzünle sabahladı ve hüzünle akşamladı."

❖

119- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Allah'a yemin ederim ki, insanoğlu ancak dert ve hüzün doluyken bu Kur'an'a tam manasıyla inanabilir. Yoksa boşuna didinir, erir ve yorulur."

120- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey âdemoğlu! Eğer Kur'an'ı gerçekten okuyup sonra da ona iman ettiysen, dünyada kederin artacak, her yanını korku kaplayacak ve gözyaşın artacaktır."

❖

121- Alkame bin Mersed anlatıyor: "Tabiinden seksen kişi zühd halini yakalayabildi. Onlardan biri de Hasan bin

Ebu'l-Hasan'dı. İnsanlar arasında hüznü ondan daha çok birini görmedik." dedi. Hasan şöyle dedi: "Gülüyoruz, oysa Allah'ın işlediğimiz amelleri bildiğini (sanki) bilmiyoruz." Ardından: "Allah sizden bir şey kabul etmez. Yazıklar olsun ey âdemoğlu! Senin Allah ile savaşmaya gücün yeter mi? Şüphesiz kim Allah'a isyan ederse, O'na savaş açmıştır. Allah'a yemin ederim ki, elbiselerinin çoğu yün olan Bedir ashabından yetmiş kişiye yetiştim. Eğer siz onları görseydiniz, 'Bunlar delidirler' derdiniz. Şayet onlar sizin iyilerinizi görselerdi, 'Bunların (gerçek İslam'dan) nasipleri yok!' derlerdi. Eğer kötülerinizi görselerdi, 'Bunlar hesap gününe inanmıyorlar' derlerdi. Öyle insanlara yetiştim ki, dünya onların gözünde, ayaklarının altındaki topraktan daha basitti. Öyle insanlara yetiştim ki, onlardan biri, yanında bir yiyecek olduğu halde akşamladığında: 'Bunun hepsini mideme doldurmayacağım, birazını Aziz ve Yüce olan Allah için ayıracağım' der ve tasadduk ettiği kimselerden daha muhtaç olmasına rağmen, bir kısmını sadaka olarak dağıtırdı."

❖

122- (Talebesi) Humeyd anlatıyor: "Hasan, Receb ayında, mescitte bir gün aramızdayken, ağzına su alıp çalkaladı, şiddetli bir nefes aldı, sonra omuzları titreyinceye kadar ağladı. Ardından: "Eğer kalplerde hayat olsa, gönüllerde salah olsa, sizi, sabahı kıyamet olan bir gece ile ağlatırdım. Hiçbir yaratık, sabahı kıyamet olan o gece kadar ıssız, çaresizlik dolu ve ağıtların her yanı doldurduğu bir gece yaşamayacak." dedi.

❖

123- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şüphesiz mü'min kul günah işler ancak pişmanlığı yok olmaz."

❖

124- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey Hasan, Aziz ve Yüce olan Allah'ın korkusundan dolayı gecenin karanlığında ağlayan gözü unutma!"

❖

125- Bir adam, ağlamakta olan Hasan-ı Basrî'nin (rh) yanına girdi ve ona: "Allah seni ıslah etsin, niçin ağlıyorsun?" diye sordu. Hasan (rh): "Allah'a yemin olsun ki, korkuyorum. Cehennemin bekçisi Malik beni cehenneme sokarsa ne yaparım?" dedi.

❖

126- Hasan-ı Basrî'ye (rh), Hüseyin bin Ali'nin (ra) şehadet haberi ulaştığında ağladı, çığlık attı: "Eyvah! Bu ümmetin başına gelen ne? Davetçinin oğlunu, torununu öldürdüler! Allahım onu katında gözetleyenlerden kıl!" dedi ve ardından "Zulmedenler, hangi dönüşe (döndürüleceklerini) yakında bileceklerdir" (26/Şuara, 227) âyetini okudu.

HUŞÛ VE KORKU

❖

127- Avf'tan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Aziz ve Celîl olan Allah şöyle buyurur: "İzzetime yemin ederim ki, kulumda iki korkuyu da, iki emniyeti de bir araya getirmem. Dünyada benden emin olacak olursa, kıyamet günü onu korkuturum. Dünyada benden korkarsa, kıyamet günü onu emin kılarım."

❖

128- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Allah'a yemin ederim ki, aranızda (hicrî) birinci asrın sonuna gelebilmiş herkes sabaha hüzünle girdi ve dertle akşamladı."

❖

129- Mübârek bin Fudale'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Sizden önce öyle topluluklar geçti ki, onlardan biri şu çakıl taşları sayısınca infakta bulunsa, yine de bu (kıyamet) gününün azametinden kurtulamayacağından korkardı."

❖

130- Mübârek bin Fudâle'den (rh) rivayet edildiğine göre Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Bir kul günah işler de, o sebepten Cennete girer." "Nasıl?!" denildi. O da: "Gözünün önünde (günahı) sabit durur. Nihayet Cennete girer." buyurdu.

❖

131- İsrâil Ebu Musa'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Bir adam bir günah işler, o sebeple daima üzgün olur, nihayet Cennete girer."

❖

132- Süfyan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Allah-u Teâlâ'nın, "Umarak ve korkarak bize yalvarırlardı; onlar, bize karşı derin saygı içindeydiler." (21/Enbiya, 90) âyeti kerimesi hakkında: "Bu, kalpteki devamlı korkudur." dedi.

❖

133- Hişâm ibni Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Vallahi ben öyle topluluklara ulaştım ki, onlar sizin doyduğunuz gibi doymazlardı. Onlardan biri, nefsini körletecek kadar yer, zayıflamış ve yemeğe karşı iştahlı olduğu halde, yemekten elini çekerdi."

❖

134- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ben onlara ulaştım. Vallahi onlardan birisi için bütün ömrü boyunca, bir elbise (dahi) dürülmezdi. Ailesine, kendisine yemek yapmalarını emretmezdi. Kendisiyle toprak arasında asla bir şey olmazdı. (Serilmezdi)"

❖

135- Yahya bin Muhtar'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Vallahi (ashâbın) karşılığında Cennet istedikleri şey, nefislerinde (içlerinde) büyümedi, onları ateş korkusu ağlattı."

❖

136- Talhâ bin Sebîh'ten (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Mü'min, Allah'ın buyruklarını olduğu gibi kabul edendir. Mü'min, amelini en güzel biçimde yapar. Allah'tan en çok korkan odur. Dağlar kadar mal infak etse, yine de kendinden emin olmaz. Korkar ve kurtulamayacağını düşünerek Allah'a ümit ve endişe dolu yalvarışını artırır ve: "Kurtulamayacağım." der. Münafik ise, "İnsanların çoğu bunu yapıyor. Allah beni de affedecektir. Hem benim bir sorumluluğum yok." der ve amel işlemeyi unutur. Böylelikle Allah'a dair boş kuruntulara saplanır."

❖

137- Damra'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Ümit ve korku, mü'minin devamlı kullandığı iki bineğidir."

❖

138- Ebu Ubeyde en-Nâcî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Ey âdemoğlu! İnsanları hayırlı bir iş yaparken gördüğünde, bu konuda onlarla yarış. Onları helâk edecek bir iş yaparken gördüğünde ise onları ve seçtikleri yolu terket! Biz öyle topluluklar gördük ki, onlar dünyalarını âhiretlerine tercih etmişlerdi. Sonra insanlar alçaldılar, helâk oldular, çirkinleştiler! Ey âdemoğlu! Hüküm ikidir:

Kim Allah'ın hükmüyle hükmederse, o adil bir yöneticidir. Kim de Allah'ın hükmüyle hükmetmezse, onun hükmü câhiliye hükmüdür.

İnsanlar üç kısımdır: Mü'min, kâfir ve münâfık. Mü'min, Allah'a boyun eğerek yaşar. Kâfir ise, gördüğünüz gibi Allah'ın alçalttığı kuludur. Münâfıka gelince, o, tarlada, yolda ve çarşılarda bizimle beraberdir. Onlardan ve işlediklerinden Allah'a sığınırız. Onlar Rabblerini bilmezler. Kötü amelleriyle Allah'ı inkar etmişlerdir. Oysa mü'min, korkarak sabahlar. Çok hayırlı biri olsa da, bu ona güven vermez. Çok hayırlı biri olsa da, ancak korkarak akşamlar. Çünkü o, iki korku arasındadır: Önceden işlediği ve buna karşı Allah'ın nasıl hüküm vereceğini bil-

mediği günahların korkusu ve içinde ne tür felaketlerin gizlendiğini bilmediği, ömrünün geriye kalan kısmı için duyduğu endişe. Mü'minler, Allah'ın yeryüzündeki şahitleridir. İnsanoğlunun amellerini, Allah'ın kitabına göre değerlendirirler. Kim Allah'ın Kitabına uygun hareket etmişse, Allah onu över ve yüceltir. Kim de Allah'ın Kitabına karşı hareket etmişse, mü'minler onun Allah'ın Kitabına karşı hareket ettiğini bilirler. Kur'an ile hakktan sapanları tanırlar."

139- Sâlim'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Mü'minin gülmesi, kalbini gafletle doldurur."

❖

140- Humeyd'den rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Çok gülmek, kalbi öldürür."

❖

141- Atâ el-Ezrak'tan (rh) rivayet edilmiştir: "Bir adamın Hasan-ı Basrî'ye (rh) 'Nasılsın?' diye sorduğunu gördüm. Şöyle cevap verdi: 'Sabah akşam ölümü bekleyip Allah'ın kendisine ne yapacağını bilmeyenin hâli nasıl olabilir?"

❖

142- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Allah-u Teâlâ'nın, "Onlar, geceleri az uyuyanlardı." (51/Zâriyat, 17) âyet-i kerimesi hakkında: "Gecenin çok az bir kısmında uyurlardı." dedi. "Seher vakitlerinde bağışlanma dilerlerdi." (51/Zâriyat, 18) âyet-i kerimesi hakkında da: "Namazı seher vaktine kadar uzatır, sonra seherde istiğfâra başlarlardı." dedi.

❖

143- İbn Uyeyne bin Asr'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), "Boyunlarında demir halkalar ve zincirler olduğu halde sürüklenecekler." (40/Mü'min, 71) âyeti hakkında şöyle dedi: "Aslında cehennem ehlinin boynuna bunlar takılmayacaktır. Hâşâ! Bu takdirde sanki 'Allah'ın gücü onlarsız

yetmez' diye anlaşılır. Oysa her alev çıktığında onları sürükleyip alır." Râvî der ki: "Hasan (rh) burayı anlatırken bayılıverdi."

❖

144- Hişâm'ın (rh) bildirdiğine göre Hasan (rh) ailesine sabah akşam üç defa: "Ey ehlim! Misafiriniz çok az!" derdi.

❖

145- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İnsan günah işler, onu unutmaz ve sürekli ondan korkarsa affolunup cennete girer."

❖

146- Ebû'l-Eşheb'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), "Kalpleri ürpererek vermeleri gerekeni verenler..." (23/Mü'minun, 60) âyetini şöyle tefsir etmiştir: "Onlar, iyiliklerden yapılması gerekeni yaparlar ve buna rağmen Allah'ın azabından korkarlardı."

❖

147- Salih bin Hassan'dan (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basrî (rh) oruçlu bir gününde akşamladı, biz de bir yemek olarak iftar vakti yanına gittik. Tam yemeğe yaklaşırken ona, "Katımızda ağır boyunduruklar, cehennem, boğazı tıkayan bir yiyecek ve can yakan bir azap vardır." (73/Müzzemmil, 12-13) âyetlerini okudum. Elleri dona kaldı. Bize: "Sofrayı kaldırın!" dedi. Biz de kaldırdık. Oruçlu olarak sabahladı, akşam iftar edeceği zaman yine okuduğum âyeti hatırladı ve aynı şeyi yaptı. Üçüncü gün, oğlu, Sabit el-Bünânî ve Yahya el-Bukâî'ye giderek yanında bulunan babasının dostlarına: "Babama yetişin, üç gündür ağzına bir lokma almadı, her almak istediğinde 'Katımızda ağır boyunduruklar, cehennem, boğazı tıkayan bir yiyecek ve can yakan bir azap vardır' âyetini hatırlıyor." dedi. Hep beraber Hasan'a gelip zorla kendisine biraz çorba içirdiler."

❖

148- Abdulvâhid bin Zeyd'e (rh): "Bize Hasan-ı Basrî'yi (rh) anlat!" dediler. Bunun üzerine şöyle dedi: "Allah, Ebu Said'e rahmet etsin! Vallahi, o yanımıza geldiğinde sanki bir arkadaşının cenazesinden döner gibi gelirdi. Gittiğinde, sanki başının üstünde ateş taşır görünürdü. Oturduğunda, boynunun vurulması emredilmiş bir esir gibi otururdu. Sabahladığında, sanki âhiretten gelmiş gibi olurdu. Akşamladığında ise, sanki hastalıktan kılını kıpırdatamaz olurdu."

❖

149- Yunus bin Ubeydullah (rh) dedi ki: "Hasan'ın (rh) ağzını doldurarak güldüğünü hiç görmedim."

❖

150- Bir kimse, Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Ey Ebu Said, nasılsın?" diye sordu. "Kötü durumdayım." dedi. Adam: "Niçin?" diye sorunca, "Çünkü ben, sabahladığında ve akşamladığında hangi hal üzere öleceğini bilmeyen, ancak ölümü bekleyen biriyim." dedi.

❖

151- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Sizden önce öyle topluluklar geçti ki, onlardan biri şu çakıl taşları sayısınca infakta bulunsa, yine de bu (kıyamet) gününün azametinden kurtulamayacağından korkardı."

GÜNAHLARIN CEZASI

❖

152- Yahya bin Muhtar'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İnsanlara, fiillerine göre değer verin, sözlerine göre değil. Şüphesiz Allah, hiçbir sözü, amel olarak onu doğrulayıcı ya da yalanlayıcı bir delil olmadıkça öylece bırakmaz. Güzel bir söz işittiğin zaman, o sözün sahibine karşı yavaş ol (davran). Eğer sözü işine uygunsa, o ne güzel bir kişidir! Onu kardeş edin, sev ve sevdir. Eğer sözü fiiline ters

ise, artık onu sana anlaşılmaz gösterecek ne var? Onun hakkında bilmediğin şey ne? Ondan kaçın. Âdemoğlunu aldattığı gibi seni de aldatmasın. Senin hem sözün, hem fiilin var. (Değer noktasında) Fiilin, sözünden daha önce gelir. Senin gizlin ve açığın var. Gizlin sana açığından daha önce gelir. Senin için acil olan ve sonra olacak olan var. Sonucun, acil olandan daha önceliklidir."

❖

153- Süfyan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, bir adam Hasan'a (rh): "Bana tavsiyede bulun" dedi. O da, "Allah'ın emrini yücelt ki, Allah da seni yüceltsin." dedi.

❖

154- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Bir adam ilim öğrenmek isterse, bu hareketinin onun huşûsunda, bakışında, dilinde, elinde, namazında, konuşmasında ve zühdünde tesirini göstermesi gecikmez. Eğer adam, öğrendiği ilim konularından birini amellerinde uygularsa, bu onun için dünya ve içindekilerden daha hayırlı olur. Kendisinin olsaydı, âhirete bırakmayı düşündüğünden daha hayırlı olur."

❖

155- Cerir bin Hazim'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Sa'saa (ra), yani (şair) Ferezdak'ın amcası veya dedesi Rasûlullah'a (sav) geldi ve şöyle dedi: "Rasûlullah'ın (sav) huzuruna girdiğimde, onun, "Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu görür. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu görür." (99/Zilzal, 7-8) âyetini okuduğunu işitince: "Bu bana yeter! Bu bana yeter! Bundan başkasını işitmemiş olmak benim için önemli değil!" dedi.

❖

156- Ma'mer'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu görür. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu görür."

(99/Zilzal, 7-8) âyeti nazil olunca, müslümanlardan bir adam: "Bu bana yeter! Zerre kadar bir iyilik ya da kötülük işlersem onu göreceğim. (Bundan öte) verilecek bir öğüt kalmadı artık!" dedi.

❖

157- Ma'mer'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Salih amel, iyi sözü Allah-u Teâlâ'ya yükseltir. Eğer söz iyi, amel kötü ise, Allah sözü amel derecesine indirir. Amel, o kişinin sözünden daha saftır."

❖

158- Mübârek bin Fudâle'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Fasıkların en ileri gideni, bütün büyük günahları işledikten sonra elbisesini gururla yukarı çekip: 'Bunu yapmamda bir sakınca yoktur' diyendir. O, Allah'ın akibetini dünyada geciktirip âhirete aktardığını ya da ansızın verdiğini nereden bilecek?"

❖

159- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kim kardeşini tevbe ettiği bir günahından dolayı kınarsa, bu günahın bir benzeriyle imtihan edilmedikçe ölmez."

AZİZ VE YÜCE OLAN ALLAH'A İTAAT

❖

160- Cerîr bin Hâzim (rh) dedi ki: Hasan-ı Basrî'nin (rh) şöyle dediğini işittim: "Dilediğinde sabırsız, basiret sahibi bir kimseyi görebilirsin; sabırlı, basiret sahibi bir kimseyi görürsen, (bil ki) işte (aradığın) odur."

❖

161- Ca'fer bin Hayyân (rh), Hasan-ı Basrî'nin (rh), "Gerçekten Rablerine dönecekler diye, vermekte olduklarını kalpleri ürpererek verenler..." (Mü'minun: 60) âyeti hakkında şöyle dediğini söyler: "Onlar, kendilerine verileni kalpleri ürpere-

rek verirler. Yaptıkları iyilikleri, bunun onları aziz ve yüce olan Allah'ın azabından kurtaramayacağından korkarak yaparlar."

❖

162- Cerîr bin Hâzim (rh) şöyle dedi: "Hasan-ı Basrî'nin (rh) şöyle dediğini işittim: "Ey topluluk, devam ediniz, devam ediniz. Çünkü şüphesiz Allah, mü'minin ameli için ölümden başka bir son belirlememiştir."

❖

163- Mübârek bin Fudale (rh), Hasan-ı Basrî'nin (rh), "Sana yakîn gelinceye kadar Rabbine ibadet et!" (Hicr, 99) ayeti hakkında şöyle dediğini söyledi: "Bu (yakîn), ölümdür."

❖

164- Mübârek bin Fudâle (rh), Hasan-ı Basrî'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Şeytan sana baktığında, senin Allah'a itaatte devamlı olduğunu görür. Tekrar bakar, tekrar bakar ve seni yine (Allah'a itaatte) devamlı görürse, kendine hâkim olamaz ve seni terk eder. Eğer seni bir kez şöyle, bir kez böyle görürse, hakkında ümit besler."

❖

165- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Herem ibni Hayyan (rh) şöyle dedi: "Cehennem gibi bir şey görmedim, ondan kaçanlar uyumaktadır. Cennet gibi bir şey de görmedim, onu isteyenler de uyumaktadır."

166- Salim el-Mekkî (rh), Hasan-ı Basrî'nin şöyle dediğini rivayet etti: "Kim ne olduğunu bilmek isterse, kendini Kur'ân'a arzetsin." (Düşüncesini ve hayatını Kur'ân'da anlatılanlarla karşılaştırsın)

❖

167- Ebû Kays'tan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Allah'ın emirlerine karşı gelmeyin. Şüphesiz O'nun emirlerine karşı gelmek, Allah'ın yıkılmasını emretmiş olduğu bir evi yeniden yapmaya çalışmaktır."

❖

168- Yahya bin Musa'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh): "O; kendisine dönenler için Gafur'dur." (17/İsra, 25) âyeti hakkında şöyle dedi: "Yani kalbi ve ameli ile aziz ve yüce olan Allah'a yönelenler için..."

❖

169- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İsa'nın (as), Havarilere şöyle dediği rivayet edildi: "Mideleriniz için değil, Allah için çalışın! Sabah gidip, akşam gelen şu kuşlara bakınız! Ne ekiyor, ne de biçiyorlar. Allah onları rızıklandırıyor. Eğer siz, "Bizim midelerimiz bu kuşlarınkinden daha büyük!" derseniz, ne eken, ne de biçen şu vahşi sığırlara bakınız! (Onlar da sabah-akşam gidip geliyorlar.) Allah'ın rızıklandırması dışında bir şeye sahip değiller!"

❖

170- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Bekr bin Abdullah'ın (rh) şöyle dediğini işittim: 'Allah'a itaat yolunda rızkı için çalışan güçlü kimseye Allah rahmet etsin! Zayıf olsaydı, Allah'a karşı çıkmaktan nasıl sakınacaktı."

❖

171- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kul, Allah yolundaki kardeşi ve arkadaşı için harcadığı hariç, anne-babası için yaptığı harcamadan dolayı dahi hesaba çekilecektir. Yüce Allah'ın onu bu konuda hesaba çekmekten hayâ edeceği rivayet edilir."

ALLAH'I ZİKRETME

❖

172- Ali ibnu Rıfâi'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh): "İnsanoğlunu, zorluklara katlanacak şekilde yarattık." (90/Beled, 4) âyet-i kerimesini okudu ve: "Şu insanın göğüs gerebildiğine göğüs gerebilen başka hiçbir yaratık bilmiyorum." dedi.

❖

173- Said bin Ebu'l-Hasen'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) bir gün bu âyeti (90/Beled, 4) okudu ve: "(İnsan) Dünyanın sıkıntılarına ve ahiretin şiddetlerine göğüs gerer." dedi.

❖

174- Süfyan bin Uyeyne'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Ebu Bekir (ra), ağaç üzerinde bir kuş gördü ve: 'Ne mutlu sana ey kuş! Meyveyi yiyor, ağaç üzerine konuyorsun. Ben de kuşların yediği bir meyve olmayı ne kadar isterdim.' buyurdu.

❖

175- İbnu'l-Mübârek (rh), Hasan-ı Basrî'nin (rh) şöyle dediğini rivayet etti: "Temenni ettiler, istediler... İsteklerine kavuşamayınca, (o işe) kendilerini ciddiyetle verdiler."

❖

176- Mübârek bin Fudâle'den (rh) nakledildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Rasulullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu rivayet etti: "Şüphesiz Allah'ın, görüldüklerinde Allah-u Teâlâ'nın zikredildiği kulları vardır."

❖

177- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Ömer bin el-Hattâb'ın (ra) elbisesinde on iki yama vardı. Yamaların bir kısmı deridendi.

❖

178- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Selman'ın (ra) hastalığında Sa'd (ra) onu ziyaret etti. Selman (ra) ağladı. Bunun üzerine Sa'd (ra): "Ey Ebu Abdullah, niçin ağlıyorsun?" dedi. Selman (ra): "Allah'a yemin olsun ki, ne sizinle birlikte olmak, ne de dünyaya olan hırsımdan dolayı ağlıyorum!" dedi. Sa'd (ra): "O halde niye ağlıyorsun?" diye tekrar sordu. Selman (ra): "Rasûlullah (sav) bizden söz aldı. Ne ben, ne de siz ona ulaşamadık." dedi. "Nedir o?" diye sordular. Selman (ra): "Rasulullah (sav) şöyle buyurdu: 'Dünyadan elde ettiğiniz, bir yolcunun azığı kadar olsun.' Ne ben, ne de siz ona ulaşamadınız. Sana gelince ey emir, düşünürken aklına geldiğinde Allah'ı an! Hüküm verdiğinde, dilinde Allah'ı an! Bölüştürdüğünde Allah'ı elinde an! Şimdi kalkın, gidin!" dedi.

179- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Müttakilerin kalplerine kendisiyle birlikte olma tadını, hizmet lezzetini veren Allah ne yücedir! Düşüncesi Allah'ı zikre bağlı olan ve kalbi Allah'ın dışında bir şeyle meşgul olmayan için en lezzetli şey, Allah'a yalvarmaktır. Onları en çok memnun eden, Allah'a hizmettir! Dillerinde Allah'ı zikir azalmaz! "Allah, onların (kâfirlerin) söyledikleri şeylerden münezzehtir; son derece yücedir ve uludur." (17/İsra, 43)

❖

180- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Üç şeyde tadı kaybedersin: Namazda, Kur'an okumada ve zikirde. Eğer bunlardan tat alırsan, ne mutlu sana! Aksi halde, bil ki (gönül) kapın kapalıdır; derhal açmaya çalış."

AMEL VE GİZLİ ZİKİR

❖

181- Mübârek bin Fudâle'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Bir adam Kur'an'ı ezberlerdi de, komşuları onu hissetmezlerdi (bilmezlerdi). Yine fıkıhta derin bir anlayışa sahip olurdu da, insanlar onu hissetmezlerdi. Evinde misafirler olduğu halde uzun uzun namaz kılsa bile, misafirler hissetmezlerdi. Biz öyle topluluklara ulaştık ki, yeryüzünde gizli olarak yapabildikleri bir ameli asla açığa çıkarmazlardı. Müslümanlar duaya kendilerini verirlerdi de, sesleri işitilmez, ancak kendileriyle Aziz ve Yüce olan Allah arasında bir fısıltı olurdu. Bu durum, Allah-u Teâlâ'nın: "Rabbinize gönülden ve gizlice yalvarın." (7/A'raf, 55) buyurmasındandı. Yine bu durum, Allah-u Teâlâ'nın, salih ve sözünden razı olduğu bir kulu (Zekeriyya'yı): "O Rabbine içinden yalvarmıştı." (19/Meryem, 3) diye zikretmesinden dolayı idi."

İHLÂS VE NİYET

❖

182- Cerir bin Hâzim'den (rh) rivayet edilmiştir: Bir gün Hasan-ı Basrî'nin (rh) yanına gittik. Onun çatısında başına üşüştük. Topluluğun yüzüne baktı ve: "Göz görüyorum, yakınlık görmüyorum. Marifet görüyorum, ancak sözde ve fiilde bir doğruluk görmüyorum. Elbiselerin örttüğü bir takım yüzler (şekiller) var." (Yani yüzünüze akseden, içinizi ve düşüncelerinizi göstermiyor) dedi."

❖

183- Yahya ibnu'l-Muhtar'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Sen, gözünü alacak şekilde bembeyaz, tombul, dili ve bakışı keskin, ancak kalbi ve ameli ölü olanla karşılaşmayı dilersen, (karşılaştığın zaman) onu, kendisinin nefsini gördüğünden daha iyi gör(ebil)irsin. Bedenleri görüyorsun, kalpleri değil. Sesi duyarsın fakat bir dost sesi

bulamazsın. Bunlar (yerine getirdikleri) sünnetler bakımından çok verimli (sanılır); ancak kalpler kupkurudur."

❖

184- Ca'fer bin Hayyan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: (Mukaddes) kitapların birisinde şöyle yazmaktadır: "Ey âdemoğlu! Bana dua ediyor, (davranışlarınla) benden kaçıyorsun. Beni (ağzınla) zikrediyor, (yaşayışında) unutuyorsun."

❖

185- Ca'fer bin Hayyan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Âdemoğlu! Kardeşinin gözündeki çöpü görürsün de, kendi gözünün önündeki merteği (ağaç gövdesini) görmezsin."

TÛL-U EMELİ (UZUN EMELİ) YASAKLAMA

❖

186- Mübârek bin Fudâle'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Üç adam bir araya gelip, birbirlerine emellerini (amaçlarından, niyetlerinden) sordular. Birisi: "Bir ay geçmeden öleceğimi zannediyorum." dedi. Biri: "Şüphesiz bu emeldir." dedi. Diğeri: "Bir gün (sonra öleceğimi zannediyorum)." dedi. Öteki tekrar: "Bu da emeldir." dedi. Bu sefer üçüncü adama sordular. O da: "Eceli (ölümü) başkasının elinde olan, emel sahibi olmadı." cevabını verdi."

❖

187- Salih el-Mürrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Ey insanoğlu! Sen, (sayılı) günler gibisin. Her güneş battığında, bir parçan eksilir."

❖

188- Cerirî'nin arkadaşı Ebu Ka'b Abdurabbih'ten (rh) rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basrî'nin (rh) şöyle dediğini işittim: "Mü'min dünyada gariptir. Dünyanın zelil (alçak) oluşu onu kaygılandırmaz ve dünya ehli ile onu aziz kılmak için yarış-

maz. İnsanlar ondan tarafa rahattırlar. Nefsi daima meşguldür. Helâl kazanarak tasadduk edenlere müjdeler olsun!"

❖

189- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey insanoğlu, sen ancak bir misafirsin! Misafir gidicidir, ödünç alır. Borç, alınır ve verilir. Acaba hakikat gözüyle bakan topluluklar için misafirin konumu ile Allah için borçlu olan kimsenin konumu nasıldır?! Ebedî yurdunuz için çabalayın!"

❖

190- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kulun emeli uzadıkça, ancak amellerinin kötülüğü artar."

❖

191- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey insanoğlu! Sen, ancak (sayılı) günler gibisin. Bir gün geçtiğinde, bir parçan eksilmiştir."

İBRET VE TEFEKKÜR

❖

192- Rabi' bin Sâbih'ten (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Şüphesiz verâ (günah korkusu) ve tefekkür, amellerin en üstünlerindendir."

❖

193- Mübârek bin Fudâle'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Sizden öncekiler, abdest bozmaya gittiklerinde, her biri, taharetsiz olarak Allah'ın emrinin (ölümün) kendisine gelmesinden korkarak yanına su alır, ihtiyacı için bir tarafa yönelir, ihtiyacını def' ettikten sonra abdestini alırdı."

❖

194- Alâ bin el-Müseyyeb'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Bir saat tefekkür etmek, bir gece namaz kılmaktan daha hayırlıdır."

❖

195- Yezid bin Tevbe'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Her kim Allah'ı tanırsa onu sever. Dünyayı gören, ona meyletmez. Mü'min gaflete düşecek kadar eğlenceye dalmaz, tefekkür ettiği zaman da hüzünlenir."

❖

196- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Bakan ve düşünen, düşünen ve ibret alan, ibret alıp inanan ve görüp sabreden kimseye Allah rahmet etsin! İnsanlar inandılar ancak sabretmediler, böylece kalplerinden hüzünlenmek çekildi. Ne istediklerini anlamadılar. Birbirlerinden ayırdıkları şeye dönmediler de, dünya ve âhiretlerini mahvettiler. İşte apaçık olan hüsran budur!"

❖

197- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "En üstün amel, tefekkür ve verâ (günah korkusu)dır. Kimin hayatı bu şekilde olursa, kurtulur; aksi halde hayatına dikkat etsin!"

❖

198- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Tefekkür, kötülüklerinin arasından iyiliklerini gösteren bir aynadır. Kim bu aynaya dayanırsa, kurtulur; kim de bundan gafil olursa, kötülükleri ortaya çıkar."

HATA VE GÜNAHLARDAN KAÇINMAK

❖

199- Said ibni Zeyd'den (rh) rivayet edilmiştir: Muallâ ibni Ziyâd'ın (rh) şöyle dediğini işittim: "Muğire ibni Muhâdiş (rh), Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Ey Ebu Said! Şurada bize hadis anlatıp kalplerimizi (neredeyse sevinçten) uçacak hale getiren topluluklarla birlikte oturup kalkmayı ne yapacağız? (Onlarla sohbet etmeyi bırakalım mı?)" diye sordu. O da: "Ey ihtiyar! Vallahi seni (gerçek) emniyete ulaşıncaya kadar, seni korkutan topluluklarla arkadaşlık etmen, senin için korkulacak şeylerle karşılaşıncaya kadar sana emniyet telkin edenden daha hayırlıdır." dedi.

❖

200- Yahya bin Muhtar'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Mü'min, kendi nefsine hâkim olandır. Kendi nefsini, Aziz ve Yüce olan Allah için hesaba çeker. Kıyamet günü hesap, ancak dünyada nefsini hesaba çekenlere kolaydır. Kıyamet günü hesap, ancak dünyada nefsini hesaba çekmeyenlere ağırdır. Şüphesiz mü'min, kendisine hoş gelen bir şeyle aniden karşılaştığı zaman şöyle der: "Vallahi ben seni çok istiyorum. Sen, ihtiyaç duyduğum şeylerden (biri)sin. Ancak Allah'a yemin ederim ki, seninle bir ilgim yok. Çekil! Çekil! Seninle benim arama bir engel kondu!" der. O şeyden gerektiğinden fazla faydalanınca da hemen kendine döner ve: "Ben bu kadar istemedim. Benimle bunun arasında bir ilgi yok. Allah'a yemin ederim ki, inşaallah bir daha buna asla dönmeyeceğim." der. Şüphesiz mü'minler, Kur'ân'ın bağladığı bir topluluktur. Kur'ân, kendileriyle onları helâk edecek şey arasına girmiştir. Mü'min, dünyada boyun bağını çözmek (özgürlük) için çalışan bir esirdir. Allah'a kavuşuncaya kadar hiçbir şeyden emin olamaz. Kulağındaki, gözündeki, dilindeki ve organlarındaki şeylerle tutuklanmış olduğunu bilir. Yine o, bütün bu şeylerin hepsinde tutuklu olduğunu bilir."

❖

201- Süfyan bin Uyeyne'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Bir adam kardeşine: 'Kardeşim, cehenneme gireceğin haberi sana geldi mi?' diye sordu. O da: 'Evet.' diye cevap verdi. Adam (tekrar): 'Oradan çıkacağın haberi de sana geldi mi?' diye sordu. 'Hayır.' cevabını verdi. Bunun üzerine: 'Öyleyse niçin gülüyorsun?' dedi. Bundan sonra o adamın ölünceye kadar güldüğü görülmedi."

❖

202- Malik bin Muğavvel (rh) şöyle dedi: Ebu Rebia'nın (rh) Hasan-ı Basrî'den (rh) şöyle rivayet ettiğini işittim: Rasûlullah (sav): "Hepiniz Cennete girmeyi ister misiniz?" diye sordu. "Evet ey Allah'ın Rasûlü!" diye cevap verdiler. "Öyleyse (dünya) emellerinizi kısınız. Ecellerinizi gözlerinizin önüne dikiniz ve Allah'tan gerçek anlamda hayâ ediniz." buyurdu.

"Ey Allah'ın Rasulü! Hepimiz Allah'tan hayâ ediyoruz." dediler. Bunun üzerine Rasûlullah:

"Allah'tan hayâ etmek bu şekilde değildir. Ancak Allah'tan hayâ etmek, mezarları ve çürümeyi unutmamanız, mideni ve onun içinde tuttuğunu, başı ve içindekileri (aklınızdan geçenleri, düşüncelerinizi, hayallerinizi) unutmamanızdır. Kim âhiretin cömertliğini isterse, dünyanın ziynetini (süsünü) terk eder. İşte o zaman, kul, Allah'tan hakkıyla hayâ etmiştir. İşte o zaman Aziz ve Yüce olan Allah'ın dostluğuna sahip olmuştur." buyurdu.

KANAAT VE RIZA

❖

203- Fadl bin Sevr bin Şakîk bin Sevr'in (rh) nefsi tedirgindi; şöyle dedi: "Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Ey Ebu Said! İki adam var: Birisi dünyayı helâl bir yolla istemiş ve ona ulaşmış. Ulaştığıyla da akrabasına ihsanda bulunmuş, kendi nefsi de faydalanmış. Diğeri ise dünyadan uzaklaşmış. (Hangisi üstündür?)" diye sordum. Hasan şöyle dedi: "Bunların içinde dünyadan

uzaklaşan bana daha sevgilidir." Ona yine sordum, bana aynı cevabı verdi."

❖

204- Hasan-ı Basrî'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Ebu's-Sahbâ -ki o Sıla bin Eşyem'dir- şöyle dedi: "Rızkı bütün yollardan aradım. Gün be gün elde etmek dışında âciz kaldım. Daha sonra böyle olmasının (Allah tarafından) benim için tercih edilmiş olduğunu anladım."

❖

205- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Rızkı günü gününe verilen her müslüman, bunun kendisi için tercih edilmiş olduğunu bilmediği sürece, ancak âciz veya kalın kafalı bir adamdır."

❖

206- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Tevrat'ta şöyle yazılıdır: 'Zenginlik, kanaattedir. Selâmet, insanlardan uzak durmadadır. Afiyet, şehveti/istekleri reddetmekte; kurtuluş, istekleri terketmektedir. Sabırla uzun bir yaşamdan faydalanmak, kısa bir hayattan daha hayırlıdır." Sonra şöyle derdi: "Allah size rahmet etsin, Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanın! Allah'ın kitaplarında yazılı olanları koruyun ve Allah'ın dostlarından olun!"

FAKİRLİK

❖

207- Enes bin Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Şüphesiz ümmetim içinde ashabım, yemekteki tuz gibidir. Yemek ancak tuz ile düzgün olur (tatlanır)." Hasan-ı Basrî (rh) de şöyle dedi: "Tuzumuz gitmiştir, artık nasıl düzeliriz?"

208- Hasan-ı Basrî (rh), Rasûlullah (sav) anılınca şöyle dedi: "Hayır, vallahi onun önünde (insanlara engel olmak için) kapılar kapatılmaz, bekçiler (korumalar) dikilmezdi. Ona sa-

bah-akşam kâselerle yemek getirilmezdi. O açıkça görünürdü. Nebi (sav) ile görüşmek isteyen, görüşürdü. Allah'a yemin ederim ki, o yere oturur, yiyeceği yere konur, kaba (sert) elbise giyer, merkebe biner ve terkisine de başkasını bindirirdi. Ve yine vallahi, elini de yalardı."

❖

209- Hasan-ı Basrî'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Mü'minlerin emiri Ömer'e (ra) Basra halkından bir heyet, yanlarında Ebu Musa el-Eş'arî (ra) olduğu halde gelmişlerdi. Şöyle anlattılar: "Huzuruna girerdik; onun yanında her gün ıslatarak yediği bir ekmek vardı. Bazen biraz yağ, zeytin yağı ve bazen de süt olurdu. Bazen, kıyılıp sonra suda kaynatılmış et kurusuna ve nadiren de taze ete rastgelirdik.

Bir gün bize: "Vallahi ben sizin yemeğimi az yediğinizi ve hoşlanmadığınızı görüyorum. Vallahi ben isteseydim, sizin en iyi yemek yiyeniniz, en güzel yaşayanınız olurdum. Vallahi sizin deve göğsünüzden, deve hörgücünüzden, kebabınızdan, hardalınızdan ve ince ekmeğinizden habersiz değilim. Fakat ben, vallahi Allah-u Teâlâ'nın, yapmış oldukları bir işten dolayı bir kavmi ayıpladığını işittim. Şöyle buyurmuştur: "Dünyadaki hayatınızda bütün güzel şeylerinizi harcadınız, onların zevkini sürdünüz." (33/Ahkaf, 20)

210- Hasan-ı Basrî'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ömer bin el-Hattâb (ra) şöyle dedi: 'Unu elemeyiniz. Çünkü onun hepsi (kepeği) de yemektir."

❖

211- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Üç şey, insanın felâketidir: İtaat ettiğin halde seni saptıran imam/yönetici, hayrını öğrendiğinde gizleyen ve kötülüğünü öğrendiğinde yayan komşu, fakir kimsenin hoşuna gitmeyen açık bir yoksulluk."

HELÂLİ ARAMA

❖

212- Humeyd et-Tavîl'den (rh) rivayet edilmiştir: Bir adam Hasan-ı Basrî'den kız istemeye geldi. Ben de aracı oldum. Durumu görüşmek üzere Hasan'ın yanına gittim, kız istemeye gelen adamı övdüm. Adamın elli bin dirhemi olduğunu söyledim. Hasan bunu duyunca çok kızdı ve:

"Elli bin dirhem ha! Bu para helâl yolla toplanmaz." dedi. Ben:

"Ama o senin de bildiğin gibi, günah işlemekten kaçınan, iyi bir müslümandır." dedim. Hasan-ı Basrî ise şöyle dedi:

"Eğer onca parayı helâlinden kazanmışsa, mutlaka verilmesi hak olan zekât ve sadakadan cimrilik etmiştir. Hayır hayır, vallahi böylesine zengin bir adamla bizim aramızda ebediyen evlilik bağı kurulamaz!"

❖

213- Ca'fer bin Hayyan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Allah-u Teâlâ'nın, "Allah rızkı kullarından dilediğine bol bol verir, dilediğine de kısar." (29/Ankebût, 62) âyeti hakkında: "O, hayırlı olanı seçer." dedi.

❖

214- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, ashâbdan bazıları, Rasûlullah'a: "İstediğimiz, ancak gücümüzün yetmediği bazı şeyler oluyor (var). Bizim için bunda bir ecir var mı?" diye sordular. Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Bundan sevap kazanmazsanız, öyleyse neyle kazanacaksınız?"

CİMRİLİK

❖

215- İsrail Ebu Musa'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Vallahi, hiçbir ümmet, bu (Muhammed) ümmetinin karşılaştığı cimrilikle karşılaşmadı. Yine hiçbir ümmete, bu ümmete yapılan nasihat gibisi yapılmadı." Sonra onların önceliklerini, birbirlerine karşı ihsanlarını, sevgilerini ve merhametlerini anlattı. Ardından şöyle dedi: "Vallahi hiçbir ümmete, bu ümmete yapılan nasihat gibisi yapılmadı. Hiçbir ümmet, bu ümmetin karşılaştığı cimrilikle karşılaşmadı. Öyle ki, onlardan biri kardeşinin kemiklerini parça parça kırar da, "Bir dirhem getir! Bir dirhem getir!" der. Bu işi, hem ona diş bileyerek, hem de zor kullanarak yapar."

❖

216- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "(O zamanlar) Bir adam, diğer (müslüman kardeş)i öldükten sonra ailesinin (ihtiyaçlarını yerine getirme) konusunda kırk yıl yerini alırdı."

❖

217- Hasan-ı Basrî'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: (Ashâbdan) Biri, diğeriyle karşılaştığı zaman: "Allahım! Bizi de, onu da bağışla! Bizi de, onu da Cennete sok!" diye dua ederdi. (Ancak) Paraya kul olunca, heyhât!.."

❖

218- Yahya bin Muhtar'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Şüphesiz mü'min, mü'minin bir parçasıdır. İhtiyacı da onadır, sıkıntısı da onadır. Onun sevinciyle sevinir, üzüntüsüyle üzülür. O, kardeşinin aynasıdır. Eğer onda hoşuna gitmeyen bir şey görürse, onu doğrultur, düzeltir ve doğruya yöneltir. Gizlide ve açıkta onu korur. Şüphesiz sana dostundan dolayı bir nasip vardır. Sevdiğin kişiyi hatırlamandan dolayı da senin için bir nasip vardır. O halde kardeşlerini, arkadaşlarını ve oturacağın yerleri (iyi) seç!"

❖

219- Mübârek bin Fudâle'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Esved bin Serî' (ra), mescitte, yani Basra mescidinde kıssa anlatan kimselerin ilklerindendi. O, mescidin arka tarafında kıssa anlatırdı. Bir gün sesleri yükseldi. Mescidin önünde oturanlar, onlardan şikâyetçi oldular. Mücahid bin Mes'ûd es-Sülemî (ra), onlara yöneldi. Nihayet, baş uçlarında durdu. Bunun üzerine ona yer açtılar. Mücahid: "Oturmak için gelmedim. Eğer doğru dürüst oturacaksanız tamam! Ancak sesleriniz yükseldi ve mesciddekiler sizden şikâyetçi oldu. Müslümanların hoşlanmadığı şeylerden sakınınız! Allah size merhamet etsin!" dedi. Onlar da: "Allah sana da merhamet etsin. Nasihatını kabul ediyoruz." dediler."

220- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Nebi (sav) şöyle buyurdu: "Allah'a, bir kimsenin yuttuğu öfke yudumundan veya bir musibete sabır yudumundan daha sevgili hiçbir yudum yoktur. Hiçbir damla, Allah'a, Allah korkusuyla dökülen bir damla gözyaşı veya Allah yolunda dökülen bir damla kandan, daha sevgili değildir."

❖

221- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "İsa (as), bir adamı (sanırım havarilerden birini) bir altın çalarken gördü ve: "Ey filan, çaldın mı?" diye sordu. O da: "Kendisinden başka ilâh olmayana yemin ederim ki çalmadım." diye cevap verdi. İsa (as): "Allah doğrudur! Gözüm yalan söyledi!" buyurdu."

❖

222- Ca'fer bin Hayyan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Müslümanın en üstün huyu, affetmektir."

❖

223- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Kim bir müslümanın etini

(gıybet ile) yerse, Allah ona ateşten bir lokma yedirir. Kim, müslüman bir kardeşine (bir iftira) elbisesi giydirirse, Allah da ona ateşten bir elbise giydirir. Kim, bir müslümanın hatasını yayarsa, Allah da onu aynı kusurla teşhir eder. Kim, bir müslümana riyâ yaparsa, Allah da ona aynı şekilde davranır."

❖

224- Ebu'l-Eşheb'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey insanoğlu! İki defa sidik yolundan çıktığın halde nasıl kibirlenebiliyorsun!?"

❖

225- Rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Nuaym bin Rıdvan'ı (rh) kibirli bir şekilde yürürken gördü ve: "Şuna bakın! Allah'a yemin olsun ki, onda Allah'ın nimeti ve şeytanın lâneti dışında hiçbir şey yok!" dedi.

İLİŞKİLERİ DÜZELTMEK

❖

226- Humeyd et-Tavîl'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), bir adamın ihtiyacını gidermeye beraberinde gelmesi için Sâbit el-Bennânî'nin (rh) yanına girdi. Sâbit: "Ben itikâftayım." dedi. Bunun üzerine Hasan (rh): "Müslüman bir kardeşimin ihtiyacını gidermem, bana bir sene itikâf yapmaktan daha sevimlidir." dedi.

CÖMERTLİK

❖

227- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Cömert olmayanın dini yoktur."

❖

228- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kişinin kardeşine kâr ettirmesi cömertlik değildir."

❖

229- Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Cömertlik nedir?" diye soruldu. "Ümit etmemendir, aksi halde alçalırsın. İstememektir, aksi halde (sahip oldukların) azalır." dedi.

İLİM VE ÂLİMLER

❖

230- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Âlimlerin ilmini ve hâkimlerin hikmetini toplayıp, doğru yolda aptallar gibi yürüme!"

❖

231- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "İlim iki çeşittir. Birincisi, kalpteki ilimdir ki, bu faydalı ilimdir. Diğeri, dildeki ilimdir ki, bu, Allah'ın, mahlûkatına karşı hüccetidir."

❖

232- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Yumuşak huylu değilsen, yumuşak huylu olmaya çalış! Alim değilsen, öğrenmeye çalış! Kim bir topluluğa benzerse, o da onlardandır."

❖

233- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kişi, âlim olup âbid olmayabilir. Âbid olup, akleden biri olmayabilir. Oysa Müslim bin Yesar (rh), âbid, âlim ve akıllı bir kimseydi."

❖

234- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Allah, (Abdullah) İbni Mes'ud'a (ra) rahmet etsin! O, "Sizin zâhid olanınız, istekte bulunan; (amel için) çabalayanınız hata işleyen ve âliminiz cahildir!" derken sanki sizi görüyordu.

❖

235- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Anlayış, ilmin kabıdır. İlim, amelin delilidir. Amel, hayrın öncüsü; hevâ ise günahların binitidir. Mal, büyüklenen kimselerin ilacı, dünya âhiretin

çarşısıdır. Allah'ın nimetleriyle O'na isyanda bulunmaya çalışanlara yazıklar olsun!"

❖

236- Hâlid bin Hüseyn'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Bu ümmet, Kur'ân okuyanları, yöneticilerine meyletmedikçe; sâlihleri, günahkârlarını tezkiye etmedikçe; kötüleri, hayırlılara ihsan etmedikçe, Allah'ın eli ve himayesi altında olacaklardır. Ancak onlar bunları yaparsa, Allah, elini onların üzerinden kaldırır, sonra onların üzerine zorba olanlarını egemen kılar. Bunlar da onlara, azabın en kötüsünü tattırır, Allah da onlara ihtiyaç ve fakirlik ile vurur. Kalplerini de korkuyla doldurur."

❖

237- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Bir kimse ilim öğrenmek ister. Çok zaman geçmeden onun huşûsunda ve inancında, dilinde, gözünde ve iyiliğinde bunu görürsün."

❖

238- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kişinin ilim kapısına gidip ilim öğrenip başkalarına da öğretmesi ve amel etmesi dünya ve içindekilerden hayırlıdır."

❖

239- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İlim öğrenmek istedik ancak gördük ki, bu yolda ilimsiz amel işleyen kimselerin ifsâd ettikleri ıslah ettiklerinden daha fazladır."

❖

240- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şüphesiz Aziz ve Yüce olan Allah, karşılığını kendisinin aldığı dışında bir kimsenin öğrettiği ilim dışında bir ücret almasını emretmez. Her kim ilmi Allah'ın hakkı ve O'nun rızasını kazanmak için öğrenirse, kazançlıdır. Kim de ilmi Allah'ın hakkı ve rızasını kazanmak dışında öğrenirse, Allah onunla olan bağını keser ve o kimse asla Allah'a ulaşamaz."

❖

241- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şüphesiz bir kimse bir ilim öğrenir de, onunla amel ederse, bu onun için dünyanın kendisine ait olmasından daha hayırlı olur."

❖

242- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Budalalar olmasaydı, yeryüzü batırılırdı. Sâlihler olmasaydı, ümmet helâk olurdu. Âlimler olmasaydı, insanlar hayvanlar gibi olurdu. Sultanlar olmasaydı, insanlar birbirlerini yerdi. Ahmaklar olmasaydı, dünya harap olurdu. Rüzgar olmasaydı, yeryüzü ve gökyüzünde bulunan her şey kirlenirdi."

❖

243- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: Salih kimseler şöyle derdi: "Âlimin ölümü, İslamda büyük bir kayıptır. Gece ve gündüz var oldukça, hiçbir şey bu boşluğu kapatamaz."

❖

244- Mâlik bin Dinar'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Alimin cezası nedir?" diye soruldu. Hasan-ı Basrî (rh): "Kalbin ölümüdür." dedi. Ben: "Kalbin ölümü nedir?" diye sordum. "Ahiret ameliyle dünyayı istemesidir." dedi.

ALLAH'IN RAHMETİ

❖

245- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sav), "Müslüman olmamdan dolayı Allah'a hamd olsun!" diyen birini işitti. Bunun üzerine: "Şüphesiz sen, O'na büyük bir nimetten dolayı hamdediyorsun." buyurdu.

❖

246- Hasan-ı Basrî (rh) Sa'saa bin Muâviye'den (rh) şöyle dediğini rivayet etti: Ebu Hureyre (ra) ile karşılaştım. Bana: "Sen kimlerdensin?" diye sordu. Ben de: "Irak halkındanım." diye cevap verdim. O da: "Sana, senden sonra fayda verecek bir hadis rivayet edeyim mi?" diye sordu. Ben: "Evet." dedim.

yada iki dili olursa (riyakâr ya da yalancı olursa), Allah kıyamet günü ona ateşten iki dil verir."

❖

251- Ebu'l-Eşheb'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Diline sahip olmayan, dinini anlamamış demektir."

252- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "(Hayır) konuşup kazanan ya da susup selâmette olan kula Allah rahmet etsin!"

❖

253- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İnsanoğlu ne garip! Dili kalem, tükrüğü mürekkep olduğu halde, kendisini ilgilendirmeyen (lüzumsuz) şeyleri konuşur!"

❖

254- Hasan-ı Basrî (rh), bir adamın oldukça çok konuştuğunu işitince ona: "Ey kardeşimin oğlu! Dilini koru! Hapsedilmeyi dilden daha çok hak eden bir şey yoktur. Rasûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilir:

"İnsanları burunları yerde sürünerek cehenneme düşüren, dillerinin biçtikleri (faydasız sözler) değil mi?"

TEVÂZÛ

❖

255- Yahya bin el-Muhtar'dan (rh) rivayet edildiğine göre Hasan-ı Basrî (rh), "Rahman'ın kulları yeryüzünde tevâzû ile yürürler." (25/Furkan, 63) âyet-i kerimesini okudu ve: "Mü'minler yumuşak başlıdırlar. Vallahi kulakları, gözleri ve azâları boyun eğmiştir. Öyle ki, bilmeyen bir kimse onları hasta sanır. Hâlbuki bu toplulukta hiçbir hastalık yoktur. Onlar, kalp ehli kimselerdir. Fakat onların içlerine, başkalarının içine girmeyen korku girmiştir. Âhirete ait bilgileri, onları dünyadan uzaklaştırmıştır. 'Bizden hüznü gideren Allah'a hamdolsun' demişlerdir. Vallahi insanların (kendilerine) üzüldüğü şey, onları üzmemiştir. İnsanların karşılığında cenneti aradığı şey, iç-

Bunun üzerine: "Ben Rasûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu işittim:

"Kıyamet günü, insanların hesaba çekilecekleri ilk şey, namazdır. Allah, meleklerine: "Kulumun namazına bakın!" buyurur. Eğer namazı tam ise, "tam" yazılır; eğer eksik ise, "eksik" yazılır. Allah, hilmi, ilmi ve kuluna ihsanı nedeniyle: "Onun isteyerek yaptığı nafile (ibadeti) var mı?" buyurur. Eğer kulun isteyerek yaptığı nafile ibadet varsa, hesabı onunla tamamlanır." Sonra Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "(Diğer) Ameller, bunun üzerine eklenir."

❖

247- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Allah, kıyamet günü mü'minleri cömertlik ve ihsanıyla hesaba çeker. Kâfirleri ise hüccet ve adaletiyle azaba uğratır."

DİL

248- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Ömer ibnu'l-Hattâb (ra) şöyle buyurdu: "Kardeşinin sevgisini sana saf (katıksız) kılan üç şey vardır:

1- Onunla karşılaştığında, ilk selâmı senin vermen,

2- İsimlerinin en güzeliyle onu çağırman,

3- Toplantıda ona yer açman."

❖

249- Ca'fer bin Hayyan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: Derler ki: "Hikmet sahibinin dili, kalbinin arkasındadır. Bir şey söylemek istediği zaman, kalbine döner; eğer kendine faydalıysa, söyler. Eğer aleyhine ise, tutar (söylemez). Cahilin kalbi ise dilinin ucundadır. Kalbine dönmez; diline ne gelirse onu söyler."

❖

250- Hasan-ı Basrî (rh), Enes bin Malik'ten (ra) şöyle dediğini rivayet etti: Rasulullah (sav) şöyle buyurdu: "Kimin dün-

lerinde büyümemiştir. Cehennem korkusu onları ağlatmıştır. Her kim Allah'ın tesellisi ile teselli bulmazsa, nefsi, dünyaya hasretlerle parça parça olur. Kim Allah'ın kendisine olan nimetini, sadece yemede veya içmede görürse, elbette ilmi azalır. Azaba da hazırlanmış olur." dedi.

❖

256- Mübârek bin Fudâle'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Ey insanoğlu! Sen her adım atışta, mezarına biraz daha yaklaştığını biliyor musun? Sen ananın karnından düştüğün andan beri, ömrünü azaltmakta, bitirmektesin."

❖

257- Mesleme bin Ca'fer'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Aziz ve Yüce olan Allah, yüzünü tanıdıkları ve nesebini bildikleri Muhammed'i (sav) peygamber olarak gönderince, "Bu peygamberimdir. Tercihim budur. Onun sünnetine ve yoluna uyun." buyurdu. Hayır, vallahi ona sabah-akşam kâselerle yemek getirilmezdi. Onun önünde (insanlara engel olmak için) kapılar kapatılmaz, bekçiler (korumalar) dikilmezdi. O yere oturur, yiyeceğini yere koy, kaba (sert) elbise giyer, merkebe biner ve terkisine de başkasını bindirirdi. Ve yine vallahi, elini de (yemekten sonra) yalardı."

Yine Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Rasûlullah'ın (sav) sünnetinden uzaklaşanlar, onu terkedenler ne kadar da çok! İnkâr ediyor, günah işliyor, faiz yiyor, cimrilik yapıyorlar. Aziz ve Yüce olan Rabbim onları meşgul ediyor. Yedikleri, içtikleri, evlerine döşedikleri ve süsledikleri şeyde bir sakınca olmadıklarını söylüyor ve: "Allah'ın kulları için yarattığı süsü ve temiz rızıkları kim haram kıldı?" (7/A'raf, 32) diyorlar. Bununla Allah'ın kastetmemiş olduğunu kastediyorlar. Allah bunu ancak şeytanın dostları için buyurmuştur. Süs, sırta atılandır; temiz rızıklar Allah'ın mideler için helâl kıldığıdır. Onlardan bir kimse, Allah'ın verdiği nimetlerine güveniyor ve bu nimetleri karnı, tenasül organı ve sırtı için oyun/zevk aracı kabul ediyor. Al-

lah dilese, kullara verdiğini mübah kılmazdı. Ancak bu ayetten önce şöyle buyuruyor: "Yeyin, için, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez." (7/A'raf, 31) Kim Allah'ın nimetini ve ihsanını elde ediyorsa, onu afiyetle yesin. Kim de onu karnı, tenasül organı ve sırtı için bir oyun/zevk aracı olarak kabul ederse, Allah bu nimetleri onun için kıyamet günü günah kılar."

❖

258- Yahya bin Musa'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Allah-u Teâlâ'nın, "O kimseler ki, yeryüzünde tevâzu ile yürürler..." (25/Furkan: 63) âyeti hakkında: "Onlar, halîm kimselerdir." dedi.

❖

259- Yunus'tan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Kişi, fakih olduğu halde meclislerde diğer insanlarla birlikte otururdu. İnsanların bazıları onları câhil zannederdi. Ancak onları böyle davranmaya iten neden, sadece meşhur olmaktan hoşlanmamaları idi."

❖

260- Yunus'tan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Öyle bir topluluğa ulaştım ki içlerinden biri bir mecliste otururdu ve onu bilgisiz câhil zannederlerdi. Oysa gerçekte fakîh birisiydi."

261- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Semure bin Cündeb (ra) şöyle buyurdu: "Allah katında kendisi için hazırlanmış olan şeyleri bilmek isteyen, kendi yanında, Allah için hazırlamış olduğu şeylere baksın! Kendi yanında şeytanın yerini bilmek isteyen, gizli yaptığı işler yanında, şeytanı gözetlemeye çalışsın!"

❖

262- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Bir adamı, çevresindeki insanların çokluğu, hoşuna gittiğinden dolayı aldatmasın!"

moğlu için örnek gösterildi. Bunun için âdemoğlundan çıkan şeye bak. Onun tuzu da, kokusu da ona dönüşüyor."

❖

268- Hasan-ı Basrî (rh) Übeyy'den (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir: Nebi (sav) şöyle buyurdu: "Şüphesiz Allah, dünyayı âdemoğlunun yiyeceği için örnek verdi. Kuşkusuz onun tuzu da, kokusu da odur." Ardından Hasan-ı Basrî (rh): "Ben insanların ağızlarıyla ve kokularla dünyayı güzelleştirmeye çalıştıklarını, ardından sizin gördüğünüz şekilde bıraktıklarını gördüm." dedi.

❖

269- Cerir bin Hazim'den (rh) rivayet edildiğine göre Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Rasûlullah (sav), ashâbıyla birlikte, Bâki el-Ğarkad mezarlığına gitti. Onlara: "Ey kabir ahalisi, size selâm olsun! Allah'ın sizi, sizden sonra olacak ne gibi işlerden kurtardığını bir bilseniz!" buyurdu. Sonra ashâbına dönüp: "Şunlar benim için sizden daha hayırlıdır." buyurdu. Bunun üzerine onlar:

"Ey Allah'ın Rasulü! Onlar bizim kardeşlerimizdir. Onların İslam'a girdikleri gibi biz de girdik. Onların hicret ettikleri gibi biz de hicret ettik. Onların cihad ettikleri gibi biz de cihad ettik. Sonunda ecellerine geldiler ve o ecel içerisinde göçüp gittiler. Biz de ecelimiz içerisinde kaldık. Onları bizden daha hayırlı kılan nedir?" dediler. Bunun üzerine Rasûlullah Efendimiz (sav):

"Onlar bu dünyadan, mükâfatlarından bir şey yemeden çıktılar. Ben de durumlarına şâhidim. Oysa siz, mükâfatınızdan yediniz. Benden sonra da neler ihdas edeceğinizi (ortaya yeni yeni neler atacağınızı) bilemem." buyurdu.

Ashâb bu sözleri işitince, Allah'a yemin ederim ki anladılar ve o sözden faydalandılar. Şöyle dediler: "Dünyada bizim hesabımıza düşenle hesaba çekileceğiz. Şüphesiz onunla ecirlerimizden azaltılacak."

❖

263- Ca'fer bin Hayyan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Sizden kim, ailesine, mahalle halkına ve bunun ötesindekilere imam olmaya güç yetirirse, imam olsun. Çünkü senden alınan şey karşılığında, ancak senin için bir nasip vardır."

❖

264- Hişam bin Hassan'dan (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basrî'nin (rh) yanında tevâzudan söz ediyorlardı. O ise susuyordu. Fazla söz edilince: 'Sizin tevâzu hakkında sözü uzattığınızı görüyorum.' dedi. 'Ey Ebu Said, peki sence tevâzû nedir?' diye sordular. 'Kişi evden çıktığı zaman karşılaştığı her müslümanın kendisinden üstün olduğunu zannetmesi tevâzûdur.' dedi.'

DAVUD'UN (AS) TEVBESİ VE PEYGAMBERLER

❖

265- Cerir bin Hazim'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Davud (as) bir hata yaptığında, kırk gece secdeye kapandı. Bunun üzerine ona: "Ey Davud! Başını kaldır, (hatanı) affettim." denildi. O da: "Ya Rabbi! Sen adalet sahibi bir hâkimsin, zulmetmezsin. Oysa ben o adamı öldürdüm." dedi. Allah: "Senin bağışlanmanı ondan isterim. O da seni Benim için bağışlar. Ona da mükafat olarak Cenneti veririm" buyurdu."

❖

266- Hasan-ı Basrî (rh), Utiyye es-Sa'di'den (rh) rivayet ettiğine göre Übeyy bin Kâ'b (ra) şöyle buyurdu: "Şüphesiz Allah-u Teâlâ, ademoğlunun yiyeceği için dünyayı örnek verdi. Yiyeceğin tuzu da, kokusu da odur."

❖

267- Hasan-ı Basrî (rh) Übeyy'den (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Dünya, âde-

ŞÜKÜR

❖

272- Ebu Ubeyd'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Allah'ın nimetiyle donandığını gören bir kimse, "Verdiği nimetle salih ameller işlenen Allah'a hamdolsun!" derse, Allah onu hiçbir şeye muhtaç etmez ve nimetlerini artırır."

❖

273- Süfyân bin Hüseyn'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî'nin (rh) en çok tekrarladığı duâlardan biri şuydu: "Allahım! İlimden sonra hilim verdiğin için sana hamdolsun. Kudretinle beraber afvından dolayı sana hamdolsun."

MÜ'MİNİN ÖZELLİĞİ

❖

274- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Mü'minin sözü, gizli-açık, görülen ya da görülmeyen olsun fiilini doğrular."

❖

275- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Mü'min, zeki ve basiretlidir. Allah, kendisine olan ihsanını arttırdıkça, O'na olan korkusu artar."

❖

276- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Mü'min, amel olarak insanların en iyisi ve Allah'tan en çok korkandır. Allah yolunda, Uhud dağı kadar altın infak etse de, kıyamet gününde hesaba çekilinceye kadar güven içinde olmaz."

❖

277- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Mü'min, mü'minin bir parçasıdır. Mü'min (kardeşi) üzüldüğünde üzülür, sevindiğinde sevinir."

Bunun üzerine vallahi temiz yediler. Orta derecede harcadılar. Fazlasını kendilerinden önce gönderdiler."

❖

270- Enes bin Mâlik'ten (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah (sav) Cuma günü sırtını kuru bir ağaca dayayarak hutbe verirdi. İnsanlar çoğalınca, "Benim için bir minber yapın!" buyurdu.

Bunun üzerine, Rasûlullah (sav) için bir minber yaptılar. Bu minber ancak iki basamaktı. Rasûlullah (sav), o kuru ağacı bırakıp, minbere döndü. Bunun üzerine odun parçası, vallahi, aşkla inledi."

Enes (ra) dedi ki: "Ben, vallahi mescidde bu sesi işitiyordum. Vallahi, inlemeye devam etti. Nihayet Rasûlullah (sav) minberden indi, ona doğru yürüyüp onu kucakladı. Böylece o odun parçası, sustu."

(Hadisi Enes'den (ra) rivayet eden) Hasan-ı Basrî (rh) ağladı. Şöyle dedi: "Ey Müslüman cemaat! Odun dahi Rasulullah'a (sav) olan özleminden dolayı inliyor. Onunla karşılaşmayı ümit eden kimseler, ona özlem duymaya daha lâyık (hak sahibi) değil midirler?"

ALLAH (cc) HAKKINDA ZAN

❖

271- Hişam'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh): "Kitabı sağ tarafından verilen, 'Alın kitabımı okuyun, doğrusu ben hesabımla karşılaşacağımı zaten biliyordum' der." (69/Hâkka, 19-20) âyetlerini şöyle tefsir etmiştir: "Mü'min, Rabbi hakkında güzel zanlarda bulunur ve onun ameli güzel olur. Münafık ise Rabbi hakkında kötü zanlarda bulunur ve onun işleri sarpa sarar, ameli çirkin olur."

HASET

❖

278- Bir adam, Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Mü'min haset eder mi?" diye sordu. Hasan-ı Basrî (rh): "Yusuf'un (as) kardeşlerinin yaptığını unuttun mu? Onlara bunu yaptıran hasetti." dedi.

❖

279- Yunus bin Habib'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "İki şey asla bir arada olmaz: Kanaat ve haset. Şu iki şey de asla birbirinden ayrılmaz: Hırs ve nefret."

❖

280- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Haset, müslümanın dinini vücudundaki yaradan daha çabuk bitirir."

❖

281- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey ademoğlu, mülk sahibi olandan korkma, çünkü o, Efendinin kuludur. Malı olana tamah etme, çünkü o ancak Rabbinin rızkını yemektedir. Hayır sahibi kimseye haset etme, çünkü o Rabbin için amel işlemektedir. Fakir kimseyi küçümseme, çünkü o, senin kardeşindir."

ALLAH'TAN KORKMA VE TEVEKKÜL

❖

282- Rabi'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "En üstün ilim, Allah'tan korkma ve tevekkül-dür."

❖

283- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Sırtın bükülünceye kadar geceleri namaz kılsan, zayıflayıncaya kadar gündüzleri oruç da tutsan, doğru bir şekilde Allah'tan korkmadıkça bunların sana faydası olmaz."

MÜSLÜMANIN İHTİYACINI GİDERME

❖

284- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "(O zamanlar) Bir adam, diğer (müslüman kardeş)i öldükten sonra ailesinin (ihtiyaçlarını yerine getirme) konusunda kırk yıl yerini alırdı."

❖

285- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Bir müslüman kardeşin ihtiyacını gidermek, benim için bir ay itikafta bulunmaktan daha güzeldir."

❖

286- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kıyamet günü bir davetçinin şöyle sesleneceği rivayet edilir: "Allah'tan alacağı olan kimse ayağa kalksın!" Kardeşinin ihtiyacını gideren, onu zulümden koruyan ya da ona bir nimet bağışlayan kimseden başka kimse kalkmaz."

❖

287- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kim bir müslüman kardeşinin isteğini yerine getirir ya da ihtiyacını karşılarsa, geçmiş günahları affolur."

SEVGİ

❖

288- Hasan-ı Basrî'den (rh) ivayet edildiğine göre, Ömer bin el-Hattab (ra) şöyle buyururdu: "Kardeşinin sevgisini sana saf (katıksız) kılan üç şey vardır:

1- Onunla karşılaştığında, ilk selâmı senin vermen,

2- İsimlerinin en güzeliyle onu çağırman,

3- Toplantıda ona yer açman." Sonra Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kuşkusuz selef-i sâlihin size edebi ve yüce ahlâkı gösterdi, Allah size rahmet etsin, o halde öğrenin!"

❖

289- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Akıllı kimse, bin kişinin sevgisine karşılık bir kişinin düşmanlığını edinmez. Eğer böyle yaparsa, hüsrana uğrar, kazançlı çıkmaz."

TERENNÜM ETMEK

❖

290- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kim Kur'an'ı okurken terennüm ederse, şüphesiz Allah'a yalan iftirada bulunmuştur. Çünkü Allah: "Ona önünden de ardından da bâtıl gelemez." (41/Fussilet, 42) buyurmuştur. Terennüm ise, en büyük bâtıldır."

❖

291- Bir adam, Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Ey Ebu Said, sen (Kur'an okurken) terennüm etmez misin?" diye sordu. "Ey kardeşimin oğlu, terennüm etme zamanı geçti." dedi.

ANNE-BABAYA İYİLİK

❖

292- Ebu Umara'dan (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Hasan'a, 'Ey Ebu Said, iyilik nedir?' diye sordum. 'Sevgi ve fedakârlıktır.' dedi. Ben: 'İtaatsizlik nedir?' dedim. 'Ana-babayı terk etmen ve yoksun bırakmandır.' dedi. Sonra: 'Ananın ya da babanın yüzüne bakmanın ibadet olduğunu bilmiyor musun?' dedi.

❖

293- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Nafile olarak yapılan ne hac, ne de cihad anne-babaya iyi davranmaya eş değildir."

❖

294- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şu dört şey kimde varsa, bu özellikler onu cennete sokar ve rahmete ulaşmasına sebep olur: Anne-babaya iyilik yapmak, sahip olduklarına yumuşak davranmak, yetime bakmak ve zayıf kimseye yardımcı olmak."

AKRABAYLA İLİŞKİLERİ KESMEK

❖

295- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey insanlar, akrabayla ilişkileri kesmekten kaçının! Şüphesiz Allah: "Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir." (4/Nisa, 1) buyurmaktadır.

❖

296- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İnsanların ilimlerini gösteriş için ortaya koydukları ve amelden kaçındıkları, dilleriyle birbirlerini sevdiklerini söyleyip kalpleriyle nefret ettikleri ve akrabalarla ilişkilerini kestiklerinde, Allah onların kulaklarını sağır, gözlerini kör etmekle anlayışlarını yok eder."

HEVAYI KINAMA

❖

297- Yunus'tan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "En kötü kalp hastalığı, hevâya tabi olmaktır."

❖

298- İbni Şevzeb'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Üç kişinin gıybeti (haram olan) gıybet sayılmaz. Hâin devlet adamı, insanları hevâsına davet eden hevâperest ve fıskı açıkça işleyen fâsık."

EN ÜSTÜN CİHAD

❖

299- Bir adam, Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Ey Ebu Said, hangi cihad daha üstündür?" diye sordu. Hasan-ı Basrî (rh): "Hevâna karşı yaptığın cihad." dedi.

SAĞLIK VE BOŞ VAKİT

❖

300- Yunus'tan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "İnsanların çoğunun (değerini) anlayamadığı iki nimet vardır: Sağlık ve boş vakit."

❖

301- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey insanlar! Kalplerin ve gözlerin dile geldiği günden önce sağlık ve boş vaktinizi amel işlemekle harcayın!"

NAMAZIN KÖTÜLÜĞE ENGEL OLMASI

❖

302- Yunus'tan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Namaz, eğer insanı kötülükten ve günahtan alıkoymuyorsa, Allah'tan uzaklaştırmaktan başka bir şeye yaramaz."

BÖBÜRLENME VE GURURUN KINANMASI

❖

303- Humeyd'den (rh) rivayet edildiğine göre, üzerinde yeni bir elbise olan bir genç Hasan-ı Basrî'nin (rh) yanından geçti. Hasan-ı Basrî (rh) genci çağırdı ve: "Ey gençliğiyle övünen âdemoğlu! Ey boyu posu ve elbisesiyle böbürlenen delikanlı! Şu anda kabirde olduğunu ve amelinle başbaşa kaldığını düşün. Kalbini tedavi et! Çünkü Allah, kullarından temiz kalp istiyor." dedi.

❖

304- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey insanoğlu, bir kimsenin sevdiği kimselerle birlikte olduğunu söylemen seni aldatmasın! İyi kimselerle, onların işlediği gibi amelde bulunmadıkça birlikte olamazsın. Yahudiler ve Hristiyanlar, peygamberlerini seviyorlardı. Ancak Allah'a yemin olsun ki, o peygamberlerle birlikte haşredilmeyecek ve onların ümmetleri

arasına giremeyeceklerdir. Onlar, cehennem yakıtıdır, oraya gireceklerdir."

İSLAM VE İMAN

❖

305- Ebu Musa'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İslam, İslam diyorlar... İslam nedir? Gizlilik ve açıklık onda iç içedir. İslam, kalbini Allah'a teslim etmendir. İslam, bütün müslümanların ve aranızda anlaşma bulunan herkesin senden emin olmasıdır."

❖

306- İmrân bin Hâlid'den (rh) rivayet edildiğine göre, bir adam Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Ey Ebu Said, iman nedir?" diye sordu. Hasan-ı Basrî (rh): "Sabır ve semahattır." dedi. Adam: "Ey Ebu Said, sabır ve semahat nedir?" diye sordu. "Allah'ın haram kıldığı şeylere karşı kendini alıkoyman sabırdır. Semahat ise, Aziz ve Yüce olan Allah'ın emirlerini güzel bir şekilde yerine getirmendir." dedi.

❖

307- Zekeriyya'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Şüphesiz iman kabul etmek ya da ümit etmek değildir. Ancak iman, kalpte yer eden ve amelin doğruladığıdır."

❖

308- Malik bin Dinar'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Gerçek iman, görmediği halde Allah'tan korkan, Allah'ın rağbet ettiğine rağbet eden, Allah'ı gazaplandıran şeyleri terkeden kimsenin imanıdır." Daha sonra Hasan (rh), "Böylece Allah'tan ancak âlim kullar korkar." (4/Nisa, 142) âyetini okudu.

MESCİDDE KONUŞMAK

❖

309- Hasan-ı Basrî (rh), Ferkad es-Sebhî (rh) ile birlikte mescide girdi. Konuşmakta olan bir grubun yanına oturdu, konuşmalarını dinledi. Sonra Ferkad'a (rh) dönerek şöyle dedi: "Ey Ferkad! Şu gördüklerin var ya, ibadetten bıkmış ve çene çalmayı daha kolay ve rahatlatıcı bulmuş insanlardır. Onların verası azalmıştır. Bu yüzden hep konuşurlar!"

❖

ZULÜM VE NİMET İÇİNDEYKEN AZMAK

❖

310- Hişam'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Kulda iki özellik yerli yerinde ve düzgün olursa, diğer tüm huyları da güzelleşir, düzelir. Bunlar, zulme boyun eğmemek ve nimet içindeyken azmamaktır. Aziz ve Yüce olan Allah şöyle buyurur: "Haksızlık yapanlara boyun eğmeyin, yoksa ateş size de dokunur." (11/Hud, 113) "Size verdiğimiz rızıkların temizlerinden yiyin. Bunda aşırı gitmeyin ki, gazabımı hak etmeyesiniz." (20/Taha, 71)

ÖVGÜNÜN KÖTÜLÜĞÜ

❖

311- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Övgü ve yüceltmede bulunmak, (o kişiyi) boğazlamaktır (öldürmektir)."

❖

312- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Rasulullah'ın (sav) huzurunda bir adam övüldü. Bunun üzerine Rasulullah (sav): "Onun sırtını kırdınız. Eğer söylediklerinizi işitseydi, asla felâha eremezdi." buyurdu.

HAKKI SAVUNMAK

❖

313- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İşini yapmayan sahtekâr, hakkı savunan ise yiğittir."

DENGELİ BİR ŞEKİLDE İŞLERİ YAPMAK

❖

314- Bir bedevi, Hasan-ı Basrî (rh) ile karşılaştı ve: "Allah seni ıslah etsin! Bana, ne aşırı giden ne de beni başıboş bırakmayan, orta bir yol göster!" dedi. Bunun üzerine Hasan-ı Basrî (rh): "Ey kardeşimin oğlu! Gerçekten güzel söyledin! İşlerin en hayırlısı, orta yolu izlemektir." dedi.

KOMŞUYA GÜZEL DAVRANMAK

❖

315- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey insanoğlu, iman ve ihanet bir arada olmaz. Komşun senden güven içinde olmadığı halde nasıl mü'min olabilirsin? Ya da insanlar senden emin değillerse nasıl müslüman olabilirsin? Rasulullah (sav): "Kendisine güvenilmeyen kimsenin imanı yoktur. Sözünü tutmayan kimsenin dini yoktur." ve "Komşusu kendisinden emin olmayıp korkan kimse mü'min değildir." buyurmuyor mu?"

❖

316- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Komşuya iyi davranmak, ona eziyet etmekten sakınmak değildir. Komşuya iyi davranmak, ona eziyet etme ihtimalinden sakınmaktır."

CÖMERTLİK

❖

317- Hasan-ı Basrî'ye (rh): "En üstün ahlâkî özellik/huy nedir?" diye soruldu. "Cömertlik ve doğruluk" dedi.

❖

318- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ben ne dinarı, ne de dirhemi müslüman kardeşi için harcamaktan kaçınmayan insanlarla karşılaştım. Ey insanlar size ne oluyor ki, mal konusunda cimrilik yapıyor, kınıyor ve (verdiğiniz konusunda) hesapta bulunuyorsunuz?"

319- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kişi, aklı, cömertliği ve hilmiyle efendi olur."

❖

320- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kim öncekilere yetişmek istiyorsa, cömertlikte bulunsun."

CENAZE

❖

321- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Cenaze namazlarında bulunmaya önem verin. Çünkü bu konuda üç sevap vardır: Taziyede bulunmada bir sevap, cenaze namazında bir sevap ve defnetmekte bir sevap."

GÜZEL AHLÂK

❖

322- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, İmran bin Husayn (ra) şöyle dedi: Rasulullah (sav) şöyle buyurdu: "Şüphesiz Allah bu dini kendine has kılmıştır. Sizin dininizde (insana) ancak cömertlik ve güzel huy yaraşır. Dikkat ediniz! Dininizi (hayatınızı) bu iki sıfatla süsleyiniz."

❖

323- Bir adam, Hasan-ı Basrî'ye (rh) güzel ahlâkın ne olduğunu sordu. Hasan-ı Basrî (rh): "Cömertlik, affetme ve hoşgörü!" dedi.

❖

324- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İyi kimselerin tanınmalarına neden olan şu özellikleri vardır: Doğru söz, emaneti yerine getirme, sözünü tutma, övünmeme ve kibirlen-

meme, akrabalarla sıla-i rahimde bulunma, zayıflara merhamet etme, iyi kimselere infakta bulunma, güzel ahlâk, geniş hilm, ilme teşvik ve kadınlarla olabildiğince az çene çalma."

❖

325- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İlim, en hayırlı mirastır. Edeb, her iki dünyanın süsüdür. Takvâ, en hayırlı azık; ibadet en kazançlı metâdır. Akıl, en iyi yoldaş; güzel ahlâk en iyi arkadaştır. Hilm, en iyi vezir; kanaat en büyük zenginliktir. Başarı, en iyi yardımcı; ölümü hatırlama, en etkili vaazdır."

❖

326- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "En güzel ahlâkı olanlarla dost ol! Şüphesiz buna sahip olanlar oldukça azdır."

❖

327- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ömer bin el-Hattab'ın (ra) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "(İnsanların arasına) Karışın ve terkedin." Ardından Hasan (rh) şöyle derdi: "Güzel ahlâk konusunda insanların arasına karışın, kötü fiillerinde onları terkedin."

İNSANIN RABBİNE KARŞI ZULMETMESİ

❖

328- Amr el-Hadramî'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basrî (rh) bize geldi. Ben de, Atâ (rh) ile birlikte onun yanına oturdum. Şöyle dediğini işittim: "Bize ulaştığına göre, Allah şöyle buyurdu: "Ey insanoğlu, ben seni yarattım, sen ise benden başkasına kulluk yapıyorsun. Ben seni hatırladım, sen ise beni unuttun. Ben seni çağırıyorum, sen benden kaçıyorsun. Şüphesiz bu, yeryüzündeki en büyük zulümdür." Ardından Hasan (rh) şu âyeti okudu: "Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma, doğrusu eş koşmak büyük zulümdür." (31/Lokman, 13)

ALLAH'A İSYAN

❖

329- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Rivayet edildiğine göre Rasulullah (sav) şöyle buyurdu: "Öyle bir zaman gelecek ki, insanlar günah işlemedikçe geçimlerini sağlayamayacaklar. O zaman geldiğinde, evlilik kötü görülür, bekârlık kabul görür."

❖

330- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey âdemoğlu, sana ne oluyor da kötülük işliyorsun? İyilik seninledir. Ey âdemoğlu, büyük günahlardan kaçın! İşlediğin büyük günah kalbini değiştirmedikçe ve salih amelini yok etmedikçe hayır üzeresin."

❖

331- Kendisine: "Ey Ebu Said, kıyamet günü insanlardan en çok yardım isteyecek olan kimdir?" diye soruldu. Hasan-ı Basrî (rh): "Kendisine rızık verilen, ancak bu rızkı Allah'a karşı günah işlemekte kullanan kimsedir." diye cevap verdi.

TAKVA

❖

332- İbni Şevzeb'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ferkâd es-Sebehî'yi (rh) üzerinde yünden bir cübbe ile gördüm. Hasan (rh), onu cübbesinden tuttu ve iki-üç defa: "Ey İbni Ferkâd! Kuşkusuz takvâ bu kıyafetlerde değildir. Takvâ ancak kalbe yerleşen, fiil ve amellerle de tasdik edilendir." dedi.

❖

333- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Rasulullah (sav) şöyle buyurdu: "Ümmetim yeryüzünün doğusu ve batısını fethedecektir. Allah'tan korkan ve emanete riâyet eden devlet adamlarından başka bütün idareciler ateşe gireceklerdir."

AMEL VE SÖZ

❖

334- Ğalib el-Kattan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Çalışkan insanın geveze ve avare adama nispetle üstünlüğü, faal olmanın verdiği kerâmettir. Avare adamın eksikliği ise, içinin boş ve fuzûlî olmasıdır."

❖

335- İbni Ebi Hammad bin Keysan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "İnsanlara sözlerinizle değil, davranışlarınızla vaaz edin."

❖

336- Avf'tan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Ey âdemoğlu, söz vardır, amel vardır. Amelin de gizli yapılanı vardır, açık yapılanı vardır. Amel, sözden; gizli yapılan da açık yapılandan daha hayırlıdır."

❖

337- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Vâiz, insanlara sözleriyle değil amelleriyle nasihatta bulunandır. Bir şey emretmek istediğinde, kendi nefsiyle başlar ve o ameli işler. Bir şeyi yasaklamak istediğinde de, önce kendisi bırakır."

❖

338- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İnsanlara, fiillerine göre değer verin, sözlerine göre değil. Şüphesiz Allah, hiçbir sözü, amel olarak onu doğrulayıcı ya da yalanlayıcı bir delil olmadıkça öylece bırakmaz. Güzel bir söz işittiğin zaman, o sözün sahibine karşı yavaş ol (davran). Eğer sözü işine uygunsa, o ne güzel bir kişidir! Eğer sözü ameline ters ise, ona benzememek için ondan uzak dur! Çünkü bu, zayıf kimselerin hilesidir."

İYİLİĞİ EMRETMEK, KÖTÜLÜĞÜ ENGELLEMEK

❖

339- Ebân bin Muhbir'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) ölüm döşeğinde iken, bazı arkadaşları yanına geldiler ve: "Ey Ebu Said! Bize fayda verecek sözler söyle!" dediler. Hasan (rh): "Size üç şey söyleyeceğim. Sonra beni kendi halime bırakın, gidin. Size ne yasaklanmışsa, onu ilk terkedenlerden olun. Size ne emredilmişse, onu hemen yapın. Bilin ki, adımlarınız iki yöndedir: Lehinize olanlar ve aleyhinize olanlar... O halde nerede konakladığınızı ve nereye göçeceğinizi iyi bilin!"

❖

340- Sâlim'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Öyle bir topluluğa yetiştim ki, onlar insanlara iyiliği emreder, kendileri de buna uyardı. İnsanları kötülükten alıkor, kendileri de bundan uzak dururdu. Şimdi insanlara iyiliği emreden ancak ondan uzak duran, kötülükten alıkoyan ancak bunu işleyen kimseler içinde kaldık. Bunlarla hayat nasıl olur?!"

❖

341- Ka'b el-Ezdî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Eğer ma'rûfu emrediyorsan bunu kendin de işle, yoksa helâk olursun. Eğer münkerden nehyediyorsan en çok kaçınanlardan sen ol, yoksa helâk olursun."

HAYÂ

❖

342- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Ben bir topluluğa yetiştim, bir grubuyla da arkadaşlık yaptım. Allah'tan hayâ ettikleri için onların cenneti istediklerini görmedim."

❖

343- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şu dört şey kimde bulunursa kâmil bir müslüman olur. Kimde de bunlardan bir haslet bulunursa, toplumunun sâlihlerinden olur: Ona doğru yolu gösteren din, önderlik eden akıl, onu koruyan tefekkür ve onu ciddi kılan hayâ."

KARDEŞİNİ KENDİNE TERCİH ETME

❖

344- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Aziz ve Yüce olan Allah dilese, sizi zengin kılar, aranızda hiçbir fakir bırakmaz. Dilese sizi fakir kılar, aranızda zengin bırakmaz. Ancak nasıl amel işlediğinize bakmak için bir kısmınızı diğerleriyle imtihan eder. Sonra kullarına üstün ahlâkı gösterir. Allah şöyle buyurur: "Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir." (59/Haşr, 9)

❖

345- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Biz, aramızdan birinin kardeşine dirhemleri borç olarak vermesini cimrilik kabul ederdik. Çünkü biz, kardeşimizi kendimize tercih ederdik. Allah'a yemin ederim ki, gördüğüm ve arkadaşlık ettiklerimden biri elbisesini ikiye keser, yarısını kardeşine verir ve kalanıyla idare ederdi. Sizden öncekilerden biri oruç tutar, yanında iftar edeceği bir şey olduğu halde kardeşlerinin yanından geçtiğinde: "Ben bugün Allah için oruçluyum. Size verdiğim bu şeyleri Allah'ın benden kabul etmesini dilerim." derdi. Diğeri de su ve hurmadan oluşan bu yiyecekleri alır, onun yanında yerdi. Kardeşinin kendisinden daha zengin olmasına rağmen bununla sevap kazanmak isterdi."

❖

DİLENCİYE SADAKA VERME

❖

346- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Öyle bir topluluğa eriştim ki, kendilerinden bir şeyler isteyeni mutlaka (az ve çok) birşeyler vererek çevirirlerdi ve ailelerine de onları reddetmemelerini emrederlerdi."

❖

347- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Öyle bir topluluğa eriştim ki, ailelerine, kendilerinden bir şeyler isteyenleri mahrum etmemelerini, onları boş göndermemelerini emrederlerdi."

MÜFLİS

❖

348- İmran bin Cerir'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Kıyamet günü bazı insanlar dağlar kadar sevaplarıyla gelecekler, ancak zulmettikleri insanların hakları alınacak ve iflas etmiş olarak cehenneme atılacaklardır."

❖

349- Abdülmü'min'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Sizin kitabınızdan sonra kitap yok, sizin peygamberinizden sonra peygamberler gelmeyecek. Ey âdemoğlu! Dünyanı âhiretin için sat. Böylece ikisinden de kârlı çık. Sakın ha, ahiretini dünyan için satma, toptan iflas eder, kaybedenlerden olursun!"

EN ÜSTÜN AMEL

❖

350- Muâviye bin Kurrâ (rh) şöyle dedi: Hasan-ı Basrî'nin (rh) yanında hangi amelin daha üstün olduğu tartışıldı. Orada bulunanlar, en üstün amelin gece namazı olduğu üzerinde ittifak ettiler. Ben: "Bana göre en faziletli amel, haramları terk

etmektir." dedim. Bu sözüm Hasan'ın (rh) dikkatini çekti ve: "Böyle olursa her şey tamam olur, böyle olursa her şey tamam olur." dedi.

ŞEFAAT

❖

351- "Ey Ebu Said, şefaat hakkında ne dersin? Şefaat gerçekten var mıdır?" diye soruldu. Hasan-ı Basrî (rh): "Evet." dedi. "Ancak Allah, 'Ateşten çıkmak isterler, fakat onlar oradan çıkacak değillerdir.' (5/Maide, 37) buyuruyor." denildi. Hasan-ı Basrî (rh): "Şüphesiz Allah'ın buyurduğu gibi cehennemden çıkamayacak olanlar vardır." dedi. "O halde cehenneme giren nasıl girer, oradan çıkan nasıl çıkar?" diye soruldu. Hasan (rh): "Onlar dünyada günah işlerler, Allah onları cezalandırır. Sonra onları kalplerindeki iman ve tasdikten dolayı cehennemden çıkarır." buyurdu.

❖

352- Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Cennetliklerin yarısının ümmetimden olması veya şefaat arasında tercihte bulunmam istenildi, ben de şefaati seçtim."

SABIR

❖

353- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Bazı insanlar, Zührî'nin (rh) yanında zühdü tanımlamaya çalıştılar. Zührî (rh): "Zâhid, haramın sabrını, helâlin şükrünü yok edemediği kimsedir." dedi.

❖

354- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey insanlar, heves ettiğiniz şeyleri terketmedikçe dilediğiniz şeylere ulaşamazsınız. Hoşunuza gitmeyenlere sabretmedikçe de ümit ettiklerinizi elde edemezsiniz."

❖

355- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Sabır, cennet hazinelerinden bir hazinedir. İnsan, bütün hayra bir saatlik sabırla ulaşır."

❖

356- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Âdemoğlu ya sabreder, ya da helâk olur."

357- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Sabır iki çeşittir: Belâ anında sabır ve günah işlemeye karşı sabır. Her kim bu ikisine güç yetirirse, en üstün iki sabra sahip olur."

İBLİS'İN UYKUSU

❖

358- Selâm bin Miskin'den (rh) rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Ey Ebu Said, İblis uyur mu?" diye soruldu. Hasan (rh): "Eğer uyusaydı, biz de biraz rahat yüzü görürdük." dedi.

KALP KATILIĞI

❖

359- Muallâ bin Ziyâd'dan (rh) rivayet edildiğine göre, bir adam, Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Ey Ebu Said, kalbimin katılığını sana şikayet ediyorum." dedi. Hasan (rh) da: "O halde Allah'ı zikredenlere kalbini aç ve yaklaştır." dedi.

❖

360- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Sizden önceki insanlar kalben ince görüşlü ve çocuklarına merhametlilerdi. Siz bugün dini anlayış olarak onlardan daha ince görüşlü ancak daha katı kalplisiniz."

❖

361- Ebu Ubeyde'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), "Allah kötülüğü bilmeyerek yapıp da, hemen tevbe edenlerin tevbesini kabul etmeyi üzerine almıştır."

(4/Nisa, 17) âyeti hakkında şöyle dedi: "Ölüm kendilerine ulaşmadan önce."

KALPLERİN ÖLÜMÜ VE İHYASI

❖

362- Halid el-Abdî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Şüphesiz kalpler ölür ve dirilir. Öldüğünde farzlarla onu diriltmeye çalışın, dirildiğinde de nafilelerle onu edeplendiriniz."

YEMEK

❖

363- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Vallahi ben öyle topluluklara ulaştım ki, onlar sizin doyduğunuz gibi doymazlardı. Onlardan biri, nefsini körletecek kadar yer, zayıflamış ve yemeğe karşı iştahlı olduğu halde, yemekten elini çekerdi."

364- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Yemekte uyulması gereken on iki şart vardır. Bunların dördü farz, dördü sünnet ve dördü de edebtir. Farzlara gelince, besmele çekmek, yemeğin helâl rızıktan olması, mevcut olana razı olmak ve nimete şükürdür. Sünnetler ise, kişinin sağına oturmak, önünden yemek, yemeği sağ elinin üç parmağıyla yemek ve parmakları yapıştırmaktır. Edepler ise, elleri yemekten önce ve sonra yıkamak, lokmaları küçük yapmak, lokmaları iyi bir şekilde çiğnemek ve yiyenlerin gözlerine bakmaktan kaçınmaktır."

❖

365- Ebu Süleyman ed-Dârî'ye (rh): "Hasan (rh): "Kim huşu sahibi olmak istiyor ve Allah korkusundan dolayı ağlamak istiyorsa, midesinin yarısını doldursun." diyor denildi. Bunun üzerine Ebu Süleyman: "Allah, Ebu Said'e rahmet etsin! Allah'a yemin olsun ki, o, nefsini toprağa gömen ve hesap günü gelmeden önce kendisini hesaba çekenlerdendir. Ben, onun kazananlardan olmasını ümit ederim." dedi.

❖

366- Bir gün kendisine: "Ey Ebu Said, kalbine hüznü sokan şey nedir?" diye soruldu. "Açlık" dedi. "Kalbinden hüznü çıkaran nedir?" diye sorulunca da, "Doymak." dedi.

❖

367- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Çok uyumak ve çok yemekten dolayı Allah'a tevbe edin."

❖

368- Mâlik bin Dinâr'dan (rh) rivayet edilmiştir: Bir gün Hasan'ın (rh) yanına girdim, yemek yiyordu. "Ey kardeşimin oğlu, ye!" dedi. Ben: "Yemek yedim." dedim. Hasan (rh): "Yediysen de gel yardım et." dedi. Ben: "Vallahi dediğimi duydun işte!" dedim. Bunun üzerine Hasan (rh): "Sübhanallah, bir mü'minin doyuncaya kadar (tıka basa) yemek yiyip, kardeşine yardım edememesini anlayamıyorum." dedi.

❖

369- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kişi, arkadaşının evine girdiğinde, onun iznini almadan getirdiği yiyeceği ya da meyveyi yiyebilir."

370- Ukbe er-Râsibî (rh) dedi ki: Hasan'ın (rh) yanına girdim, et ve ekmek yiyordu. "Hûrilerin yemeğine buyur." dedi. Ben de: "Yemek yedim, yiyemem." dedim. Bunun üzerine o: "Sübhanallah, müslüman nasıl olur da yemek yemeye gücü yetmeyecek kadar (tıka basa) yemek yer?!" dedi.

MÜ'MİNİN EDEBİ

❖

371- Eyyûb'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Mü'min Allah'tan güzel bir edep almıştır. Bu edebi yeterince kullanırsa Allah çoğaltır. Tutar da kullanmazsa Allah ta o edebi kendisinde tutar ve vermez."

HASTALIK

❖

372- İbni Mübarek'ten (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî'nin (rh) yanında (ölüm) acısından bahsedilince, şöyle dedi: "Vallahi, bu kolay ve sevindirici bir şey değildir. Müslümanın asıl (sevinçli) günü, ecelinin yaklaştırıldığı, hatırından çıkardığı gerçek dönüş gününün kendisine hatırlatıldığı ve hatalarının affedildiği gündür."

373- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Sadaka, malın zekâtı olduğu gibi, hastalık da bedenin zekâtıdır. Hiçbir beden, temizlenmeyen mal gibi hastalıktan şikayet etmez."

YALAN

❖

374- Abdullah bin İyriz'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Yalan, nifakın bütün çeşitlerini içine alan bir haslettir."

❖

375- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kim yalan söylerse, günah işlemiştir. Kim günah işlerse, küfre düşmüştür. Küfre düşen de cehenneme girer."

❖

376- Hasan-ı Basrî (rh), Abdullah bin Ömer'in (ra) şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Kul yalan söylediğinde, melek ondan bir mil mesafe uzaklaşır ve onun yanına yaklaşmaktan hoşlanmaz."

❖

377- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kardeşim için bir fayda ya da ondan bir zararı uzaklaştırma veya iki kişinin arasını düzeltmek için söylenen şeyi yalan kabul etmem."

CEHENNEM VE CEHENNEMLİKLER

❖

378- Fudayl bin İyaz'a (rh), "Onların derileri pişip acı duymaz hale geldikçe onların derilerini başka derilerle değiştiririz." (4/Nisa, 56) âyetinin tefsiri sorulduğunda, Hasan-ı Basrî'nin (rh) bu konuda şöyle dediğini söyledi: "Ateş bir günde vücudu yetmiş bin kere yer bitirir. Her bittiğinde, 'Eski haline dön' denilir. O da eski haline döner."

❖

379- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Rivayet edildiğine göre Ömer bin el-Hattab (ra) bir ateş yakar sonra elini ateşe uzatır ve: "Ey Hattab'ın oğlu, bak! Ateşe nasıl dayanacaksın? Allah'a karşı öfke duymaya gücün var mı?" der, sonra cehennemden ve cehennemliklerden olmaktan Allah'a sığınırdı. Ardından Hasan (rh) şöyle derdi: "Eğer, cennetliklerden olduğu halde Ömer'in (ra) korkusu böyle ise, o halde ey insanlar siz neye güveniyorsunuz?!"

❖

380- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Cehennemliklerin boynuna takılacak olan demir halkalar ve zincirler aslında onların boynuna takılmayacaktır, çünkü onlar zaten kaçamayacak, hile yapamayacaktır. Bunlar ancak alevin artıp onları ateşe sürüklemesi içindir." Sonra Hasan (rh) ağladı ve şöyle dedi: "Allahım, cehennem azabından ve ona götüren kötü amelden sana sığınırız."

❖

381- Ebu Hazim'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Biz, tevbe etmedikçe ölmek istemiyoruz. Ölünceye kadar da tevbe etmeyeceğiz. O halde Allah bizden tevbe etmeyip günahkar olduğu halde hangimizi cehenneme sokacak?! Cehennem ne kötü bir dönüş yeridir."

SEVGİ VE NEFRET

❖

382- Yahya bin Muhtar'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Bir kimseyi severken ve nefret ederken ölçülü olun! Nice topluluklar başka bir topluluğu sevmede aşırıya gittikleri için helâk oldular. Nice topluluklar da başka bir topluluğa duydukları nefrette aşırıya gittikleri için helâk oldular. Sevgi ve nefrette aşırı gitmeyin."

MÜ'MİN VE HAFAZA MELEKLERİ

❖

383- Ziyad Ebu Ömer'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Her mü'min, sözlerini ve amellerini kaydeden ve kendisini korumakla görevli iki melek olduğunu bilir. Bu iki melek, ondan sorumludurlar. Ne gece ne gündüz onu bırakmazlar."

GÜNAHLAR VE TEVBE

❖

384- Hasan bin Müslim (rh), Hasan-ı Basrî'nin (rh) şöyle dediğini işitmiştir: "Ey âdemoğlu! Hatâları terketmek tevbe etmekten daha kolaydır."

İYİLİKLER VE GÜNAHLAR

❖

385- Hasan-ı Basrî (rh), Enes bin Malik'ten (ra) rivayet etmiştir: Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "İyiliğin kalpte nur, yüzde süs, amelde ciddiyet olduğunu gördüm. Oysa günahı, kalpte siyahlık, yüzde leke ve amelde gevşeklik olarak gördüm."

MÜ'MİN İLE MÜNAFIĞIN ALLAH İLE KARŞILAŞMASI

❖

386- İbni Şevzeb'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Mü'min amel ederek yorgun ve cılız olarak Rabbi ile karşılaşır. Münâfık ise son derece dinç olarak Allah'a varır."

İKİ GÜZEL KAZANÇ

❖

387- Yezîd bin İbrahim'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "İki kazanç çok güzeldir. Elleriyle çalışan ve sırtıyla taşıyan kimselerin kazancı."

TEVBE

❖

388- Saîd el-Cerîrî (rh) der ki: "Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Kul günah işler sonra tevbe eder, tekrar günah işler sonra tevbe eder, tekrar günah işler sonra tevbe eder... Bu ne zamana kadar devam eder?" diye sordum. Bana: "Mü'minlerin ahlâkı budur." diye cevap verdi.

389- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kulun, işlediği günahtan tevbe etmeye önem vermesi, onu tekrar günah işlememeye çağırır. İşlediği günahtan dolayı pişmanlık duyması, cennetin anahtarıdır. Kulun işlediği günahtan tevbe etmeye önem vermesi, bir takım iyiliklerde bulunmasından daha faydalıdır."

HAYIR VE ŞERR

❖

390- A'meş'ten (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Hayır kolay ve rahatlatıcıdır, şer ise zor ve sıkıntı vericidir."

YAKÎN

❖

391- Cerir'in (rh) rivayet ettiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Allah ve Rasûlü ne güzel buyurmuştur: Ölümle cennet isteniyor; insanlar, ölüm korkusuyla ateşten çekiniyor. Ölüm korkusuyla farzlar edâ ediliyor, yine ölüm korkusuyla hak için sabrediliyor. Herkes âfiyette iken insanların birbirlerinden farklı olduklarını görüyoruz. Fakat musibet anında herkes eşit oluyor."

❖

392- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey âdemoğlu, zannına göre hareket ederek insanlardan nefret edersin, oysa nefsini daha iyi bildiğin halde onu unutursun."

❖

393- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Rasûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Dünyada insanlara yakîn ve afiyetten daha hayırlı bir şey verilmemiştir. O halde bunları Aziz ve Yüce olan Allah'tan isteyiniz." Sonra Hasan (rh) şöyle dedi: "Rasûlullah (sav) doğru söyledi."

❖

394- Cerir bin Hazim (rh) şöyle dedi: Hasan-ı Basrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Dikkat edin, şüphesiz insanlara dünyada yakînden ve âfiyetten daha hayırlı hiçbir şey verilmemiştir. Bu ikisini Aziz ve Celil olan Allah'tan isteyiniz."

❖

395- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Allah ve Rasûlü doğru söyledi. Yakîn ile cehennemden kaçılır, yakîn ile cennet istenir, yakîn ile hoşlanılmayan şeye sabredilir, yakîn ile farzlar edâ edilir (yerine getirilir). Allah'ın âfiyet ihsanında da birçok hayır vardır. Vallahi biz onları (ashâbı) âfiyet sırasında birbirlerine yaklaşır görürdük. Fitne (imtihan) gerçekleştiğinde birbirlerinden uzaklaştılar."

KADIN

❖

396- Havşeb'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, Allah'ın hoşuna gitmeyen şeyde hanımına itaat eden kişiyi Allah yüz üstü cehenneme sürükler."

❖

397- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "En sıkıntılı dört belâ şunlardır: Bakmakla yükümlü olduğun kimselerin çokluğu, mal azlığı, kötü komşu ve ihanet eden kadın."

ÖFKE

❖

398- Bekr bin Abdullah (rh), Hasan-ı Basrî'nin (rh) yumuşak davranmayı emrettiğini, affetmeye teşvik ettiğini ve şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ey insanlar! Öfke ateşini, cehennem ateşini düşünerek söndürün! Ebu'd-Derdâ (ra) şöyle buyururdu: 'Kulun, Allah'ın öfkesine en yakın olduğu an, öfkelendiği andır.'

ZULMÜ ENGELLEME

❖

399- Salih el-Mürrî'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Ey fakir ve zayıf kimselere tasaddukta bulunanlar! Zulmettiklerinize acıyın! (yani zulme son vermek sadaka vermekten önemlidir.)"

HEDİYE

❖

400- Said bin Âmir'in (rh) bildirdiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) bir mecliste oturduğu zaman kendisine hediyeler takdim edilir, o da reddeder ve: "Her kim böyle bir mecliste otu-

rur da sonra bu verilen hediyeleri kabul ederse, Allah'ın yanında değeri kalmaz." derdi.

TOPLULUKTA OTURMA

❖

401- Ebu'l-Eşheb'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Bir topluluk Allah'ı zikrederken bir adam gelir ve aralarına oturur. Allah'ın rahmeti üzerlerine iner sonra geri kalkar. Melekler, "Yâ Rabbi! Aralarında falan kulun var." derler. Allah: "Rahmetim onları kapladı. Onlarla beraber oturan onlara zarar vermez." der."

❖

402- Ukbe bin Ebi's-Sahbâ'dan (rh): "Hasan-ı Basrî (rh), oturumuna ve sözüne şöyle diyerek başlardı: "İslam için Allah'a hamdolsun! Kur'an için Allah'a hamdolsun! Muhammed (sav) için Allah'a hamdolsun! Aile ve mal için Allah'a hamdolsun! Âfiyet için Allah'a hamdolsun!"

KUR'AN'A LAYIK İNSANLAR

❖

403- Abdullah bin Bekr'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "İnsanlar, hakkı gerçekleştirmeye çalışır. Fakat hak kendileri ile arzuları arasında kalır. Hakkın kıymetini bilen ve sonucunu gören, hakkı gerçekleştirirken sabreder. Öyle insanlar var ki Kur'ânı okur ve kötülük işlemezler. Kur'ân'a en layık insanlar, okumadığı halde Kur'ân'la amel edenlerdir. İnsanları afiyette görürsün. Başlarına bir belâ geldi mi hakikate dönerler. Mü'min imanına, münâfık da nifakına baş vurur."

HÛRİLER

❖

404- Abbâd bin Ömer el-Abdî (rh) der ki: "Bir gün Hasan-ı Basrî'ye (rh): 'Hûrîler kimlerdir?' dedim. 'Buradaki ihtiyar kadınlardır, fakat Allah hilkatlerini değiştirecektir.' dedi. Orada bulunan Yezîd bin Meryem es-Selûli (rh): 'Ey Ebu Said, sana bunu kim söyledi?' dedi. Hasan gömleğinin kollarını sıvadı ve: 'Bana, muhacirlerden falanın oğlu falan, Ensardan falanın oğlu falan söyledi' diyerek Ensardan dört, Muhacirlerden beş ya da Ensardan dört, Muhacirlerden beş kişi saydı."

RÜŞVET

❖

405- Süveyd bin İbrahim'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Rüşvet kapıdan girdi mi, emanet bacadan çıkar."

FAKİH KİMDİR?

❖

406- Hasan-ı Basrî'nin bir konuda söylediği sözler üzerine: "Biz fakihlerden hiçbirinin bunu söylediğini işitmedik." denildi. Bunun üzerine Hasan-ı Basrî (rh): "Siz hiç fakih gördünüz mü? Fakih, ancak dünyada zâhid olan, âhireti dileyen ve ibadetlere devam eden kimsedir. Dalkavukluk yapmaz, tartışmaz. Allah'ın hikmetini yayar; eğer kabul edersen Allah'a şükreder. Kabul etmezsen, yine Allah'a şükreder."

MİHİRDE AŞIRILIK

❖

407- Bir adam, kızını evlendirmek istedi. Bunun için bin dirhem harcadı. Kızın annesi: "Kızımı onunla evlendir. Kızımın mihrini istiyorum, ne kadar harcadığını gördün." dedi. Bunun üzerine Hasan (rh): "Bir kadının mihri için bin dirhem harca-

yan, gururlu bir cahildir. Onun evlenmemesi ve akraban olmaması gerekir." dedi. O adamı evlendirmeyip, kızı salih bir kimseyle evlendirdi.

HASAN-I BASRİ'NİN (RH) AİLESİNE VASİYETİ

❖

408- Ebu Abdurrahman'dan (rh) rivayet edilmiştir: Ölüm döşeğinde yatarken Hasan'ın (rh) yanına girdik. Vasiyetini yazdırmak için bir kâtip çağırdı. Sonra şöyle dedi: "Yaz! Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla! Allah'ın kulu Hasan, tek olan Allah'tan başka ilâh olmadığına ve ortağı bulunmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet eder. Kim doğru bir dil, samimi bir kalple Allah'a ulaşırsa, Allah onu cennete koyar." Ardından şöyle dedi: "Muaz'ın (ra), bunu ailesine vasiyet ettiğini işittim. Muaz (ra) dedi ki: "Ben bunu Rasûlullah'ın (sav) söylediğini ve ailesine vasiyet ettiğini işittim."

MESCİDLERİ TEMİZLEMEK VE İMAR ETMEK

❖

409- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Mescidleri temizlemek ve imar etmek, hûrileri elde etmenin yoludur."

GÜLMEK

❖

410- Hasan-ı Basrî (rh), gülen bir adamın yanından geçiyordu. Ona: "Ey kardeşimin oğlu! Sıratı mı geçtin?!" diye sordu. Adam: "Hayır!" dedi. Hasan (rh): "Cennete ya da cehenneme gideceğini mi biliyorsun?" diye sordu. Adam: "Hayır!" dedi. Hasan (rh): "O halde niçin gülüyorsun? Allah seni affetsin, olay gerçekten zor." dedi. Ölünceye kadar bu adamın bir daha güldüğü görülmedi.

❖

411- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey âdemoğlu, gülmeyi azalt. Çünkü o, kalbi öldürür, ciddiyeti yok eder, yiğitliği düşürür, önemli durumu küçümsemeye neden olur."

❖

412- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Rivayet edildiğine göre, Allah, İsa bin Meryem'e (as) şöyle vahyetti: "Ey İsa! Gafillerin gülmekte olduğunu gördüğünde, gözyaşı dök!"

❖

413- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Cennet ile cehennem arasında yürüyüp, nereye gideceğini bilmediği halde eğlenen ve gaflete dalan, saçma sapan konuşup oyun oynayan kimseye şaşırmaz mısınız? Rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Şüphesiz Allah namazda boş şeylerle uğraşmanızdan, oruçluyken açık-saçık konuşmanızdan ve kabirlerde gülmenizden hoşlanmaz."

❖

414- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey âdemoğlu, Allah'ın haramlarından kaçın ki, âbid olasın! Allah'ın verdiklerine razı ol ki, zengin olasın! Komşularına iyi davran ki, emin olasın! Kendin için istediğini insanlar için iste ki, adil olasın! Gülmeyi azalt, çünkü bedenin öldüğü gibi, o kalbi öldürür."

ERTELEME

❖

415- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey insanlar, Allah'a olan kulluğunuzu ertelemeyin! Ben, bazı salih kimselerin: 'Biz, tevbe etmedikçe ölmek istemiyoruz.' Dediklerini işittim. Oysa biz ölünceye kadar da tevbe etmiyoruz."

İNSANLARIN EN İYİSİ VE EN KÖTÜSÜ

❖

416- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ömer bin el-Hattab'ın (ra) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Size insanla-

rın en hayırlısını söyleyeyim mi?" "Evet, ey mü'minlerin emiri, söyle!" dediler. "İnsanların en hayırlısı, ömrü uzun, ameli salih olan, hayrı isteyip şerrinden emin olunandır. İnsanların en kötüsü de, ömrü uzun, ameli kötü olan, hayır istemeyip şerrinden emin olunmayandır."

İSTİĞFAR

❖

417- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kim sabah namazından sonra üç kez Allah'tan bağışlanmasını isterse, ordudan kaçmış olsa dahi günahları affolunur."

❖

418- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Müslümanın, kardeşleri için şu dört şeye uyması gerekir: İyi kimselere yardım etme, çağıranın davetine icabet etme, günahkârlarına istiğfar etme ve yöneticilerini hakka çağırma."

AHİRET İÇİN ÇALIŞMA

❖

419- Eyyûb'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan (rh) şöyle dedi: "Birisini dünyalık işlerde yarıştığını görürsen, ahiret işlerinde yarışmaya sevket."

420- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey âdemoğlu, gündüz vakti senin misafirindir, ona iyi davran. Eğer gündüz vakti iyi olursan, o seni överek gider. Eğer gündüz vakti kötü olursan, seni kınayarak gider. Gecen de böyledir."

❖

421- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey âdemoğlu, salih amel ya da başka bir şey, dilediğini önden gönder, çünkü ona yaklaşmaktasın. Ertelemek istediğini de ertele, nasılsa ona geri dönemeyeceksin."

BİD'AT

❖

422- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şeytanın nefsine hâkim olmadığı şu üç şeyden sakın: Ben ona Kur'an öğretiyorum desen dahi, bir kadınla yalnız kalma! Ben kendisine iyiliği emrediyor, kötülükten nehyediyorum desen dahi, bir sultanın yanına girme! Bid'at işleyen kimsenin yanında oturma! Çünkü o, kalbini bozar ve dinini mahveder."

❖

423- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kim bid'at sahibine saygı gösterirse, şüphesiz İslamın yıkımı için uğraşmıştır."

❖

424- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şu üç konuda söylenenler gıybet değildir: Günahını açıkça işleyen fasık kimsenin günahını, bid'at işleyen kimsenin bid'atini ve zalim yöneticinin zulmünü söyleme."

FİTNE

❖

425- Bir adam, Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Fitne nedir? Onu zorunlu kılan nedir?" diye sordu. Hasan (rh): "Allah'a yemin olsun ki, fitne, Aziz ve Yüce olan Allah'ın cezasıdır. Kulları kendisine isyan ettiklerinde ve O'na itaati geciktirdiklerinde fitne onları sarar." dedi.

AMEL VE KUR'AN

❖

426- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kim ne olduğunu bilmek isterse, amelini Kur'ân'a arzetsin. Böylelikle hüsranı ortaya çıkar."

❖

427- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Allah, nefsini Allah'ın kitabına arzeden kuluna rahmet etsin! Eğer Allah'ın em-

rine uygun olduğunu görürse, Allah'a şükreder ve fazlasını ister. Eğer karşı geldiğini görürse, hemen tevbe eder ve en kısa zamanda geri döner."

FASIK

❖

428- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Rasûlullah'tan (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Fasık kul övüldüğünde, Allah Teâlâ öfkelenir."

❖

429- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Cahil âbidden ve fasık âlimden sakının! Çünkü her ikisi de, insanlar için fitnedir."

MÜ'MİNE İKRAM

❖

430- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ahmak kimseden uzak durmak, Allah'a yakınlıktır. Akıllı kimseyle birlikte olmak, dininin sağlamlığıdır. Mü'minin ikramı, Allah'a hizmet; fasıkın düşmanlığı, Allah'tan yardımdır."

RASÛLULLAH'A SALÂT-U SELÂMDA BULUNMA

❖

431- Cerir bin Hazim'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Bir mü'mine, yanında anıldığım zaman, bana Allah'ın salât ve selâmını getirmemesi, cimrilik olarak yeter."

İBADET

❖

432- Mübârek bin Fudâle (rh) Hasan-ı Basrî'nin (rh) şöyle dediğini nakletti: Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Allah, hasta olmadıkları halde, insanları hasta zannettiği bir kavme mer-

hamet etsin." Hasan, şöyle dedi: "İbadet onları yormuştur (da insanlar onları hasta sanmışlardır.)"

❖

433- İsmail bin Müslim (rh) Hasan-ı Basrî'nin (rh) şöyle dediğini rivayet etti: "Nebi (sav), en güzel bir yüzle, dinlenmiş ve hoş bir nefisle sabahlardı. Başkası ise, Allah'ın en iyisini bildiği gibi, uyku ve tembellikten (perişan bir şekilde) sabahlardı."

❖

434- Hişâm'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Yıpranmış elbise giyen, ekmek kırıntısıyla karnını doyuran, toprakta yatan, günahları için ağlayan ve ibadetini aksatmayan insana Allah merhamet edecektir."

❖

435- Muallâ bin Ziyâd el-Firdevsî'den (rh) rivayet edilmiştir: "Hasan Basrî'ye (rh): "İki adamdan biri boş vaktini ibâdetle, diğeri de çocuklarıyla meşgul olarak geçiriyor. Hangisi daha üstündür?" diye sordum. Bana: "İbâdetle geçiren daha üstündür." dedi."

❖

436- Muâviye bin Kurrâ'dan (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Hasan'ın (rh) yanına gittik ve kendisine: "Hangi ibâdet daha zordur?" diye sorduk. Bize şöyle cevap verdi: "Bizden bazıları 'en zor ibâdet Allah yolunda cihaddır, der. Bazıları en zor ibadet namazdır, bazıları zekâttır, bazıları da oruçtur' derler. Râvî der ki: "Ben de kendi nefsime danıştım ve verâ (günahlardan kaçmak) kadar zor bir ibâdet yoktur, dedim ve öyle değil mi, diye sordum. Bana: "Günahlardan kaçmadan bunların herhangi birisinden fayda görebilir misin?" diye sordu. Ardından: "Gece yarısı kalkıp kılınan namazdan daha zor bir ibadet görmüyorum." dedi.

❖

437- Cerîr bin Hâzim'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "İnsanlar amellerde devamlı olmayı kabul etmiyorlar. Allah'a andolsun ki, mü'min bir ay ya da iki ay, bir yıl ya da iki yıl bir amele devam edip sonra terketmez. Allah, mü'minin amelleri için ölümden başka bir vakit biçmemiştir."

❖

438- Ebû'l-Eşheb (rh), Hasan'ın (rh), "Öğüt almak veya şükretmek isteyenler için gece ile gündüzü birbirine izleten O'dur." (25/Furkan, 62) âyeti hakkında şöyle dediğini rivayet eder: "Her kim gece ibâdetten âciz olursa gündüz daha yorgun olur. Her kim gündüz âciz olursa gece daha yorucu olur. Kul her söylediğini Allah için söylemez, her yaptığını da Allah için yapmadıkça hayra vesile olmaz."

GECE NAMAZI

❖

439- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Bana haber verildi ki, kul secdedeyken uyuduğunda, Allah şöyle buyurur: "Kuluma bakın! Ruhu benim yanımda, bedeni ise bana itaatte."

440- Kapkaranlık bir gecede bir adam, mescide gitmekte olan Hasan-ı Basrî (rh) ile karşılaştı ve: "Böyle bir gecede dışarı mı çıkıyorsun ey Ebu Said?" diye sordu. Hasan-ı Basrî (rh): "Ey kardeşimin oğlu, sence felaket bu mu?!" dedi.

❖

441- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Gece yarısı kalkıp kılınan namazdan daha zor bir ibadet görmedim. Gece namazı, müttakîlerin amellerindendir."

❖

442- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Bir koyun ya da deve sağabilecek kadar malı olan müslümanlara gece namazı farzdır."

❖

443- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Eğer gece namaz kılmaya ve gündüz oruç tutmaya güç yetiremiyorsan, bil ki ziyandasın. Hataların ve günahların seni zincire vuracaktır."

❖

444- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Uyku, iyiliği engeller. Geceyi kaçırmaktan hanginiz korkuyor?"

❖

445- Bir adam, Hasan-ı Basrî'ye (rh): "Ey Ebu Said, gece namazı kılmak istiyorum ancak güç yetiremiyorum." dedi. Bunun üzerine Hasan-ı Basrî (rh): "Ey kardeşimin oğlu, Allah'tan bağışlanma dile ve tevbe et. Çünkü bu kötü bir işarettir." dedi.

❖

446- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Şüphesiz kişi bir günah işler de, bundan dolayı gece namazından mahrum olur."

❖

447- Anlatıldığına göre, Hasan-ı Basrî (rh) gece namaz kılmak istedi, ancak nefsine hâkim olamadı. Bunun üzerine diğer geceler, sabah oluncaya kadar uyumadı. Kendisine bunun nedeni sorulduğunda: "Nefsim, namazı terketmem konusunda bana üstün geldi. Ben de uykuyu terketme konusunda ona üstün geldim. Allah'a yemin olsun ki, nefsimi alçaltıp ona hâkim oluncaya kadar bu şekilde olacağım." dedi.

KUR'AN OKUMA KONUSUNDA HASAN-I BASRİ'DEN RİVAYET EDİLENLER

❖

448- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey âdemoğlu! Eğer Kur'an'a gerçekten inandıysan, dünyada kederin arttıkça artacak, her yanını korku kaplayacak ve gözyaşın ırmak gibi akacaktır."

❖

449- Hasan-ı Basrî (rh), "Bu söze mı şaşıyorsunuz? Gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz!" (Necm, 59-60) ayetini okudu ve: "Vallahi (bir zamanlar) kavmin en zekisi, bu konuda (Kur'an ayetleri okunduğu zaman) ağlardı. Neye ağlıyorsunuz? Şu kalplere ağlayınız, şu amellere ağlayınız; şüphesiz bir adam ağlar ama kalbi katılaşmıştır." dedi.

❖

450- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: Rivayet edildiğine göre, Ömer bin el-Hattab (rh) şöyle buyurdu: "Ey insanlar, toplulukların Kur'an'ı okuyup, insanların yanında olan şeyleri istemelerinden önce Kur'an'ı okuyun ve onunla Allah katında olanlardan isteyin!"

❖

451- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Bir kimse Aziz ve Yüce olan Allah'ın rızası için Kur'an ve ilim öğrenmek istediğinde, çok zaman geçmeden onun huşûsunda, zühdünde, hilminde ve tevazusunda bunu görürsün."

❖

452- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Allah'ın kitabıyla başbaşa kalıp kendisini ona arzeden kuluna Allah rahmet etsin! Eğer Allah'ın emrine uygun olduğunu görürse, Rabbine şükreder ve fazlasını ister. Eğer ona karşı geldiğini görürse, hemen tevbe eder ve en kısa zamanda geri döner."

❖

453- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Ey insanlar, şüphesiz bu Kur'an mü'minler için şifa, müttakiler için önderdir. Kim onunla yol bulmak isterse, hidayete erer. Kim de ondan yüz çevirirse, zorluğa ve belâya maruz kalır."

❖

454- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "İnsanlardan en kötü kimseler, bu Kur'an'ı okuyup, onun yoluna uymayanlar ve hidayetini istemeyenlerdir. Onlar, Allah'ın ve lanetçilerin lanetlediği kimselerdir.

Sizden öncekiler, Kur'an'ı okur, Kur'an'ın bir suresiyle gece boyunca namaz kılarlardı. Sabah olduğunda, bu onun yüzünden belli olurdu. Sizler bugün Kur'an okuyorsunuz, ancak hançelerinizden öteye geçmiyor. Allah şöyle buyurur: "Sana bu mübarek Kitab'ı, âyetlerini düşünsünler ve aklı olanlar öğüt alsınlar diye indirdik." (38/Sa'd, 29) Allah'a yemin olsun ki, bu, harfleri ezberlemek ve harflerin hakkını vermek değildir. Sizden biri, "Kur'an'ın tamamını okudum, tek bir harf dahi atlamadım." der. Allah'a yemin olsun ki, yalan söyledi! Kur'an'ın tamamını atladı. Allah'a yemin olsun ki, onlar ne kurrâ, ne âlim, ne de hikmet ehlidir! Kur'an okuyanlar bunu şimdiye kadar ne zaman söylediler?! Şüphesiz Allah Kur'an'la amel edilmesini ister: "Doğrusu biz sana (taşıması) ağır bir söz vahyedeceğiz." (73/Müzzemmil, 5) Allah, onunla amel edilmesini ister: "O halde, biz onu okuduğumuz zaman, sen onu takip et." (75/Kıyamet, 18) Yani helâlını helâl, haramını haram kabul et. Rasûlullah (sav) vefat ettiğinde, ashabından -Allah kendilerinden razı olsun- çok az bir bölümü Kur'an'ı te'vilini ve müteşabihini öğrenmek, hükmüyle amel etmek, nefislerini ona tabi tutmak için ezberledi.

❖

455- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kur'an okuyucuları üç gruptur: İnsanların sahip olduklarından nasiplenmek için onu bir metâ olarak kabul edenler, insanların yanında onu uzatarak okuyup yöneticilerin paralarından kazanmak için

harfleri güzel çıkarmaya çalışan ve harflerin hakkını verenler ve Kur'an okuyup, ayetlerini düşünen ve onunla şifa bulmaya (kendilerini iyileştirmeye) çalışanlar."

456- Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Kaza ve kadere iman etmeyen, nasıl mutmain olup huzur bulur? Rızkını ve nasibini istemekte nasıl yorgun düşer? Cehennemin varlığına iman eden, nasıl olur da günah işler?

"Sabırlarına karşılık Rabbinin İsrailoğullarına verdiği güzel söz yerine geldi. Firavun ve kavminin yapmakta olduklarını ve yetiştirdikleri bahçeleri helâk ettik." (7/A'raf, 137) âyetini okuduktan sonra şöyle dedi: "Allah bu kimseyi affetsin! Bu ayete iman ettikten sonra mülk sahiplerinden korkanlara ya da zalimlerden çekinenler ne kadar şaşırtıcı! Allah'a yemin olsun ki, eğer insanlar belâya uğradıklarında Rablerinin emirlerine sabretseler, Allah onların sıkıntılarını giderirdi. Ancak onlar kılıçtan korktular, korkuya yenik düştüler. Belâların şerrinden Allah'a sığınırız."

❖

457- "Ateş yüzlerini yakar; orada suratları çirkin ve gülünç bir halde bulunurlar." (23/Mü'minun, 104) âyetini okuduktan sonra şöyle dedi: "Allah'ın kullarının görüntüsü nasıl? Yüzünüzü karartacak şeyden kaçının! Ateşin yüzleri yaktığı, ne et ne de deri bıraktığı rivayet edilir. Sadece damarlar kalır, yüzler solar." Sonra ağladı ve: "Allahım, cehennem ateşinden sana sığınırız. O ne kötü bir barınaktır!" dedi.

Ardından: "O'na ancak güzel sözler yükselir (ulaşır). Onları da Allah'a amel-i sâlih ulaştırır." (35/Fatır, 10) âyetini okudu ve şöyle dedi: "Salih amel, iyi sözü Allah-u Teâlâ'ya yükseltir. Eğer söz iyi, amel kötü ise, Allah sözü amel derecesine indirir. Amel, o kişinin sözünden daha saftır."

❖

458- "Onlar vâdedildikleri azabı gördükleri gün sanki dünyada sadece gündüzün bir saati kadar kaldıklarını sanırlar. Bu, bir tebliğdir. Yoldan çıkmış topluluklardan başkası helâk

edilir mi hiç!" (46/Ahkaf, 35) ayetini okudu ve şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, Allah dünyayı haram yoldan kazanan ve onu sorumsuzca harcayan ve şehvetlerine dalan fasık toplulukları helâk eder. Zulmedenler, nasıl bir dönüşle döndürüleceklerini bilecekler. Ardından, "Ölüm sarhoşluğu gerçekten gelir de: İşte (ey insan) bu, senin öteden beri kaçtığın şeydir, denir." (50/Kâf, 19) ayetini okudu ve: "Âdemoğlu, dünyaya karşı fâsıktır. Bazen ondan uzaklaşır, bazen yaklaşır. Ne kaçmayı ne de kaybolmayı başarır."

❖

459- "Kıyameti gördükleri gün dünyada ancak bir akşam yahut bir kuşluk vakti kadar kalmış olduklarını sanırlar." (79/Naziat, 46) ayetini okudu ve şöyle dedi: "Ademoğlu, günah işlemeye karşı sabretmedikçe gece-gündüz gibi arada gidip gelir."

❖

460- Yûnus'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Allah'ın "Allah, onların kötülüklerini iyiliklere çevirir." (25/Furkan, 70) âyeti hakkında şöyle dedi: "Çevirme, dünyadadır. Onların kötü amelini, sâlih amele çevirir. Şirklerini ihlâsa; günahlarını, ihsan ve selâmete çevirir."

❖

461- Yûnus'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Allah-u Teâlâ'nın, "Ufak tefek hatalar dışında" (53/Necm, 32) âyeti hakkında: "Ufak tefek günah işleyen, sonra tevbe eden ve bir daha bunu yapmayandır." dedi.

❖

462- Ca'fer bin Hayyân'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Allah-u Teâlâ'nın, "O kimseler ki, yeryüzünde tevâzu ile yürürler..." (25/Furkan, 63) âyeti hakkında: "Onlar, halîm kimselerdir." dedi.

❖

463- "Cahil kimseler kendilerine laf attığı zaman (incitmeksizin) "selâm" derler (geçerler)." (25/Furkân, 63) âyeti hakkında da: "Onlara anlayışsızlık gösterilirse, yumuşak davranırlar. Gündüzleyin insanlar arasına dağıldıkları zaman da böyledirler. Geceleri ise, gecelerin en hayırlısıdır. Allah-u Teâlâ şöyle buyurdu: "Onlar, gecelerini Rableri için kıyama durarak ve secdeye vararak geçirirler." (25/Furkân, 64) İşte onların geceleri böyledir! Aziz ve Celîl olan Rablerinin huzuruna girdiklerinde, âzâları üzerinde sırayla dururlar. (Ayaklarına sırayla ağırlık vererek namaz kılarlar.)"

❖

464- Katâde'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), "Onlar, geceleri az uyuyanlardı." (51/Zâriyat, 17) âyet-i kerimesi hakkında: "Onlar, geceye (uykusuzluğuna) tahammül ederlerdi." dedi.

❖

465- Abbâd bin Râşid'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh): "Allah şüphesiz zerre kadar haksızlık yapmaz, zerre kadar iyilik olsa onu kat kat artırır ve yapana büyük ecir verir." (4/Nisâ, 40) âyeti hakkında, "Ecir, cennettir." dedi.

❖

466- Avf'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), "Onlardan (insanlardan) kimi kendisine zulmeder, kimi ortadadır, kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır." (35/Fâtır, 32) âyeti hakkında: "Nefsine zulmeden münafık; hayırlarda yarışan öndekiler; ortada olan da, cennet ashabıdır." dedi.

❖

467- Ma'mer'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), "Doğrusu ben, kendini Allah'a verenlerdenim diyen, yararlı iş işleyen ve Allah'a çağıran kimseden daha güzel sözlü kim vardır?" (41/Fussilet, 33) âyetini okuduğunda: "İşte bu, Allah'ın sevdiğidir! Bu, Allah'ın velisidir! Bu, Allah'ın temizlediği

kimsedir. Bu, Allah'ın seçtiği kimsedir. Bu, yeryüzü ehli arasında Allah'a en sevgili olandır. Allah, onun duasına icâbet vermiştir. İnsanları, duasından Allah'ın icâbet ettiği şeye çağırmış, duasının kabulü konusunda salih amel işlemiş ve: "Muhakkak ki ben, Rabbine teslim olanlardanım." demiştir. İşte Allah'ın halifesi budur!" derdi. Yine Hasan-ı Basrî (rh): "Rabbimiz Allah'tır deyip sonra da doğrulukta devam edenler..." (41/Fussilet, 30) âyetini okuduğunda: "Allahım! Sen bizim Rabbimizsin! İstikameti bize rızık kıl!" diye dua ederdi."

❖

468- Ebu Recâ'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Allah'ın, "Çadırlar içinde ceylan gözlüler vardır." (55/Rahmân: 72) âyet-i kerimesi hakkında şöyle dedi: "Onlar (hûriler) ayırılmıştır (hapsedilmiştir); yollarda gezmezler..."

❖

469- Cerîr'den (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Rasûlullah (sav), "Canlarının çektiği kuş etleri" (56/Vâkıa, 21) âyetini okuyunca, Ebu Bekir (ra): "Ey Allah'ın Rasûlü! Muhakkak ki bu, nimete kavuşmuş bir kuştur." dedi. Rasûlullah (sav): "O, bir tür kaderdir." buyurdu. Bunun üzerine Ebu Bekir: "Muhakkak ki bu, nimete kavuşmuş bir kuştur." dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Onu yiyen kimse, ondan nimetlenmiştir. Ey Ebu Bekir, senin de ondan yemeni dilerim!"

❖

470- Ca'fer bin Hayyân'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Allah-u Teâlâ'nın, "İyi kimselerseniz bilin ki O şüphesiz, kendine başvuranları bağışlar." (17/İsrâ, 25) âyet-i kerimesi hakkında şöyle dedi: "(İyi kimse) Kalbiyle ve ameliyle Allah'a devamlı olarak dönendir."

❖

471- Ca'fer bin Hayyan'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Allah'ın, "Bugün, hesap görücü olarak sen

kendine yetersin." (17/İsrâ, 14) âyet-i kerimesi hakkında şöyle dedi: "Her insanın boynunda, amelinin bir kopyasının yazılı olduğu bir gerdanlık vardır. Yazılıp dürülünce, boynuna takılır. Allah'ın huzuruna çıkarıldığında, onun için açılır ve ona: "Kitabını oku! Bugün, hesap görücü olarak sen kendine yetersin." (17/İsrâ, 14) denilir. Ey âdemoğlu! Seni yaratan, sana karşı insaflı davrandı ve seni, nefsine karşı hesaba çekici kıldı."

❖

472- Hasan-ı Basrî'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: İmran bin Husayn (ra) ve Ebu Hureyre'ye (ra), "Adn cennetlerinde hoş meskenler vaad etmiştir." (9/Tevbe, 72; 61/Saff, 12) âyetinin tefsirini sordum. Dediler ki: "Bunu çok iyi bilen birine düştün. Rasûlullah'a bu âyeti sormuştuk. Şöyle buyurdu: "Cennette, inciden yapılmış bir köşk vardır. Bu köşkte, kırmızı yakuttan yapılmış yetmiş bina vardır. Her binada, yeşil zebercedden yapılmış yetmiş ev vardır. Her evde, yetmiş bin döşek vardır. Her döşekte, her renkten yetmiş örtü vardır. Her örtü üzerinde, bir hûri vardır. Yine her evde yetmiş sofra vardır. Her sofra üzerinde, her yiyecekten yetmiş renk vardır. Her evde yetmiş erkek ve kadın hizmetçi vardır. Mü'min kimseye, sabah yemeğinde, bütün bunlara sahip olacak güç verilir."

❖

473- Yûnus'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), "Eşlerine düşkün ve yaşıt." (56/Vâkıa, 37) ayeti hakkında şöyle dedi: "el-Urûbe: Kocalarını seven kadınlardır. el-Etrâb ise; onlara yaş olarak benzeyenlerdir."

❖

474- Ca'fer bin Hayyân'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), Allah'ın, "Kim de cimrilik eder, kendini zengin (ve kendine yeterli) görürse" (92/Leyl, 8) âyet-i kerimesi hakkında şöyle dedi: "Kalmayacak olan şeyde cimrilik yapar ve zengin (yeterli) olmadığı halde kendini yeterli görürse."

❖

475- Hasan-ı Basrî'den (rh) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Bana ulaştığına göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Benim, sizin ve kıyametin örneği, düşmandan korkan, bu yüzden düşmanı gözetlemesi için bir gözcü gönderen gibiyiz. Gözcü, düşman mağarasını gördü ve korktu. Eğer kavminin, düşmanı gözetlemesi için izin verdiği yerden inip kavmine dönerse, düşman kavmine ondan önce ulaşacak. Bu yüzden elbisesini (bayrak gibi) sallayarak yerinden işaret verir ve "baskın var!" diye bağırır."

❖

476- Yunus'tan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh) şöyle dedi: "Şüphesiz mü'min, bütün iyilikleri ve merhameti toplamıştır. Münafık da, günahı ve güveni toplamıştır." Sonra şu âyeti okudu: "Onlar ki, Rablerine saygıdan titrerler. Ve onlar ki, Rablerinin âyetlerine inanırlar." (23/Mü'minun, 57-58) Münafık şöyle der: "Bu (servet) bende bulunan bir bilgi sayesinde bana verildi." (28/Kasas, 78; 39/Zümer, 49)

❖

477- Yahyâ bin el-Muhtâr'dan (rh) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), "Allah'ın yardımı gelince..." (110/Nasr: 1) âyetini okuyunca, şöyle derdi: "Nebi (sav) teşvik edildi ve Allah'a yaklaştırıldı. Bunun üzerine Allah-u Teâlâ'ya yaklaştırıldığı kadar yaklaştı. Onun gözünü aydın eden ve onu Allah'ın ikramına, vaad ettiği yere hızlıca alıp götüren Allah'a hamd olsun!"

❖

478- Ma'mer'den (ra) rivayet edildiğine göre, Hasan-ı Basrî (rh), "Doğrusu ben, kendini Allah'a verenlerdenim diyen, yararlı iş işleyen ve Allah'a çağıran kimseden daha güzel sözlü kim vardır?" (Fussilet: 33) âyetini okuduğunda: "İşte bu, Allah'ın sevdiğidir! Bu, Allah'ın velisidir! Bu, Allah'ın temizlediği kimsedir. Bu, Allah'ın seçtiği kimsedir. Bu, yeryüzü ehli arasında Allah'a en sevgili olandır. Allah, onun duasına icâbet vermiştir. İnsanları, duasından Allah'ın icâbet ettiği şeye ça-

ğırmış, duasının kabulü konusunda salih amel işlemiş ve: "Muhakkak ki ben, Rabbine teslim olanlardanım." demiştir. İşte Allah'ın halifesi budur!" derdi. Yine Hasan-ı Basrî (rh): "Rabbimiz Allah'tır deyip sonra da doğrulukta devam edenler..." (Fussilet: 30) âyetini okuduğunda: "Allahım! Sen bizim Rabbimizsin! İstikameti bize rızık kıl!" diye dua ederdi."

"Sözü, Rasûlullah'ın sözüne en çok benzeyen Hasan-ı Basrî'dir."
İmam Cafer-i Sâdık

Hasan ibn Ebi'l-Hasen Yesâr el-Basrî, 641 tarihinde Medine'de doğmuştur. Annesi Hayre, Rasulullah'ın (sav) eşi Ümmü Seleme'nin âzatlısı ve hizmetkârıdır. Tabiînin önde gelenlerindendir. Hz. Ali'nin yanında yetişen Hasan-ı Basrî, Hz. Osman ve Hz. Abdullah bin Abbas gibi önde gelen sahabelerle görüşmüştür.

İlke olarak devlete ve siyasî otoriteye baş kaldırılmasına karşı olduğundan birtakım telkinlere, hatta zorlamalara rağmen isyanlara katılmamış, ancak zalim ve zorba devlet adamlarını hiç çekinmeden tenkit ederek baskı altındaki halkın hislerine tercüman olmuştur.

Haccac'ın Hasan-ı Basrî'yi tehdit ettiği bilinmektedir. Ancak tehditten korkmayan Hasan-ı Basrî bunu bir imtihan olarak görmüş ve Haccac'a karşı tavrını değiştirmemiştir.

Zühd ve takvası ile, sözü ve amelinin bir oluşu ve tesirli hitabetiyle çağdaşlarını etkilemiş ve daha sonra gelenlere güzel örnek olmuştur.

Zühd anlayışı; tefekkür, nefis muhasebesi, dünyadan uzaklaşma ve Allah aşkına dayanmaktadır. Toplumla iç içe ve fakat toplumun kötülüklerini erdemli davranışlara dönüştürmeyi amaçlayan bir anlayıştır.

"Âdemoğlu, üç şey arasındadır: Başına gelen imtihan, tükenen nimet ve yok eden ölüm."

Yunus bin Ubeydullah (rh) dedi ki: "Hasan'ın (rh) ağzını doldurarak güldüğünü hiç görmedim."

Hasan-ı Basrî (rh) şöyle derdi: "Mü'min, zeki ve basiretlidir. Allah, kendisine olan ihsanını arttırdıkça, O'na olan korkusu artar."

SU142
A3N

hüner

ISBN 978-9944-735-42-1
9 789944 735421

الجبال المرتفعة
@pdfkitapaylasim
Pdf Kitap Kütüphane